

stad brugge dienst ruimtelijke ordening
sector UNESCO, christus-koning & lissewege
dienst monumentenzorg & erfgoedzaken

BRUGGE UNESCO WERELDERFGOED

Managementplan - samenvatting

Goedgekeurd door het College van Burgemeester en
Schepenen 6 juli 2012

DE STUDIE “STATE OF CONSERVATION” EN DE OPMAAK VAN EEN “MANAGEMENTPLAN “ IS HET INITIATIEF VAN:

Het stadsbestuur van Brugge,

Dienst Ruimtelijke Ordening, sector UNESCO Christus Koning & Lissewege
en
de Dienst Monumentenzorg & Erfgoedzaken

opgemaakt door:

Team SumResearch

Onder de leiding van Paul Lievevrouw, voorzitter SumProject & SumResearch

Project leider: Brecht Vandekerckhove, bestuurder SumResearch

met de medewerking van:

Marieke De Baerdemaeker, Niels De Luyck, Myron Devolder, Wim Geeroms, Kevin Pycke, Luca Visconti & Ivonne Weichold

in samenwerking met:

Raymond Lemaire International Centre for Conservation (RLICC): prof. Christian Ost, prof. Koen Van Balen, prof. mevr. Barbara Van der Wee, prof. Luc Verpoest, prof. mevr. Minja Yang
Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML): prof. mevr. Anne Mie Draye

Leden van de Experten Commissie Unesco:

Dr. Stéphane Demeter, Prof. Em. Dr. Ir. Arch. Luc Verpoest, Prof. dr. mevr. Linda Van Santvoort, architect Bob Van Reeth, architect Jos Vandenbreeden, Prof.dr. Eric Corijn, architect mevr. Livia de Bethune, erfgoedconsulent mevr. Sybille Valcke, ir. architect Luc Constandt, mevr. Ingrid Leye, architect & secretaris van de ECU en mevr. Brigitte Beernaert, erfgoedconsulent

Inventarisatieteam:

Dienst Ruimtelijke Ordening , sector UNESCO, Christus Koning & Lissewege,
Dienst Monumentenzorg e& Erfgoedzaken

Ingrid Leye, waarnemend hoofd van sector UNESCO en Dienst voor Monumentenzorg & Erfgoedzaken.

Brigitte Beernaert, Joris Nauwelaerts & Sofie Baert, erfgoedconsulenten

Korneel Morlion, ruimtelijk planner

Luc Meulemeester & Philippe Mabilde, sector UNESCO team ruimtelijke planning

Inhoud

INLEIDING	6
1. VOORWOORD	6
2. LEESWIJZER	6
I. BRUGGE WERELDERFGOEDSTAD	8
1. ERKENNING ALS WERELDERFGOED	8
2. ONTSTAAN EN GROEI	9
3. STEDELIJKE MORFOLOGIE	13
4. ARCHITECTURALE DIVERSITEIT	15
II. BRUGGE LEVENDE STAD	18
1. BELEIDSKADER 1972-2012	18
2. FUNCTIONEREN VAN DE STAD 1972-2012	20
III. BRUGGE ERFGOEDLANDSCHAP	32
1. ONROEREND ERFGOED EN ERFGOEDBELEID	32
2. OPEN RUIMTE BELEID	36
3. STADSLANDSCHAP	38
STRATEGIE VOOR HET WERELDERFGOED	46
1. INLEIDING	46
2. FEEDBACK EN EVALUATIE	47
3. MANAGEMENTPLAN VOOR BRUGGE	48
ONTWIKKELINGSSTRATEGIE VOOR HET WERELDERFGOED	49
1. HET CULTUURLANDSCHAP ROND BRUGGE	52
2. HET REGIONAAL STEDELIJK GEBIED BRUGGE	54
3. STRATEGISCHE ONTWIKKELINGSGEBIEDEN	56
4. DE ERFGOEDZONE (WERELDERFGOEDZONE EN BUFFERZONE)	60
WERELDERFGOED ACTIEPLAN: VLAAMSE OVERHEID	64
1. HUIDIG BELEID VERDERZETTEN	64
2. OPDRACHTEN IN UITVOERING	66
WERELDERFGOED ACTIEPLAN: STAD BRUGGE	68
1. HUIDIG BELEID VERDERZETTEN	68
2. OPDRACHTEN IN UITVOERING	74
NETWERK EN COMMUNICATIE	84
TOEKOMST VOOR HET WERELDERFGOED	88
TOT SLOT	90
BIJLAGEN	94

INLEIDING

1. VOORWOORD

Brugge is een warme werelderfgoedstad. De oude binnenstad spreekt tot eenieders verbeelding en jaarlijks komen meer dan 4 miljoen toeristen de sfeer opsnuiven in het historisch kader van charmante reien, monumentale architectuur en pittoreske straatjes. Over de eeuwen heen heeft Brugge bovendien als kunststad kunnen standhouden en een kunstschat verzameld waar menig stad jaloers op kan zijn!

Brugge is in Vlaanderen sinds 1970 de pionierstad op het vlak van erfgoedzorg. De stedelijke premie voor 'kunstige herstellingen' – tegenwoordig de stadssubsidie voor het restaureren van gebouwen met erfgoedwaarde - bestaat zelfs al sinds 1877!

De actieve inzet voor het behoud van het erfgoed is steeds als een troef gebruikt bij de globale positionering van de stad als erfgoedstad en toeristische trekpleister. Daarnaast kan het erfgoedbeleid evenmin worden losgekoppeld van het feit dat Brugge in de eerste plaats een dynamische, hedendaagse stad is waar mensen graag wonen en werken.

De erkenning als werelderfgoedstad mag geen aanleiding zijn om op de lauweren te rusten. De ambitie is duidelijk: het kan en moet nog beter! Het behoud van het Werelderfgoed mag niet onverzoenbaar zijn met een leefbare en levendige stad. Het Werelderfgoed is geen factor die los van de stad kan worden beschouwd; daarom wordt een coherente stedelijke beleidsvisie voor de werelderfgoedsite Brugge uitgeschreven die in de eerste plaats ten goede wil komen aan alle Bruggelingen, en tegelijkertijd uiteraard het belang van het werelderfgoed voor de stad onderkent. Daarom zijn voor een aantal thema's, zeer concrete aandachtspunten geformuleerd om de leefbaarheid en de kwaliteit van Brugge te behouden en te versterken.

Sinds meerdere jaren wordt het Werelderfgoed Centrum van Unesco herhaaldelijk aangeschreven door Brugse actiegroepen die bemerkingen hebben op geplande en in uitvoering zijnde projecten. De actievoerders bekritisieren het gebrek aan een gedegen erfgoedbeleid en ijveren voor een bescherming als stadsgezicht van de gehele binnenstad. Dit leidde in maart 2010 tot een bezoek van een gemengde visitatiecommissie met vertegenwoordigers van ICOMOS en UNESCO en resulteerde uiteindelijk in de opmaak van dit Managementplan..

2. LEESWIJZER

Dit document is een samenvatting van het "Managementplan UNESCOwerelderfgoed Brugge" dat in 2011-2012 in opdracht van de Stad Brugge werd opgesteld. In dit Managementplan worden de belangrijkste bevindingen van 40 jaar stadsvernieuwing en erfgoedbeleid overzichtelijk samengevat en wordt duidelijk gemaakt vanuit welke toekomstvisie het beleid voor de Brugse binnenstad zal gevoerd worden. Het geeft een kijk op het gewenste beeld en bijgevolg op het gewenste beheers- en ontwikkelingsplan voor de stad Brugge. Het Managementplan telt ruim 400 pagina's, en is in zijn integrale versie consulteerbaar op www.brugge.be.

I. BRUGGE WERELDERFGOEDSTAD

1. ERKENNING ALS WERELDERFGOED

In 1998 werd het begijnhof binnen een seriële nominatie van de Vlaamse begijnhoven opgenomen op de werelderfgoedlijst. Eén jaar later, in 1999, volgde het belfort, eveneens binnen een seriële nominatie van Belgische en Franse belforten. In 2000, na jarenlange voorbereiding van het dossier, volgde de volledige historische binnenstad van Brugge.

De werelderfgoedzone omvat het volledige 'ei' van Brugge met inbegrip van de restanten van de middeleeuwse vesten en het omringende water. Een zone van tweehonderd meter werd aangeduid als bufferzone. De historische binnenstad werd opgenomen op basis van criteria ii, iv en vi uit de 'Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention'. Deze zijn als volgt verwoord:

*Criterion ii: The City centre Town of Bruges is **testimony, over a long period, of a considerable exchange of influences on the development of architecture, particularly in brick Gothic, as well as favouring innovative artistic influences in the development of medieval painting, being the birthplace of the school of the Flemish Primitives.***

*Criterion iv: The City centre Town of Bruges is **an outstanding example of an architectural ensemble, illustrating significant stages in the commercial and cultural fields in medieval Europe, of which the public, social, and religious institutions are a living testimony.***

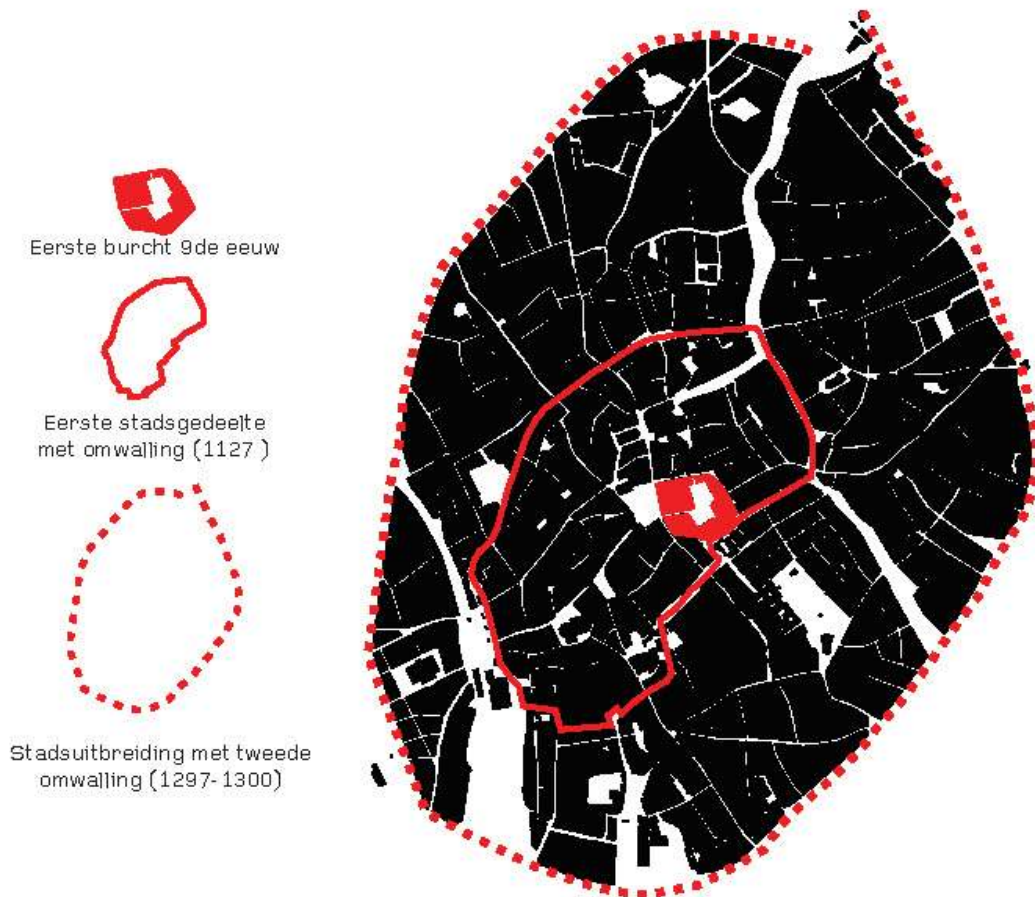
*Criterion vi: The town of Bruges has been the **birthplace of the Flemish Primitives and a centre of patronage and development of painting in the Middle Ages with artists such as Jan van Eyck and Hans Memling.***

In 2009 werd ook de Heilig Bloedprocessie die sinds 1310 jaarlijks in de stad rondgaat, ingeschreven op de Representatieve lijst van het immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid.

2. ONTSTAAN EN GROEI

Het is vanzelfsprekend dat dit Managementplan aanvangt met een onderzoek van de historisch gegroeide stad. De historische structuur van de stad vertaalt zich nog steeds in het huidige stedelijk weefsel en vormt de basislaag waarop de stad verder gegroeid is en zich verder heeft ontwikkeld. Op deze fundamenten is deze stad geëvolueerd maar ook latere interventies hebben hun stempel op de structuur en het stadsbeeld gedrukt.

- 7de-9de E De Stad Brugge ontstaat en ontwikkelt zich op de zandruggen langs de reien.
- 9de-10de E Het gebied rond de Burg groeit uit tot een belangrijke kern in het toenmalige Frankrijk. Bepalend is de vestiging van een **burcht op het huidige Burgplein** onder Boudewijn I en II van Vlaanderen: deze wordt constant uitgebreid, ommuurd en ook de **Sint-Donaaskerk** wordt in deze periode gebouwd.
- 10de-11de E De periode van de 10de tot de 14de eeuw wordt algemeen beschouwd als een eerste bepalende fase voor de ontwikkeling van de stad. De **Burg wordt het bestuurlijk centrum** waarrond zich een aantal **bewonerskernen** ontwikkelen.
- 1127 De **eerste stadsomwalling** wordt opgetrokken. Zij omvat een gebied van zo'n 75ha en volgt grotendeels het **tracé van de bestaande waterlopen**. Aan de belangrijkste toegangswegen worden stadspoorten gebouwd. De huidige binnenreien en een resterende toren herinneren aan het tracé van deze eerste omwalling. Op macroschaal sluit de **stadsstructuur** aan op de belangrijke radiale handelswegen naar Oostende, Oudenburg, Aardenburg, Antwerpen, Gent, Kortrijk, Rijsel,... Het **water doorkruist de binnenstad** in een noord-zuidas met aansluitingen naar de zee (via Damme) en Gent.
- 12de-13de E Vanaf de tweede helft van de 12de eeuw krijgt Brugge een sleutelpositie in de import van **Engelse wol** en de export van **Vlaams laken**. Buiten de stadsomwalling ontstaat een (hoofdzakelijk) **spontane en ongeplande stadsuitbreiding** door een minder gegoede bevolking. Nieuwe bebouwing verrijst vooral langsheen de belangrijkste toegangswegen naar de stad. In 1297 wordt een **tweede stadsomwalling** aangelegd die de uiterste bebouwde punten verbindt. Ondanks de 37.000 à 40.000 inwoners, blijft er voldoende open ruimte om verdere bebouwing toe te laten.
- 14de-15de E De Bourgondische periode (1384-1482) vormt voor Brugge een **cultureel hoogtepunt** dat vooral in de 15de eeuw gepaard gaat met een grote **bouwactiviteit**. De **kaart Van Marcus Gerards uit 1562** geeft een goed beeld van de toegenomen bebouwing binnen de tweede omwalling.
- 16de E Rond 1350 al begint het handelsverkeer te stokken en tegen het begin van de 16de eeuw **verliest Brugge haar dominante handelspositie**. Oorzaken zijn een politieke crisis en het verlies van de rechtstreekse toegang tot de zee. Wat de binnenstad betreft, is de huidige topografie op het einde van de Middeleeuwen reeds vrij definitief bepaald. Tijdens de godsdienstmoeilijkheden in de tweede helft van de 16de eeuw vestigen veel **kloosterorden** zich binnen de 'veilige' stadsmuren.
- 17de-18de E Brugge is in de 17de eeuw in belangrijke mate ook een **kloosterstad** geworden. Vanaf 1614 wordt de bestaande omwalling versterkt met aarden **bastions**, met vooral aandacht voor de door de Fransen bedreigde zuidomwalling en het Fort Lapin aan de Handelskom in het noorden. Door het graven van een aantal kanalen wordt de stad in de 17de eeuw opnieuw een **belangrijk knooppunt in het waterwegennet** tussen de zeehavens, Gent, de Schelde en de Leie. Ook in de binnenstad volgen een aantal opvallende ingrepen zoals het graven van de Coupure in 1751-1753 en het overwelven van een aantal ongebruikte waterlopen.

19de E

In tegenstelling tot andere Belgische regio's kent de stad geen grote industriële ontwikkeling en moet ze een **sterk verminderde economische groei** ondergaan. Een heropleving volgt pas in de tweede helft van de 19de eeuw.

Vooral de **spoorwegverbinding** en de bouw van een eerste **station** op 't Zand zijn bijzonder ingrijpend voor de binnenstad. Er volgen ook enkele opmerkelijke nieuwbouwprojecten. Bij de bouw van de **stadsschouwburg** bijvoorbeeld wordt de middeleeuwse morfologie in die stadsbuurt drastisch gewijzigd. Opnieuw werden een aantal reien gedempt.

De 19de eeuw betekent ook een **verdichting van het bebouwde areaal**. Groene en onbebouwde ruimte wordt in toenemende mate in bouwblokken verdeeld en verkaveld. Ook nog in de 19de eeuw ontpopt Brugge zich tot een belangrijke **toeristische trekpleister** en **kunststad** op Europees niveau. Vanaf 1877 worden stadssubsidies toegekend voor het restaureren van gevels, wat de toeristische aantrekkingskracht moet vergroten. Deze eerste **restauratiegolf** versterkt ook de doorbraak van de **neogotiek**, die werd aangemoedigd door het stadsbestuur.

1901 - 1972

Aan het begin van de 20ste eeuw wordt de **verkaveling** van de resterende groene onbebouwde ruimte verdergezet.

De **nieuwe zeehaven** van Zeebrugge wordt in 1907 in gebruik genomen en groeit - ondanks twee onderbrekingen in de wereldoorlogen - uit tot de belangrijkste economische actor van de stad. Het station en de spoorinfrastructuur worden in 1936 van het Zand naar stadsrand verplaatst, en koning auto neemt zienderogen het openbaar domein in.

Brugge komt gelukkig vrij ongeschonden uit de twee **wereldoorlogen**. De naoorlogse crisis leidt aanvankelijk tot sterke verloedering van de historische

binnenstad, met ingrijpende sloop van historisch maar verkrot erfgoed. Schaalvergroting manifesteert zich bij nieuwbouw.

1965 De eerste alarmsignalen tegen deze sloop van waardevol erfgoed worden geformuleerd door de Marcus Gerardsstichting.

1970 - vandaag Vanaf 1970 voert het beleid een nieuwe toon en is er een continue aandacht voor behoud van het erfgoed, heraanleg van de publieke ruimte en verbetering van de leefkwaliteit in de binnenstad.

Restauratiecampagnes starten op: de grote momumenten krijgen een eerste restauratiebeurt, maar ook en vooral het kleine erfgoed van woningen en panden, die de specifieke korrel van de stad uitmaken, worden gerestaureerd en gerenoveerd. In 1972 wordt een 'Structuurplan voor Brugge' gemaakt dat voor het eerst beleidsdoelstellingen voor de herwaardering van de stad formuleert. Het toerisme neemt een hoge vlucht, wat resulteert in zowel een groeiend aandeel van dagjestoeristen, maar vooral van verblijfstoerisme.

Onafgebroken inspanningen op vlak van erfgoedbeheer, maar ook op vlak van woonkwaliteit, de kwalitatieve aanpak van het openbaar domein en het groen, samen met een stringent mobiliteitsbeleid, hebben over 40 jaar tijd van Brugge een stad gemaakt waar het bijzonder aangenaam wonen en verblijven is.

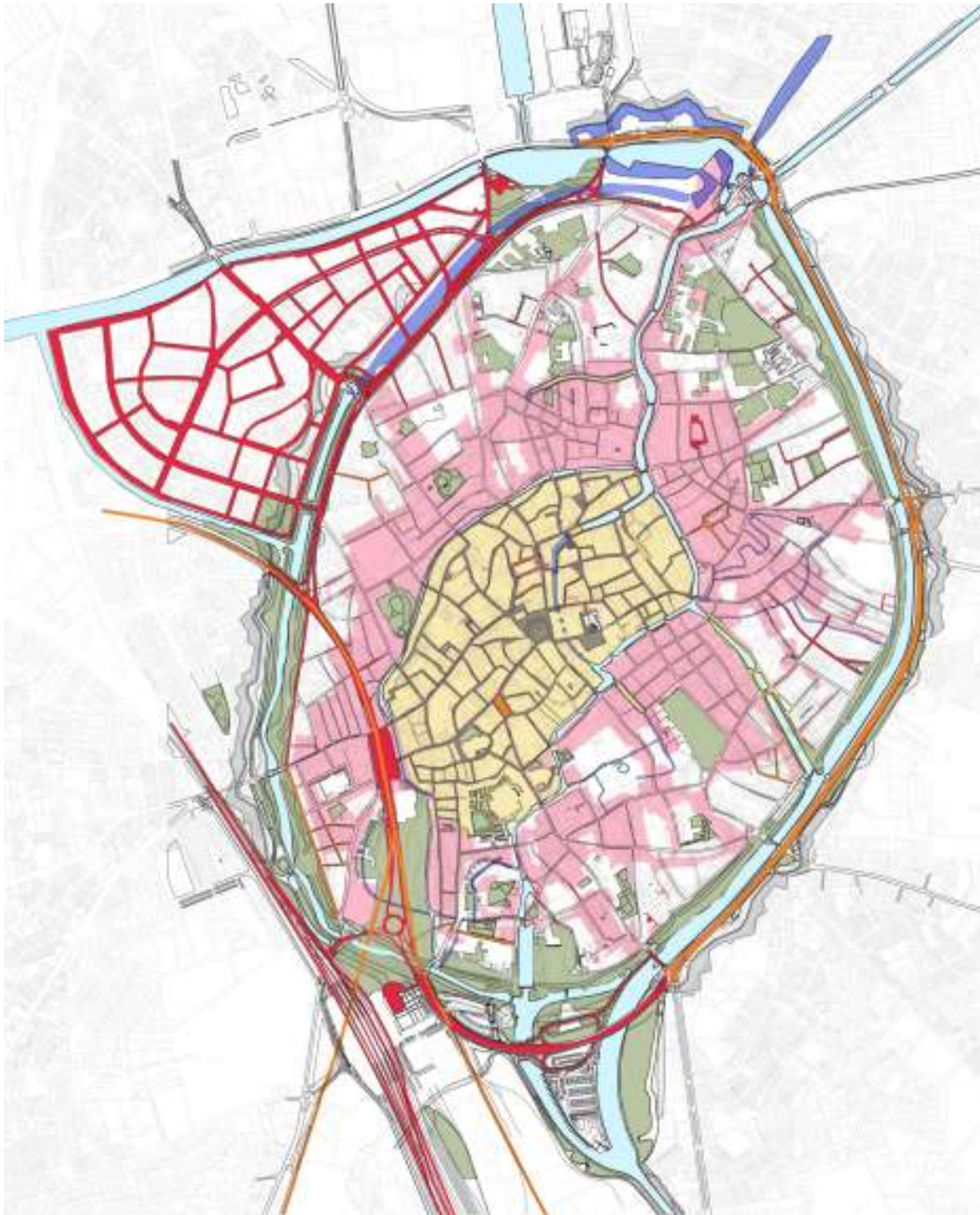
3. STEDELIJKE MORFOLOGIE

Op basis van de 'Recommendation on the Historic Urban Landscape' (aanbeveling op de Historische Stadslandschappen) kan een historisch stadslandschap geïnterpreteerd worden als een samenhangend ruimtelijk geheel dat authenticiteit en integriteit vertoont ten aanzien van geschiedenis, morfologie en architectuur.

*Op basis van een analyse van de historisch-morfologische ontwikkeling van de stad Brugge kunnen de hoofdstructuren en de morfologische karakteristieken van de stad worden vastgelegd. Dit hoofdstuk gaat dieper in op **historische evolutie die het stedelijk weefsel heeft ondergaan**. Het onderzoek gebeurde op basis van de historische cartografie van Brugge. Door de verschillende historische kaarten te laten overlappen komt men uiteindelijk tot één syntheseplan.*

- oudste kern   Het gebied binnen de eerste stadsomwalling heeft een zeer kenmerkend, **fijnmazig stratenpatroon**. De verdwenen straten en waterlopen zijn op de kaarten aangeduid. De bebouwde oppervlakte ten tijde van de eerste omwalling werd afzonderlijk ingekleurd.
- 18de eeuw   De meest omvangrijke ingrepen in de 18de eeuw zijn de aanleg van de **Coupure** en de **overwelving** van een deel van de waterlopen.
- 19de eeuw   In de 19de eeuw vinden de meest ingrijpende transformaties plaats in het zuidwesten van de stad. Hier wordt de **spoorwegverbinding door het stadscentrum** aangelegd met het toenmalige station op het Zand. In het centrum van de stad wordt de middeleeuwse stadsstructuur verstoord voor de aanleg van een nieuwe neoklassieke buurt met de **stadsschouwburg** als centraal openbaar gebouw.
- 1ste helft 20ste eeuw   In de interbellumperiode wordt een **opvallende stadsuitbreiding** gerealiseerd in het noordwesten van de stad. Het kwartier Christus-Koning wordt aangelegd n.o.v. van de Duitse stedenbouwkundige J. Stübben. De **waterstructuur van de omwalling tussen de Ezelpoort en de Dampoort verdwijnt ten gevolge hiervan. Aan de groenere rand van de binnenstad ontstaan een aantal nieuwe straten (Julius & Maurits Sabbestraat, Gezellekwartier, Bilkske,...).**

Deze analyse toont de opvallende wijzigingen van de afgelopen eeuw, in hoofdzaak in de periferie van de stadskern. Als gevolg van deze veranderingen raken de **grote bouwblokken** buiten de eerste stadsomwalling **in toenemende mate gefragmenteerd en herverkaveld**. Parallel hieraan voltrekt zich een **sterke verdichting** van het stedelijk weefsel. Opvallend is dat het stedelijk weefsel van de oudste kern wordt **verdergezet langs de historische assen**, geënt op de poorten van de eerste stadsomwalling.

Stadsuitbreiding

- Tot 1127
- Tot 19e eeuw
- Tweede stadsomwalling

Chronologie

- Straatpatroon eerste omwalling
- Mutaties 15e eeuw
- Mutaties 16e eeuw
- Mutaties 17e eeuw
- Verdwijnen of overwoeld water
- Verdwijnen straten

4. ARCHITECTURALE DIVERSITEIT

De specifieke hoofdstructuur van de stad wordt in Brugge door de bijzondere architecturale vormgeving van het patrimonium. De talrijke stijlen en materialen, elk specifiek aan (bouw)-periodes van de Middeleeuwen tot de 21ste eeuw zijn mede bepalend geweest voor de specificiteit van de Brugse stadskern. In het Brugse straatbeeld wordt deze rijke historische gelaagdheid vandaag nog steeds gereflecteerd.

- 13de-17de eeuw Een belangrijk aandeel van het Brugse patrimonium dateert uit de late Middeleeuwen en werd opgetrokken in de **typische gotische (baksteen)stijl**. Wegens gebrek aan natuursteen in de onmiddellijke omgeving, ontwikkelt zich al in de 13de eeuw een **belangrijke baksteenproductie**. Belangrijke 13de-eeuwse monumenten in (hoofdzakelijk) baksteen zijn het belfort en het Sint-Janshospitaal. Ook de oudste stenen huizen die vandaag nog in Brugge aanwezig zijn, dateren uit de **13de eeuw**. De stadspoorten, iconen aan de rand van de stad, dateren uit de 14de en vroege 15de eeuw. De **gotische bouwstijl** wordt in Brugge opvallend lang toegepast. De renaissance of barok kunnen in de 16de en 17de eeuw slechts beperkt op de voorgrond treden. De barokke architectuur van nieuwe kerken en kloosters brengt met de toepassing van **zandige kalksteen** naast de traditionele baksteen een nieuwe kleurenschakering in het straatbeeld. Als gevolg van een reglementering (met het oogpunt van brandbeveiliging) in 1616 worden **houten gevels in de 17de eeuw steeds vaker vervangen door stenen gevels**.
- 18de eeuw Vanaf de 18de eeuw winnen de Frans geïnspireerde bouwstijlen, met name de **classicerende laatbarok, rococo en empire**, aan belang. Houten gevels worden verder vervangen door stenen gevels, **klokgevels** vullen de klassieke trap- en tuitgevels aan. Kleinere huizen worden **samengevoegd en verbouwd tot grote herenhuizen**, vaak met behoud van de oudere binnenstructuur en soms de achtergevels. Dit fenomeen zet zich door in de 19de eeuw. De eenvoudige, **bepleisterde en vaak witgeschilderde lijstgevels brengen een grote verandering in het straatbeeld**.
- 19de eeuw Deze periode wordt in Brugge vooral gekenmerkt door **twee grote architectuurstijlen** die de politieke verhoudingen in de stad reflecteren. Het liberale bestuur (tot 1870 actief) bouwt veelal in een **monumentale, neoclassicistische stijl**. De stadsschouwburg is hier het beste voorbeeld van. Ook in de privé-architectuur gebeurt dit rondom het Zandplein en dezelfde stadsschouwburg. Vooral op het einde van de 19de eeuw wordt de bouwactiviteit onder impuls van een katholiek bewind, gekenmerkt door een **uitgesproken neogotische en neo-Brugse stijl**. Deze worden zowel toegepast voor nieuwbouwprojecten (bv. het Provinciaal Hof en het Postgebouw op de Markt) als gestimuleerd voor restauraties met de nieuwe subsidie 'Kunstige Herstelling', waarbij veel bestaande gebouwen een 'gotischer' uitzicht krijgen. De vestinggordel rondom de stad wordt eind 19de-begin 20ste eeuw bebouwd met zogenaamde '**boulevardarchitectuur**' in verschillende stijlen (neobarok, neoclassicisme, neorenaissance,...).
- 20ste eeuw In de 20ste eeuw wordt lange tijd verder gebouwd volgens de 19de-eeuwse principes. Het verkavelen van de stad gaat door en reflecteert ook de "eigentijdse architectuur" uit die periode. Een voorbeeld zijn de **interbellumpanden** in het Gezellekwartier en de Julius&Maurits Sabbestraat. Ook in een recenter verleden zijn interessante nieuwbouwprojecten gerealiseerd waarbij de voor Brugge typische vormentaal van puntgevels, verticaliteit, hellende daken, materialen,... vanuit een hedendaagse architectuurvisie geherinterpreteerd werden. Op een grotere schaal is het **Concertgebouw (2001-2002)** een krachtig statement dat verder gaat op de traditie van **een aantal iconische gebouwen** die, gezien hun functie, het basisweefsel overstijgen.

Architecturale diversiteit

17de eeuw

18de eeuw

19de eeuw

20ste eeuw

II. BRUGGE LEVENDE STAD

1. BELEIDSKADER 1972-2012

*In dit deel worden de veranderingen en evoluties van het stedelijk functioneren bestudeerd waarmee de Stad Brugge geconfronteerd wordt sinds 1972. Dit jaar wordt als referentiepunt genomen omdat het **Structuurplan** dat toen werd opgemaakt een mijlpaal betekende voor het beleid inzake stedenbouw en erfgoed van de stad.*

Op 21 april 1972 gaf de Brugse gemeenteraad de opdracht tot het maken van een volledige studie over de stedenbouwkundige structuur van de binnenstad. Er werd voor het eerst een gedetailleerde inventaris opgemaakt van de stedelijke functies en het erfgoed in de binnenstad. Niet toevallig gebeurde dit kort na de gemeentefusie in 1971 waarbij Brugge samensmolt met zeven omliggende gemeenten tot de vijfde stad van België en zelfs de tweede stad in oppervlakte.

Op datzelfde moment werd Brugge, net als andere Belgische steden en gemeenten, geconfronteerd met vier ernstige **aftakelingsverschijnselen**:

- het **wegtrekken van de woonfunctie** uit de stadskern naar de deelgemeenten wat leidt tot leegstand en verval van het patrimonium, maar ook tot het verdwijnen van het sociale netwerk en draagvlak ;
- een concentratie van de tertiaire sector in de kern van de stad, met **vooral diensten en toeristische functies die de woonfunctie in de stadscentra verdringen**;
- een ongeremde groei van het **autoverkeer** in de binnenstad;
- een continue **sloop** van het historisch patrimonium.

Het Structuurplan van 1972 reageerde op die negatieve tendensen. Als belangrijkste uitdaging beschouwde men het **prioritair maken van de woonfunctie** in de binnenstad en het herstellen van de **harmonie tussen de verschillende stedelijke functies**. In een eerste fase werd een nieuwe visie voor de binnenstad geformuleerd, in een tweede fase richtte men zich op specifieke kwartieren aan de hand van kwartierstudies en deelplannen.

Na de publicatie van het van het Structuurplan in 1976 richtte het Brugse ruimtelijk beleid zich op **zeven pijlers** die de leefbaarheid van de binnenstad ten goede moesten komen:

- de verbetering van de bewoonbaarheid en de **kwaliteit van de woningen**. De stad voerde in 1979 een functionele verbeteringspremie in en kocht verder leegstaande en verkrotte panden (grootste aankoop was in 1973) aan om te restaureren en herbestemmen;
- het-behoud van het **patrimonium** door de opmaak van een erfgoedwaarderingskaart, bijkomende beschermingen en een herziening van de premie voor niet-beschermd, waardevol erfgoed.
- het opstarten van sociale woningbouw, met onder meer de restauratie van de godshuizen door het OCMW tot woningen voor bejaarden en maatschappelijk zwakkeren;
- het versterken van het verblijfstoerisme;
- de mobiliteit en de kwaliteit van de stedelijke ruimte verbeteren;
- het zuiveren van reien, waterpartijen en waterafvoer;
- een actief groenbeheer voor het behoud van de open, groene ruimte in de binnenstad.

Het structuurplan voor de stad Brugge was het eerste document in België waarmee op stedelijk niveau aan stadsplanning werd gedaan. Het bevat een volledige studie over de stedenbouwkundige structuur van de Brugse binnenstad. De deelgemeenten en de haven van Zeebrugge komen er nauwelijks aan bod. Wel is een uitgebreide studie gedaan naar de karakteristieken van de stad en werd dit ook in kaart gebracht. Daarnaast werd een ontwikkelingsmodel uitgewerkt voor de komende 25 jaar. Brugge werd toen geconfronteerd met de problematiek die eigen was aan historische steden. Een problematiek die terug te brengen is tot aspecten als "behoud", "groei", "conservatie" en "vernieuwing". Termen en begrippen die vandaag nog verrassend actueel zijn bij de opmaak van dit Managementplan voor het Werelderfgoed van Brugge.

Vanaf de jaren 1990 verschoof de aandacht zich van de binnenstad naar het grotere geheel, de deelgemeenten. In 1993 werd een vernieuwde **gemeentelijke stedenbouwkundige verordening** ingevoerd. Hierdoor wordt onder meer het wonen in de binnenstad bijkomend beschermd (bv. door bepalingen voor het opsplitsen van woningen, een afzonderlijke toegang tot woongelegenheden boven winkels,...). In deze

gemeentelijke stedenbouwkundige verordening wordt de gabarietbeheersing in de binnenstad en langs de ringlanen en invalswegen vastgelegd.

Ook in het **eerste Ruimtelijk Beleidsplan** voor het hele grondgebied van de stad Brugge (1996) werden een aantal belangrijke opties genomen: het richten van de grootschalige stedenbouwkundige ontwikkelingen naar de ruime stationsomgeving en de Sint-Pieterskaai, een hotelstop in de binnenstad en een concentratie van het dagtoerisme in een toeristisch kerngebied in de driehoek Zand-Markt-begijnhof,...

Het Ruimtelijk Beleidsplan 1996 werd herzien in het **Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan** in 2000. De basisdoelstellingen van dit GRS kunnen als volgt worden samengevat:

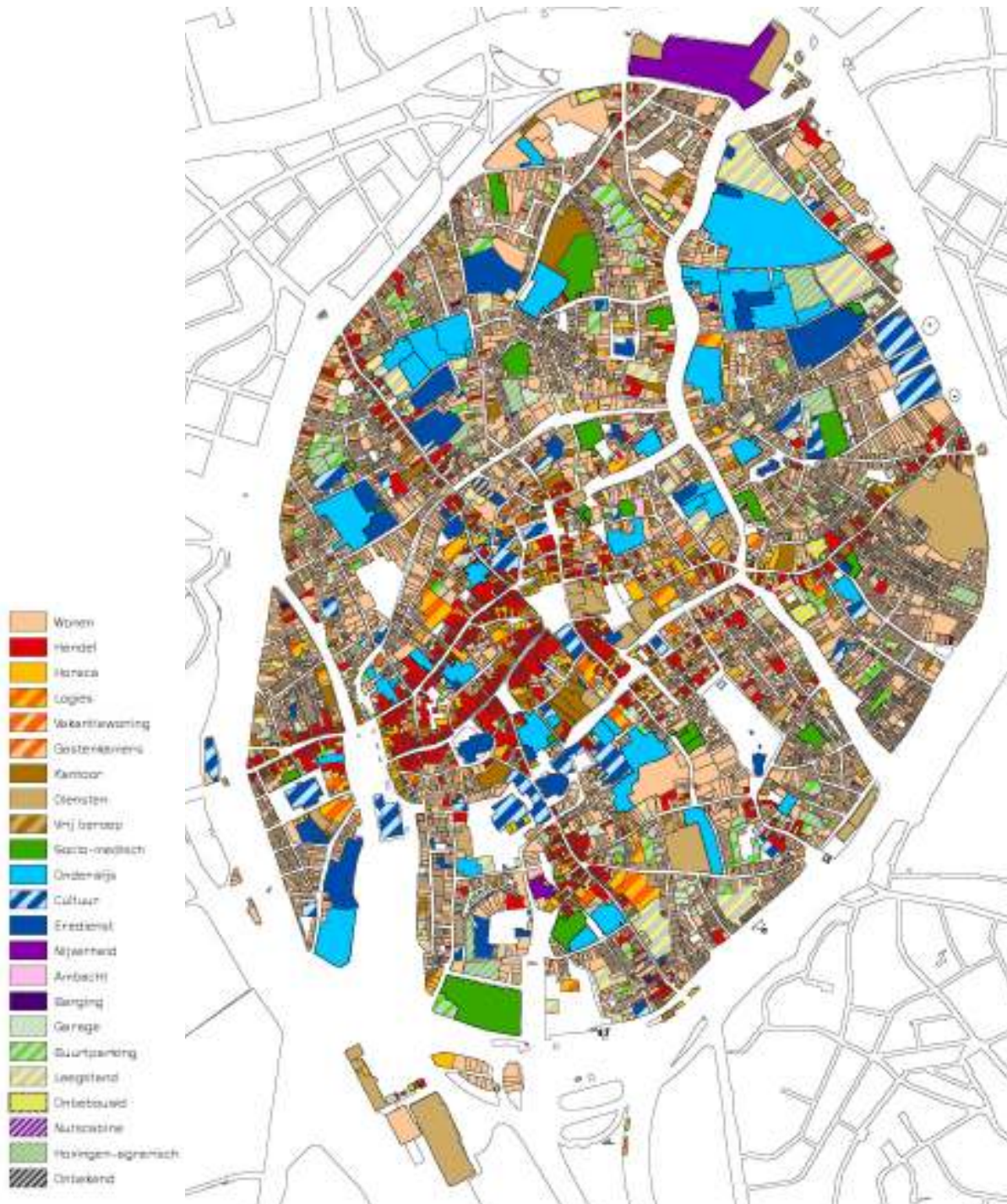
- Brugge **centrumstad**: Brugge moet een regionaal centrum blijven voor de ruime regio op vlak van onderwijs, cultuur, handel, dienstverlening,...
- Brugge **woonstad**: Brugge moet groeien als woonstad door inbreiding binnen de verstedelijkte zones;
- Brugge **economische pool**: de haven van Zeebrugge en de erkenning van Brugge als regionaal-stedelijk gebied blijven de belangrijkste dragers van het economisch functioneren waarbij dienstverlening en een optimaal aanbod van bedrijventerreinen centraal staan;
- Brugge **toeristisch centrum aan zee**: het toerisme in de binnenstad moet gecontroleerd groeien en is complementair met het kust- en poldertoerisme;
- Brugge **bereikbare stad**: vooral de ontsluiting van de haven van Zeebrugge en de herinrichting van de voornaamste invalswegen dringen zich op;
- Brugge een **stad tussen polders en bossen**: toekomstige ontwikkelingen worden gepland en gestuurd vanuit aandacht en respect voor de landschappelijke diversiteit ;
- Brugge een **monumentenstad**: de inspanningen in erfgoedzorg wordt continu verdergezet.

2. FUNCTIONEREN VAN DE STAD 1972-2012

*In het Managementplan is de diversiteit en evolutie van de aanwezige functies in de Brugse binnenstad geëvalueerd voor de periode 1972-2011. Het uitgangspunt zijn de gegevens uit het **Structuurplan van 1972**. Deze uitgebreide inventarisatie werd elke vijf daaropvolgende jaren herhaald door de stedelijke Dienst Monumentenzorg en Stadsvernieuwing (nu sector Unesco). Zo ook in 2011, naar aanleiding van de opmaak van het Managementplan.*

Waar slechts **acht basiscategorieën** onderscheiden werden in 1972, wordt de functionele analyse vandaag veel gedetailleerder aangepakt en worden **tweeëntwintig verschillende functies** onderscheiden. Hierdoor kan gericht onderzoek worden verricht naar bepaalde vooral toeristisch georiënteerde groeifenomenen: meergezinswoningen, hotels, kantwinkels, chocolade, gastenkamers, vakantiewoningen, ...

Deze gegevens resulteren in een **algemene functiekaart van de gehele binnenstad** en laten toe de **evolutie per stadskwartier** te analyseren. De belangrijkste conclusies van dit onderzoek worden per functie overlopen en besproken.

a. Wonen in een werelderfgoedstad als bewuste keuze

Doelstelling structuurplan 1972

- ontvolking binnenstad afremmen en opdrijven naar 32.000 à 35.000 inwoners
- wonen boven winkels en kantoren aanmoedigen, splitsen grote woningen,...
- goede buurtvoorzieningen noodzakelijk: scholen, buurtwinkels, recreatie

Analyse en evaluatie anno 2012

Cijfermatig wordt de doelstelling uit 1972 (een groei van de bevolking tot 32.000 à 35.000 in de binnenstad) niet gehaald. In 2010 woonden er 19.545 mensen in de historische binnenstad.

*De functieanalyse stelt evenwel vast dat de woonfunctie in die periode een lichte, continue en **positieve evolutie** kende. De verklaring is dat het beperkte aantal inwoners niet veroorzaakt wordt door leegstand of een dalend aantal wooneenheden, doch door specifieke evoluties binnen het demografisch profiel van de bewoners van de binnenstad:*

- de Brugse bevolking is sterk **vergrijsd** (28% is ouder dan 60);
- er is een sterke **ontgroening**, een sterke afname van het aantal gezinnen met kinderen;
- er is een sterke trend van **gezinsverdunning**. Zo neemt het aantal gezinnen zelfs toe in wijken met een duidelijke bevolkingsafname. Ruim 68% van de huishoudens in de binnenstad bestaan slecht uit 1 of 2 personen.

Tussen de stadskwartieren tekent zich een opmerkelijke verschuiving af: de woonfunctie kent een sterke afname in de centraal gelegen kwartieren (met name Steenstraat- en Burgkwartier) ten voordele van vaak op toerisme gerichte handel en horeca. Hier ontstaat een groeiend onevenwicht tussen de verschillende functies. Het noordelijke Sint-Gilliskwartier kent dan weer een sterke toename. Andere specifieke problemen zijn het toenemend aantal tweede verblijven en vakantiewoningen en een eerder gemiddeld aanbod aan sociale woningen.

Visie

De Brugse binnenstad is een zeer **aantrekkelijke woonomgeving** met verkeersluwe straten en een groot aantal buurtgebonden voorzieningen. De algemene woningkwaliteit ligt bijzonder hoog door de grote diversiteit aan woontypes, woonoppervlaktes, etc. De bewoners appreciëren die uitzonderlijke context waarin ze wonen, maar zijn er zich ook van bewust dat er een aantal conventies zijn die het wonen in de binnenstad 'reguleren'. Het is een uitdaging om deze keuze aantrekkelijk te maken en het beeld van Brugge als woonstad te versterken. Dat Brugge een toeristische trekpleister is, is voor de inwoners van de binnenstad niet altijd een pluspunt en zet de leefbaarheid sterk onder druk. Buurtwinkels verdwijnen en worden herbestemd tot toeristische winkels, woningen worden vakantieverblijven,.... Mede door die **toeristische druk** en de hoge leefkwaliteit zijn de woningprijzen in Brugge aan de hoge kant en vinden jonge gezinnen moeilijk de weg naar de binnenstad. Dit zijn problemen die de stad zoveel mogelijk probeert tegen te gaan.

Brugge wil inzetten op een **aantrekkelijke woonstad voor jonge gezinnen**. Het betaalbaar maken en houden van de woningen is hierbij een belangrijke uitdaging. Het is wenselijk om tot een betere mix qua leeftijden te komen en terzelfdertijd een antwoord te bieden aan de toenemende vergrijzing en ontgroening. Brugge profileert zich in toenemende mate als studentenstad en het is een uitdaging om afgestudeerden na hun studententijd blijvend aan de stad te binden. De relatie met de omliggende woonwijken buiten de historische binnenstad moet worden versterkt. Deze kunnen niet als losstaande entiteiten worden beschouwd.

Doelstellingen Managementplan 2012

- Differentiatie van het woonaanbod.
- Leefbaarheid van de binnenstad bevorderen door onder andere groei van woonondersteunende functies.
- Betaalbaar houden en beschermen van de woonfunctie.
- Stadsvlucht keren door een aanbodbeleid te voeren gericht op jonge gezinnen en starters.

b. Brugge aan het werk

Doelstelling structuurplan 1972

- haven duurzaam uitbouwen
- binnenstad en agglomeratie uitbouwen als regionale tertiaire verzorgingskern
- grootschalige socio-medische instellingen moeten verdwijnen uit de binnenstad
- administratieve functies moeten zich bevinden aan de stadsrand en in de stationsomgeving
- industrieën moeten verdwijnen uit de binnenstad, niet-storende ambachten kunnen blijven

Analyse en evaluatie anno 2012

De centraal gelegen kwartieren (Ezelstraat-, Steenstraat-, Burg- en Langestraatkwartier) kennen een afname qua kantooroppervlakte. De grootste toenames zijn te vinden aan de rand van de binnenstad: Magdalena-, Sint-Gillis- en West-Bruggekwartier. Reeds in 1972 was er een tendens tot **decentralisatie** te zien. Vandaag merken we nog steeds een decentralisatie en clustervorming met onder meer de ontwikkeling van de stationsomgeving conform de richtlijnen van het Structuurplan Vlaanderen. Toch blijft de kantoorfunctie in de binnenstad beduidend.

Nijverheid kende in 1972 een aanzienlijke aanwezigheid in de stad. Het Structuurplan spreekt zelfs van 'opvallende verstoorders' die ruimtelijk gezien hun plaats niet meer hadden in het centrum van de stad (o.m., de brouwerijen 't Hamerken en Aigle Belgica, drukkerij Die Keure,...). Sindsdien kende de nijverheid een sterke daling over de gehele binnenstad. Enkel in het Sint-Gilliskwartier blijft deze functie aanzienlijk door de aanwezigheid van Genecor (het BPA stelt daar op lange termijn een nabestemming als wonen voorop). Vandaag is nog één brouwerij actief in de binnenstad nl. de Halve Maan. Een aantal socio-medische functies, met als belangrijkste het Sint-Janshospitaal, trokken weg uit de binnenstad. In tegenstelling tot wat vaak wordt aangenomen, is de tewerkstelling in de binnenstad slechts in beperkte mate gelinkt aan toerisme, maar hoofdzakelijk aan de klassieke sectoren zoals onderwijs, gezondheidszorg, dienstverlening en groot- en kleinhandel.

Over het volledige grondgebied is de belangrijkste economische actor voor Brugge zonder twijfel de **haven van Zeebrugge**, na Antwerpen de grootste haven van België. De haven kende een explosieve groei tussen 1972 en 2011. Op heden lopen jaarlijks circa 9.000 zeeschepen binnen en worden er circa 50 miljoen ton goederen verzet. Het aantal passagiers op de ferry-overtochten naar het Verenigd Koninkrijk daalt doch het aantal cruiseschepen neemt toe. De haven zorgde in 2008 voor een rechtstreekse én onrechtstreekse tewerkstelling van circa 28.000 mensen. De haven brengt echter grote druk op de mobiliteit rond de stad met zich mee.

Visie

Op economisch vlak heeft Brugge met de haven van Zeebrugge, de regionale zorgvoorzieningen, de verschillende onderwijsinstellingen en als provinciehoofdstad **vier belangrijke tewerkstellingssectoren**. De **kennisclusters** die momenteel rond de onderwijsinstellingen worden gerealiseerd, kunnen een trigger zijn voor andere sectoren. Interessante tewerkstellingsmogelijkheden in de onmiddellijke regio kunnen een rol spelen bij het aantrekken van pas afgestudeerden. De uitdaging voor Brugge schuilt in het verder aantrekken van een aantal groeisectoren. Voor creatieve beroepen bijvoorbeeld, is Brugge 2002 een belangrijke stimulans geweest.

Doelstellingen Managementplan 2012

- Nieuwe potenties verder durven ontwikkelen (bv. IT, cultuur, technologie, ...).
- De vlotte ontsluiting van de haven bewerkstelligen.
- Ruimtes ontwikkelen die kleine bedrijvigheid koppelt aan wonen (bv. IT, kunstambacht,...).
- Anticiperen op een verminderde industriële activiteit.
- Versterken van de economische attractiviteit van de hoofdhandelsstraten en poortstraten.
- Behoud van kantoren en diensten van de Stad Brugge in de binnenstad. Enerzijds uit complementariteit met andere stedelijke functies, anderzijds door de symboolwaarde.

c. Naar school in Brugge

Doelstelling structuurplan 1972

- Ieder stadskwartier dient minimaal een kleuter- en lagere school te hebben. Peuters zouden niet verder dan 400 meter mogen lopen, lagere schoolkinderen niet verder dan 800 meter;
- middelbare scholen moeten verplaatst worden naar de periferie om overlast te beperken;
- het Europacollege zou zich moeten ontwikkelen tot een cluster van gespecialiseerde activiteiten in de stadskern.

Analyse en evaluatie anno 2012

Het cijfermateriaal uit 2011 leert ons dat er in de binnenstad een **opvallende daling is in leerlingenaantallen bij het kleuteronderwijs (een derde minder) en het basisonderwijs (62% minder)**. De leerlingenaantallen in de secundaire scholen bleven stabiel, wat wijst op het belang van Brugge als regionale onderwijspool. Het aantal studenten hoger onderwijs is duidelijk in stijgende lijn en zal in de toekomst nog toenemen. Dit brengt een belangrijke toename van het aantal studentenkamers met zich mee. Deze concentreren zich enerzijds in de binnenstad, anderzijds in de deelgemeente Sint-Michiels.

Er is vandaag, mede als gevolg van het gewijzigd demografisch profiel, nog steeds geen kleuter- of lager onderwijs in elk kwartier van de stad. De aanwezigheid van secundaire scholen wordt niet meer als storend ervaren. Het **gediversifieerd onderwijsaanbod** dat ook leerlingen en studenten van buiten de stadsgrenzen aantrekt, wordt vandaag **eerder als een verrijking gezien**.

Naast het klassieke onderwijs, neemt ook het volwassenenonderwijs in Brugge een belangrijke positie in. De laatste jaren is er een toename waarneembaar. De keerzijde hiervan is echter, samen met het secundair en hoger onderwijs, een toenemende **mobilitetsdruk**.

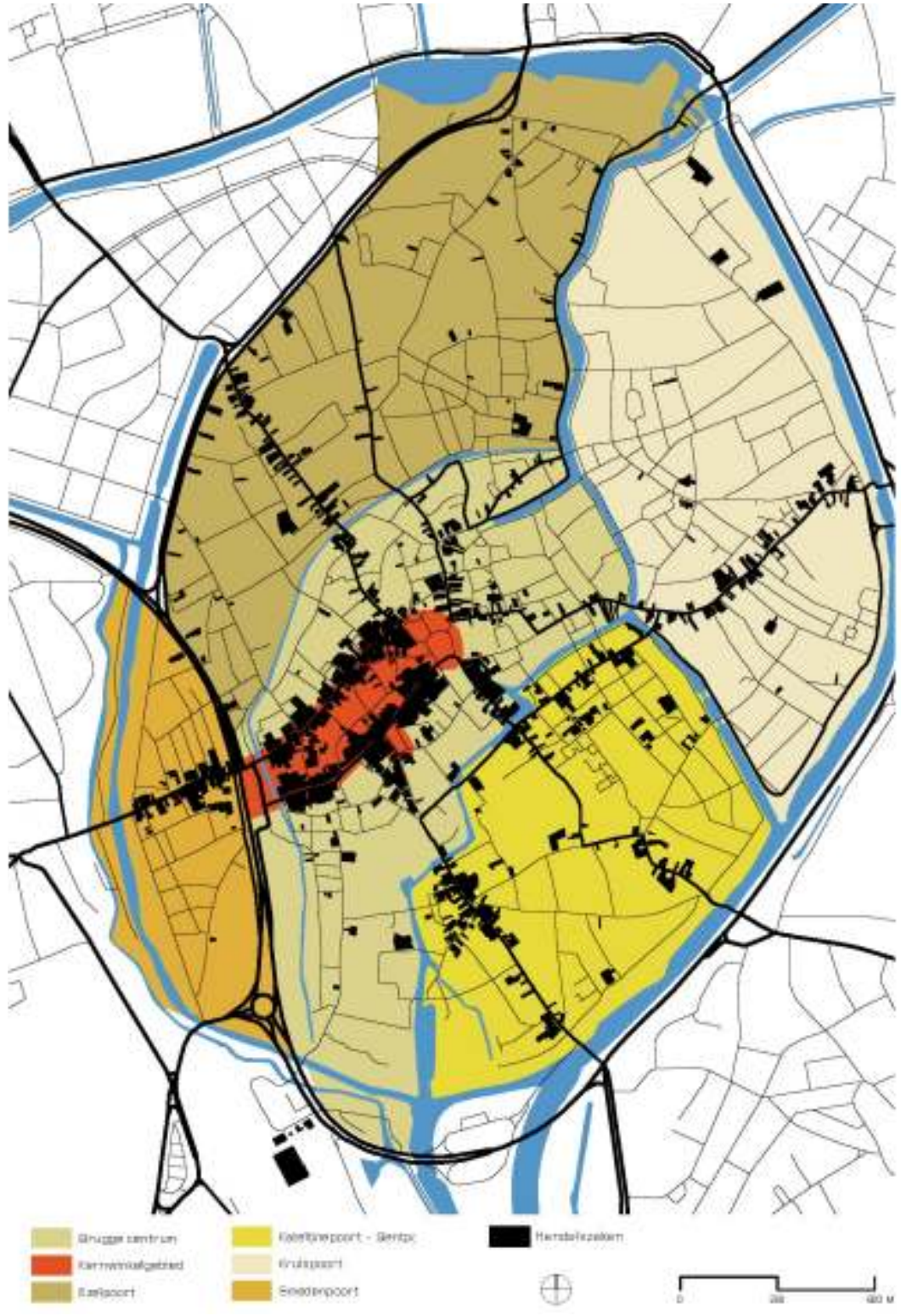
Visie

Brugge zit de laatste jaren in de lift als (hoger)onderwijsstad, er is een toename van instellingen en opleidingen. Gevolg hiervan is een stijgend aantal studenten waarvan een deel kotstudenten. De stad Brugge speelt hier op in door zich meer en meer te profileren als **studentenstad**. De instellingen bevinden zich hoofdzakelijk net buiten de binnenstad, in Sint-Michiels, en kennen een goede ontsluiting met auto (E40) en spoor. De studentenhuisvesting dient bijgevolg de komende jaren verder uitgebouwd.

Een belangrijk aandachtspunt is de kwaliteit van de schoolgebouwen. Hoe kan deze verbeterd worden zodat de infrastructuur ook multifunctioneel kan worden ingezet buiten de schoolperiodes. Het is van belang om de verhouding tussen de binnenstad en de rand verder te definiëren. Wat kan de binnenstad aan en waar biedt de rand ondersteuning?

Doelstellingen Managementplan 2012

- Locatie van de scholen: verhouding kern-deelgemeenten respecteren en hierbij de scholen in de binnenstad behouden. Deze zijn belangrijk voor de activiteitsgraad, handel en animatie.
- Clustering in grootschalige complexen zoals voormalige kantoren, kloosters,...
- Flexibiliteit en functioneel medegebruik van schoolgebouwen.
- Ontwikkeling uitstraling studentenstad.
- Aanpak studentenhuisvesting.
- Aandacht besteden aan het segment volwassenenonderwijs, dat ook een belangrijke economische factor vormt.

d. Brugge regionale handelsstad

Doelstelling structuurplan 1972

- bijkomende verkooppoppervlakte is wenselijk. Deze dient gerealiseerd te worden in de binnenstad om de centrumfuncties te versterken. Buitenstedelijke centra worden afgeraden;
- voldoende buurtwinkels per kwartier moeten de woonfunctie ondersteunen;
- grootschalige functies moeten verdwijnen uit de binnenstad.

Analyse en evaluatie anno 2012

De handel situeert zich in hoofdzaak langsheen de historische assen van de stad. Hun historisch gegroeide handelsfunctie blijft dus bestaan. Bijna alle kwartieren vertonen een daling inzake handelsfuncties. Enkel de as Steenstraat- en Onze-Lieve-Vrouwekwartier kent een toename, in hoofdzaak door de toeristische clustering in dit deel van de stad (Station-Begijnhof-Minnewater-Markt-'t Zand).

Een opvallende tendens is de afname van buurtvoorzieningen: bakkers, slaggers, viswinkels,... De grootste toename is te vinden bij de activiteiten die het toerisme ondersteunen. Het marktaanbod is evenwel nog steeds erg ruim.

In de beleidsnota van 2008 stelde de Dienst Lokale Economie volgende ambities voorop:

- *het stimuleren van buurtwinkels op wandelafstand voor elke Bruggeling in alle wijken en kernen;*
- *het streven naar voldoende differentiatie inzake detailhandel op alle vlakken (prijs, kwaliteit, formule,...);*
- *het attractiever maken van Brugge als belangrijkste detailhandelspool in West-Vlaanderen;*
- *het versterken van de huidige handelskernen en handelsassen;*
- *het clusteren van grootschalige winkels binnen bepaalde zones.*

De essentie van het huidige beleid blijft het versterken van de centrumfunctie en het verruimen van het aanbod. In het centrum wordt een onderscheid gemaakt tussen hoofdwinkelgebieden, die de toeristische en bovenregionale aantrekking van de stad ondersteunen, en poortwinkelgebieden die zowel plaats bieden aan bovenlokale als lokale functies. Grootschalige functies worden uit het centrum geweerd. Zij verstoren de kleinschalige stedelijke morfologie. Door hun specifiek aanbod vormen zij geen concurrentie voor de detailhandel in de binnenstad.

Visie

Binnen het Brugse grondgebied werd een hiërarchie van winkelgebieden opgesteld, elk met hun specifieke kenmerken en noden. Zo worden grootschalige handelszaken uit het stadscentrum geweerd waarvoor nieuwe zones voorzien worden in clusters buiten de stad. Hierdoor ontstaan er gespreide buitenstedelijke winkelcentra met een andere functie en publiek dan deze van de binnenstad. Toch wordt hier ook een gericht beleid gevoerd dat niet inzet op grote shopping-malls aan de rand van de stad. In tegenstelling tot wat gevreesd werd, zuigen deze ontwikkelingen het centrum niet leeg. Het type van winkels en waren die men in de binnenstad en erbuiten terugvindt, is zo verschillend dat ze elkaar aanvullen. Een typisch Brugs fenomeen is dat veel handelszaken een omschakeling kennen naar een toeristisch-ondersteunende, eerder dan een woon-ondersteunende functie. Traditionele buurtwinkels krijgen het om louter commerciële redenen moeilijk en verdwijnen systematisch. Dit gaat ten koste van de diversiteit van het winkelaanbod en is een fenomeen dat van heel nabij moet worden opgevolgd.

Doelstellingen Managementplan 2012

- *Interactie kern-deelgemeenten: een gericht beleid voor grootschalige ontwikkelingen.*
- *Detailhandel: de afname van woon-ondersteunende winkels keren.*
- *De diversiteit van het winkelaanbod en een zekere klasse en uitstraling in aanbod nastreven.*
- *Het commercieel imago versterken: meer dan louter een toeristisch aanbod.*
- *Het Versterken van de attractiviteit van de hoofdhandelsstraten en poortstraten.*
- *De Poortstraten moeten zich richten op woon-ondersteunende functies en buurtvoorzieningen.*
- *De Reconversie van handel naar andere functies moet beperkt worden.*

e. Brugge actieve cultuurstad

Doelstelling structuurplan 1972

- het stadslandschap wordt beschouwd als een waardevolle culturele drager;
- het culturele leven van Brugge wordt georganiseerd langs twee centrale assen: een luisteras (met o.m. de stadsschouwburg en het conservatorium) en een kijkas (musea, kloosters,...);
- deze culturele assen moeten samenvallen met belangrijke voetgangersassen.
- kerken en kloosters dreigen in de toekomst leeg te lopen. De herbestemming van deze religieuze complexen is noodzakelijk.

Analyse en evaluatie anno 2012

Tussen 1972 en 2012 kende de functie cultuur/godsdienst een zeer lichte toename. Een aantal religieuze gebouwen kregen intussen een expliciete culturele functie.

De zogenaamde 'luisteras' werd in 1972 beschouwd als een cluster van aan muziek gerelateerde voorzieningen. Vooral het nieuwe concertgebouw (2002) en de restauratie van de stadsschouwburg (2001) zorgden dat de luisteras een belangrijke impuls kreeg en verlengd werd.

De 'kijkas' kronkelt langs een noord-zuidas doorheen de stad. Op deze as ont zich een netwerk van autoluwe of autovrije straten met handelszaken en cultuurcentra. De topcollectie Vlaamse Primitieven springt het meest in het oog en werd expliciet opgenomen in de criteria van de erkenning als Werelderfgoed. De Brugse musea verwelkomden in 2011 984.568 bezoekers, het belfort 250.000. Beide assen hebben zich duidelijk volop ontwikkeld als belangrijke culturele polen.

Op het vlak van immaterieel erfgoed verzamelt en ontsluit de Erfgoedcel Brugge de mondelinge geschiedenis via thematische routes en een verhalenbank. De vzw Tapis Plein werkt rond actieve erfgoedparticipatie en volkscultuur. In 2009 werd de Heilige-Bloedprocessie op de lijst van het immaterieel erfgoed van Unesco geplaatst.

Qua roerend erfgoed beheren de Brugse erfgoedbibliotheek en het stadsarchief een belangrijke collectie historische documenten. Ook het OCMW heeft een rijk archief in eigen beheer. De afgelopen jaren gaat veel aandacht naar de ontsluiting en digitalisering. Het brede publiek wordt bereikt via tentoonstellingen, publicaties, lezingen, bezoeken,... De verdere ontsluiting van het historisch bronnenmateriaal blijft een intensief werk dat onder meer leidde tot de oprichting van een online fotobank (www.beeldbank.be), de website www.huizenonderzoekbrugge.be en de ontsluiting van de Marcus Gerardskaart (in uitvoering met het Magisproject).

Religieuze gebouwen worden reeds langer gebruikt voor concerten of kunsttentoonstellingen, onder meer van religieuze kunstschaten (bv. Onze-Lieve-Vrouwekerk, Sint-Salvatorskathedraal, Sint-Walburgakerk en Sint-Jacobskerk, Onze-Lieve-Vrouw ter Potterie...). Op begraafplaatsen worden waardevolle graven in kaart gebracht, graven met een vervallen vergunning kunnen aangekocht worden en met een subsidie gerestaureerd.

Visie

Anno 2012 stelt men vast dat kunstenaars zich opnieuw in Brugge vestigen om er te wonen en te werken. Brugge kan op deze manier terug een plek van creativiteit worden. Het is de ambitie om in de toekomst de 'unique selling points' van de stad verder uit te spelen. Belangrijk hierbij zijn muziek, dans en kalligrafie. Het is van belang om kunstenaars een optimaal platform te bieden om hun werk te maken en te tonen in de stad. Binnen het cultuurbeleid zijn muziek en erfgoed de belangrijkste pijlers.

Er is grote nood aan bijkomende tentoonstellingsruimte. De traditionele tentoonstellingen rond 'oude' kunst met in de eerste plaats de Vlaamse Primitieven moeten hand in hand gaan met moderne kunst. De jeugd kan meer betrokken worden bij het culturele leven. Ook de aanwezigheid van een aantal typische ambachten en kunstenaars moet meer aandacht krijgen. Het culturaanbod dient gespreid te worden over het hele jaar.

Doelstellingen Managementplan 2012

- Het aanbod en de ondersteuning van oude en nieuwe culturele niches versterken
- Brugge als gastronomische toplocatie uitspelen (hoogste densiteit aan sterrenrestaurants).
- Aandacht voor profilering en jongerenwerking.
- Perceptie en zichtbaarheid.
- "Werkplaats" zijn voor kunst en kunstambachten uitbouwen.
- Er is nood aan kwalitatieve tentoonstellingsruimte voor de ontsluiting van permanente collecties, alsook de mogelijkheid tot tijdelijke exposities.
- De rol van de Vlaamse Primitieven sterker uitdragen als UNESCO-werelderfgoed

f. Brugge, het bezoeken waard.

Doelstelling structuurplan 1972

De Brugse binnenstad kent een stijgend toeristisch succes. De toeristische potentie kan door verschillende stimulansen opgedreven worden:

- concentratie van het toeristisch circuit in de verkeersvrije en verkeersarme 'Gouden Driehoek';
- toeristische faciliteiten creëren (onthaalcentrum Minnewater, parkings,...);
- stimuleren van het water als grootste attractie van de binnenstad (watercircuit, wandelcircuit langs het water,...
- een aantrekkelijk stadsbeeld nastreven.

Analyse en evaluatie anno 2012

Het horeca-aanbod kent een toename in alle stadskwartieren, doch vooral in de kwartieren in de directe omgeving van de culturele trekpleisters (Steenstraatkwartier, Burgkwartier en Onze-Lieve-Vrouwekwartier). Om het wonen te beschermen wordt zuiver toeristische infrastructuur (specifieke horeca- en handelszaken) enkel nog toegelaten in het toeristisch kerngebied (gouden driehoek Markt, 't Zand, Begijnhof en de commerciële as Zand-Markt). De laatste jaren kende het toerisme in Brugge een merkbare piek. In 10 jaar tijd steeg het aantal overnachtingen met zo een 22% (2010: 1.532.078 overnachtingen door 843.110 bezoekers). Deze toeristische explosie heeft een onmiskenbare impact op het gebruik en de leefbaarheid van de stad.

In 1996 werd een **hotelstop** ingevoerd waardoor geen nieuwe hotels kunnen bijkomen in de stad. Doel was het beschermen van het woonklimaat, de bestaanszekerheid van kleinschalige (familie)hotels verzekeren en grootschalige complexen van hotelketens uit de binnenstad te weren. Sinds 1996 is het aantal hotels in de binnenstad licht gedaald (van 88 naar 85), het aantal beschikbare kamers is evenwel sterk toegenomen door uitbreidingen van bestaande hotels (van 2.058 naar 2.740 kamers).

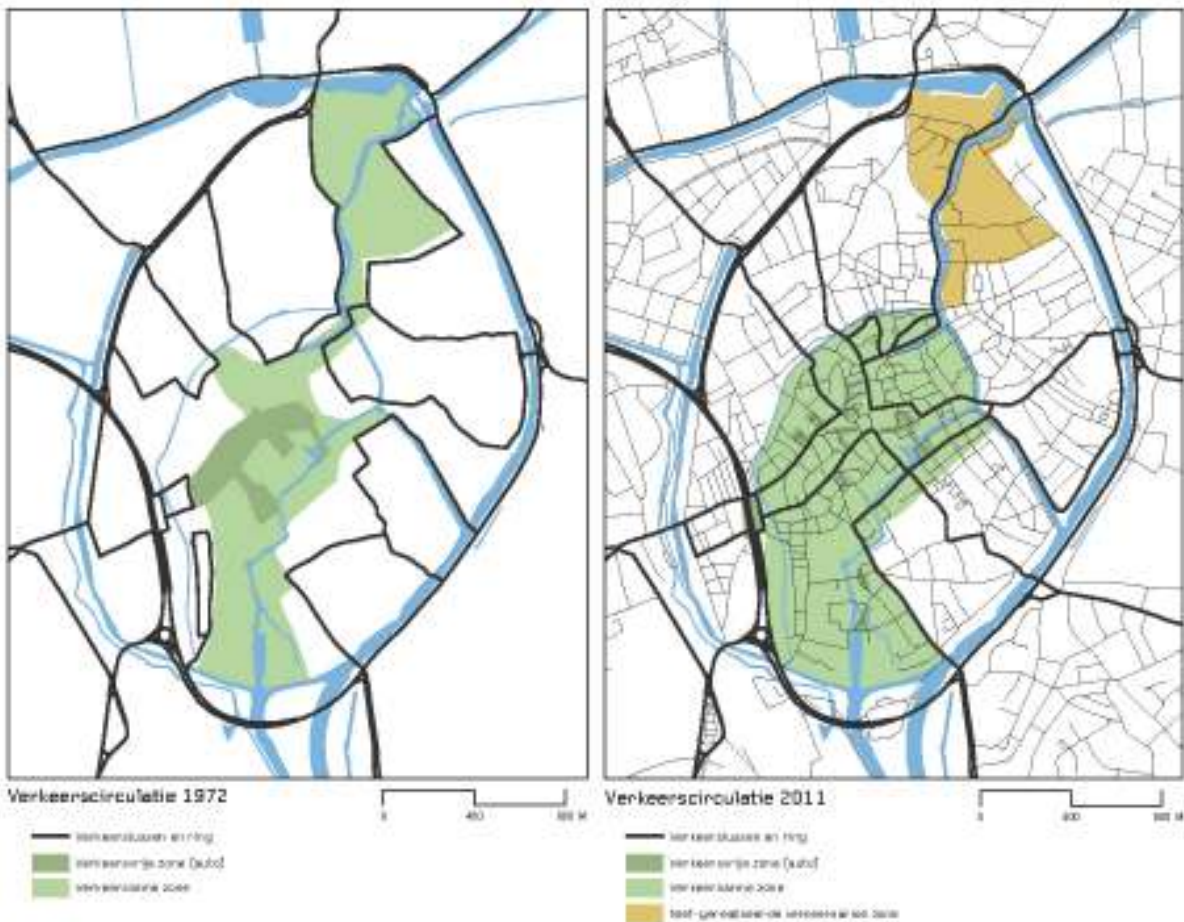
In 2002 volgde een **vakantiewoningenstop**. Het stijgend aantal vakantiewoningen leidde immers tot een stijging van de vastgoedprijzen (met een verdringing van de woonfunctie en een mogelijke stadsvlucht tot gevolg) en een structurele leegstand in bepaalde periodes van het jaar. In Brugge kunnen particulieren (mits vergunning) binnen hun gezinswoning een aantal '**gastenkamers**' verhuren aan bezoekers. Hoewel er geen echt betrouwbare cijfers voorhanden zijn, wordt hier een sterke stijging vastgesteld (een verdubbeling in kamers in de laatste 5 jaar). Aangezien deze vorm van verblijf geïntegreerd is in de gezinswoning, deze mee ondersteunt en als verblijfstoerisme een grotere belevingswaarde biedt, wordt deze toename niet als een bedreiging gezien. Sinds 2006 oriënteert de stad haar beleid op het cultureel **verblijfstoerisme** en wordt geen actieve promotie meer gevoerd ten voordele van het dagtoerisme. Algemeen wordt geschat dat het aantal dagtoeristen vier keer hoger ligt, doch dat een verblijfstoerist gemiddeld vier keer meer uitgeeft. Marktonderzoek wijst uit dat de stad met haar unieke stadslandschap en waterstructuur de belangrijkste troef is met de aanwezigheid van de Vlaamse Primitieven als bijkomend hoogtepunt. Waar Brugge zich de afgelopen jaren ook tot culinaire hoofdstad van België ontpopte, blijft het aandeel van het congretoerisme minimaal in vergelijking met andere steden.

Visie

Brugge kent een zeer sterke toeristische aantrekkingskracht. Door de sterke groei van zowel verblijfstoerisme als dagtoerisme kan het niet verwonderen dat de aanwezigheid van toeristen in het stadscentrum overweldigend is. Om de toeristische aanwezigheid enigszins binnen de perken te houden en te controleren, werden er door het bestuur zowel een hotelstop als een vakantiewoningenstop ingevoerd.

Doelstellingen Managementplan 2012

- overweldiging van toerisme en toeristische uitbatingen in het straatbeeld beheersen (dit mag niet de overhand nemen), de visuele integriteit van stadslandschap mag niet worden aangetast
- toerisme mag het wonen niet verdringen, zowel op vlak van horeca/handel als op vlak van hotels/vakantiewoningen, daarom behoud van hotelstop en vakantiewoningenstop.
- onderzoeken wat de groeimogelijkheden voor MICE-toerisme zijn in Brugge
- slow tourism in de Brugse regio als aanvulling op het concentratiemodel
- behoud van concentratiemodel voor toeristische vestigingen in de binnenstad

g. Bereikbaar Brugge

Doelstelling structuurplan 1972

In 1972 vormde mobiliteit door een ongebreidelde toename van het autoverkeer een groot knelpunt in Brugge.

Om een leefbare stad te maken, moest een evenwicht gevonden worden tussen verkeer en voetganger:

- auto's moeten geremd worden, zwakke weggebruikers zijn prioritair met een voetgangeras die de stad doorkruist
- er is nood aan een efficiënt openbaar vervoer in de binnenstad
- een verkeersvrij stadscentrum realiseren
- een centrifugale parkeerpolitiek die bezoekende wagens uit de binnenstad weert
- rekening houden met straatruimte en leefkwaliteit van de straten

In 1972 werden evenwel geen politieke beslissingen genomen op het vlak van mobiliteit.

Analyse en evaluatie anno 2012

Met de realisatie van een grootschalige onthaalparking worden vanaf 1978 de eerste wijzigingen in de verkeerscirculatie doorgevoerd en een aantal krachtlijnen gerealiseerd. De demografische ontwikkelingen (eenpersoonsgezinnen,...), de toename van de vrije tijd (en dus ook van het eendagstoerisme) en het versterken van de centrumfuncties leiden immers tot een verdere groei van de mobiliteit in de binnenstad in de periode 1978-1992.

Om doorgaand verkeer door de binnenstad te reduceren werd de ring tussen de Katelijnebrug en het station gesloten en werd de constructie van een tunnel onder het Zand aangevat. Heringerichte straten en pleinen introduceerden een nieuwe mobiliteitsfilosofie en droegen bij tot het karakter van de historische binnenstad. Het kernprobleem, de grote verkeersintensiteit in de binnenstad, bleef evenwel onopgelost.

In 1992 volgden een Verkeerscirculatieplan voor de binnenstad en een Openbaar Vervoersplan (ingebed in een plan voor Groot-Brugge). Hoofddoel bleef het weren van het verkeer doorheen het stadscentrum en over de Markt door een ontmoedigingsstrategie en het optimaliseren van het openbaar vervoer en het fietsverkeer. Verschillende verkeersingrepen werden voorgesteld: creëren van verkeersbarrières en een lussensysteem, prioriteit voor de fietsers, een verbeterd openbaar vervoer in stervorm met directe verbindingen van de agglomeratie naar het centrum, het invoeren van een zone 30 in de volledige binnenstad, een verbod op rondtoerende touringcars,... De resultaten waren erg positief. Plannen om het openbaar vervoer met kleinere bussen te realiseren slaagden evenwel niet. Het Mobiliteitsplan Brugge uit 2001 is een verderzetting van de gevoerde politiek: ontmoedigen autogebruik in de stad en stimuleren van verplaatsingen met openbaar vervoer, fiets en te voet. De focus lag deze keer meer op de Brugse rand met vooral een opwaardering van het openbaar vervoer in combinatie met parkings aan de rand van de stad.

Het autobezit is sinds 1972 sterk gestegen. Toch wordt Brugge vooral gepromoot als fietsstad. Zowel voor vrije tijd als voor woon-werkverkeer is het aandeel fietsers in Brugge het grootste van alle Vlaamse centrumsteden. Sinds 1972 werden de stadspleinen omgevormd van parkeerplaatsen tot aangename, publieke ruimten. Er kwamen circa 4.000 ondergrondse parkeerplaatsen bij (en dit wordt in de toekomst nog uitgebreid) evenals een aantal private buurparkings voor buurtbewoners. Het Openbaar Vervoersplan had mee tot gevolg dat het aantal reizigers tussen 1991 en 2011 explosief toenam.

Visie

Het beleid om de verkeersdruk verder te doen afnemen in de binnenstad wordt verdergezet. Voldoende kwalitatieve parkeerfaciliteiten voor bewoners blijven een noodzaak, doch ook het inzetten op optimale fietsaccommodatie is cruciaal. De impact van het openbaar vervoer met lijnbussen doorheen de binnenstad is groot en heeft aanleiding tot klachten en overlast. Dit is een pijnpunt dat weggewerkt moet worden.

Doelstellingen Managementplan 2012

- verdere ontsluiting van de haven via weg en spoor
- de toegankelijkheid tot de stad optimaliseren (cf. problematiek van bruggen en de congestie van de invalswegen)
- evaluatie van de bustracés in de binnenstad
- er is nood aan een meer gecentraliseerd fietsonthaal en meer fietsenstallingen
- onderzoek naar integratie optimale infrastructuur voor de zwakke weggebruiker (cf. fietspaden) in het historische stadscentrum

III. BRUGGE ERFGOEDLANDSCHAP

Dit hoofdstuk analyseert en evalueert die elementen die het karakter van het erfgoedlandschap van Brugge bepalen: het patrimonium, de openbare ruimte, het groen,...

Het stadslandschap is een samenhang van verschillende componenten die door hun onderlinge evenwichtige samenhang van Brugge een unieke stad maken. Het beleid stelde alles in het werk om deze unieke identiteit te bewaren en goed te beheren. In de loop van de voorbije jaren is de aanpak nog verdiept en uitgebreid.

1. ONROEREND ERFGOED EN ERFGOEDBELEID

Doelstelling structuurplan 1972

- benaderen van de stad als een landschap (i.p.v. individuele monumenten)
- uitbreiden van het aantal beschermingen en bescherming van een aantal zones
- noodzaak aan een historische inventaris van de binnenstad
- architecturale waardebeoordeling van het gebouwde patrimonium: architectura major (eerste en tweede categorie), architectura minor en gebouwen zonder architecturale waarde
- het vaststellen van een aantal conservatiezones, kernzones en actiezones (essentieel voor het stadslandschap)

De stad Brugge voert sinds het begin van de jaren 1970 een geïntegreerd beleid voor kwalitatieve stadsvernieuwing waarbinnen de zorg voor de monumenten, de archeologische relicten, het landschappelijke erfgoed en het gebouwde erfgoed voorop wordt gesteld.

a. Beschermde monumenten

*In 1972 telde Brugge **47 beschermde monumenten** (43 gebouwen en 7 landschappen). Het Structuurplan deed een aantal voorstellen voor verdere bescherming van de Brugse binnenstad. Het valt op dat men vaker de **bescherming van grotere gehelen** bepleitte dan individuele monumenten. Het belang van de visuele integriteit van het stedelijke landschap werd hier als prioritair beschouwd. De gehelen die werden aangeduid, overlappen in belangrijke mate met de **belangrijkste historische assen** zoals die in de analyse van de historische stadsstructuur naar voor kwamen.*

*Een overzicht van de beschermingen in de afgelopen 40 jaar toont een aantal **piekperiodes**. Een eerste piek wordt waargenomen in het midden van de jaren 1970 (in navolging van het structuurplan), een tweede piek volgde in 1991. Ook met Brugge 2002 Culturele Hoofdstad van Europa wordt een opvallende stijging in het aantal beschermingen waargenomen.*

*Anno 2011 telt Brugge **526 beschermde monumenten, 3 beschermde landschappen en 11 beschermde stadsgezichten** en dit op een totaal van ca. 10.054 panden. Een nazicht leert dat een aantal voorstellen uit 1972 effectief beschermd werden als monument of stadsgezicht (Minnewater, Meebrug en Peerdenbrug,...), de meerderheid werd vooral gedeeltelijk beschermd (vaak een aantal individuele monumenten).*

b. Niet beschermd erfgoed: de erfgoedinventarisatie en erfgoedwaarderingskaart

*Het structuurplan van 1972 gaf al een eerste aanzet voor de **inventarisatie van het Brugse erfgoed**. Een eerste historische inventaris werd voorgesteld die de spreiding van de historische panden in kaart bracht. Alle panden werden geclassificeerd onder één van volgende vier categoriën: **architectura major** (eerste en tweede categorie), **architectura minor** en **gebouwen met een beperkte architecturale waarde en tenslotte gebouwen zonder architecturale waarde**. Deze classificatie werd later verder gedetailleerd uitgewerkt in de deelplannen. Talloze panden werden bezocht en ook qua interieur geïnventariseerd. De resultaten van deze inventarisatie werden samengebracht in een grote erfgoedbibliotheek met fiches per pand, en verzameld op erfgoedwaarderingskaarten per kwartier en/of per deelplan.*

In samenwerking met de Stad Brugge publiceerde de Vlaamse Overheid in 1999 de inventaris voor de oudste stadskern. In 2004 volgden nog twee delen waardoor deze inventaris gebiedsdekkend werd voor de historische binnenstad. Tussen 2003 en 2006 volgde ook de inventarisatie van de deelgemeenten rond de binnenstad.

Deze **Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed** omvat zo'n 6.700 gebouwen voor het hele grondgebied waarvan er zich **3.522** in de historische binnenstad bevinden en is intussen een volwaardig beleidsinstrument geworden waar ook rechtsgevolgen aan verbonden zijn. De Gemeentelijke verordening op het bouwen koppelt een bijkomende vergunningsplicht voor alle ontmantelingswerken, verbouwings- en opschikkingswerken aan kunsthistorisch en stadslandschappelijk waardevolle panden en gevels. Sloop kan slechts heel uitzonderlijk, en dit na een grondige erfgoedtoets door de erfgoedconsulenten van de dienst Monumentenzorg en de Vlaamse Overheid.

Vandaag wordt de erfgoedwaarderingkaart verder geactualiseerd en gekoppeld in de GIS omgeving met andere belangrijke datagegevens.

c. Premies

Eigenaars van **beschermde monumenten** kunnen een beroep doen op **restauratie- en onderhoudspremies** die voor particulieren doorgaans 40% van de restauratiewerken compenseren. Dit is zo vastgesteld in het Vlaams decreet voor de bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten. Restauratiepremies worden voor het grootste gedeelte gedragen door de Vlaamse Overheid (25%), de betrokken stad en provincie verdelen het overige deel (elk 7,5%). Binnen deze wetgeving zijn er uitzonderingen voor onder meer molens, scholen, gebouwen voor erediensten, zogenaamde ZEN-monumenten (monumenten Zonder Economisch Nut,...).

Al sinds **1877** voorziet de Stad Brugge een subsidiemogelijkheid aan privé-eigenaars die hun **niet-beschermde erfgoedpanden** wensen te restaureren. Deze premie werd in 1975 sterk verhoogd en verruimd. Sindsdien kan binnen deze zogenaamde '**Kunstige Herstelling**' een subsidie worden toegekend van 50% voor werken aan zichtbare gevels en 30% voor uitzonderlijke elementen die niet zichtbaar zijn van op het openbaar domein (interieurs, achtergevels, dakkappen,...). Het totale bedrag van de tussenkomst van de stad ligt momenteel vast op 18.750€ per pand.

De stad ontvangt jaarlijks een 60-tal aanvragen voor deze restauratiesubsidie waarvan er dertig tot veertig effectief worden goedgekeurd. Na uitbetaling van de subsidie wordt het pand door een notariële akte feitelijk een 'stedelijk monument'. Deze akte vestigt namelijk een erfdienstbaarheid 'non modificandi' op het pand waardoor in de toekomst geen wijzigingen uitgevoerd kunnen worden zonder toestemming van het stadsbestuur. Over de voorbije decennia werden ruim 1000 panden met een premie 'kunstige herstelling' gerestaureerd. Deze restauraties bepalen in belangrijke mate mee de kwaliteit van het stadslandschap van Brugge.

Visie

De grote sterkte van Brugge is het hoge aantal aan (niet noodzakelijk beschermd) waardevol onroerend erfgoed. **Deze concentratie draagt onlosmakelijk bij tot de visuele integriteit van het Brugse stadslandschap.** Wat inventarisatie betreft, heeft Brugge anno 2012 de ambitie om de voor de binnenstad alle verzamelde informatie te groeperen, te verzamelen en de lacunes verder aan te vullen. Deze informatie zal opgenomen worden in een **globale erfgoedwaarderingkaart** die elk pand wil onderbrengen in één van zeven categorieën met elk hun specifieke consequenties: icoongebouwen, gebouwen met een heel hoge erfgoedwaarde, gebouwen met een hoge erfgoedwaarde, gebouwen met een grote stadslandschappelijke waarde, gebouwen met een ondersteunende stadslandschappelijke waarde, neutrale gebouwen en gebouwen die een contextbreuk vormen.

Het **bewustzijn** en de kennis rond erfgoed werd vanaf 1972 sterk uitgebreid. In Brugge zijn bovendien tal van erfgoedverenigingen actief aanwezig (zowel rond roerend, onroerend als immaterieel erfgoed), wat een bewijs is dat de Bruggelingen begaan zijn met het eigen erfgoed. Een aantal verenigingen is in het verleden bijzonder belangrijk geweest. Zij fungeerden soms ook als drukkingsgroep die de vinger aan de pols hield. De Marcus Gerardsstichting bijvoorbeeld, opgericht in 1965, kocht en restaureerde panden in de binnenstad en werkte rond de sensibilisering van een breed publiek. Zij blijven ook vandaag actief binnen het Erfgoedforum.

De jaarlijkse **Open Monumentendag** (georganiseerd door de Dienst Monumentenzorg van de Stad Brugge) is

en blijft een heel belangrijk cultureel evenement om het draagvlak en de waardering voor het erfgoed bij de bevolking te vergroten.

De afgelopen jaren wordt door ICOMOS en UNESCO het concept van het **'Historic Urban Landscape'** gehanteerd, een nieuwe visie op hoe met stedelijke erfgoedgehelen kan worden omgegaan. Voor Brugge biedt deze benadering veel potentieel (denk o.m. aan de story-telling).

Het proactief nadenken over de **toekomst van grootschalige woonhuizen, kerken en kloosters** is vandaag essentieel gelet op de aan de gang zijnde maatschappelijke veranderingen.

Doelstellingen Managementplan 2012

- het gevoerde beleid rond erfgoedbehoud verder zetten en hiervoor de gepaste juridische middelen ontwikkelen en toepassen
- aanpassen van de gemeentelijke verordening inzake visuele impact en sloop kunsthistorische en stadslandschappelijke waarde
- stedelijke restauratiepremie "Kunstige Herstelling" handhaven en mogelijk uitbreiden
- de conventies en richtlijnen m.b.t. het Unesco-Werelderfgoed verder begeleiden en opvolgen.
- de methodiek van het "Historic Urban Landscape" en de vaststelling van stadslandschappelijke typologieën als nieuwe bijkomende erfgoedbenadering inbouwen in het erfgoedbeleid en vergunningenbeleid
- werken aan een adequate juridische bescherming van het niet-beschermd bouwkundig erfgoed;
- verder zetten en actualiseren van inventarisatie, onderzoek en historische analyse i.f.v. de opmaak van een erfgoedwaarderingskaart (databank) voor alle panden in de binnenstad;
- aandacht voor verruimen van het draagvlak voor erfgoed : Open Monumentendagen, publicaties, tentoonstellingen, onderzoek, nieuwsbrief,...;
- de problematiek van het religieuze erfgoed - in het bijzonder kloosters en kerken - proactief opvolgen;
- gemeentelijke verordening inzake reclame herzien i.f.v. beheersing impact op het erfgoedlandschap

2. OPEN RUIMTE BELEID

Doelstelling structuurplan 1972

- benaderen van de stad als een landschap waarin waardevolle open ruimten een essentiële rol spelen
- bescherming en behoud van waardevolle groene private en publieke ruimtes
- noodzaak aan een inventaris van de private groene ruimtes
- verankering in planningsdocumenten van waardevol groen

De diversiteit van de open ruimte is in Brugge een interessant en waardevol gegeven. Ze wordt gekenmerkt door verschillende groene ruimten (parken, tuinen,...) en een groot aantal 'minerale' pleinen verspreid overheen de binnenstad. Wat de publieke ruimte betreft, werd al in 1972 gewag gemaakt van de parken, pleinen en bomen als groene elementen van de publieke ruimte. Wanneer men er het befaamde 16de-eeuwse stadsplan van Marcus Gerards op naslaat, komt men tot de vaststelling dat Brugge in belangrijke mate gekenmerkt werd door een aanzienlijk aantal groene ruimten met een verschillend karakter, zij het ook als onderdeel van een kloostercomplex: moestuinen, boomgaarden, hovingen, bleekweiden, etc. Vanaf de 19de eeuw en vooral in de 20ste eeuw kwamen deze open groene ruimten in toenemende mate onder druk te staan en werden verkaveld en bebouwd. Vandaag beschikt Brugge in tegenstelling tot andere historische steden wel nog steeds over een aantal grote groene open ruimten, vaak grote voormalige kloostertuinen of privétuinen verscholen achter hoge muren.

De overige open ruimten worden bedreigd door verdichting en versnippering. Sinds vele jaren worden strenge criteria gekoppeld aan ontwikkelingsprojecten in de binnenstad.

Om de verschillende open ruimtes en ruimtelijke typologieën in de binnenstad te beheren, werd in 2011 besloten een Openruimtebeleidsplan op te maken. Dit plan wil een globale visie geven op de gewenste open ruimtestructuur van de binnenstad, aangevuld met een aantal concrete aanbevelingen en acties voor geselecteerde cases. Het Openruimtebeleidsplan omvat dan ook een volledige inventarisatie en categorisering van alle open ruimtes in de binnenstad, zowel op openbaar, maar vooral op privaat domein.

Toch moet er worden vermeld dat in het verleden reeds een aantal beleidsopties werden genomen met betrekking tot de aanleg van de publieke ruimte. Zo wordt er bij nieuwbouwprojecten of bij de heraanleg van de publieke ruimte steeds gestreefd naar een maximaal respect voor de historische en stedelijke context. Een coherente publieke ruimte wordt nagestreefd door een consequent materiaalgebruik: stadsparken krijgen paden in dolomiet en klinkers, verouderde asfaltpaden worden vervangen en er wordt vrij consequent gebruik gemaakt van aan één bepaald type zitbank.

*In het Structuurplan 1972 werd **behoud door vernieuwing** als credo voor de omgang met de historische stad vooropgesteld. Voor de publieke ruimte geldt dit eveneens. De afgelopen jaren waren er een aantal hedendaagse interventies die de publieke ruimte versterkt hebben: de toeristische onthaalinfrastructuur met de nieuwe brug aan de Katelijnepoort, de Conzettbrug over de Coupure (in het kader van Brugge 2002) en de versterking van de groene gordelstructuur van de Vesten. Daarnaast is er ook specifiek aandacht voor spelinfrastructuur, zowel geïntegreerd in grotere parken als een poging om in de binnenstad - op dit moment minder goed bedeed wat speelzones betreft - toch ook een aantal spelelementen in de publieke ruimte in te passen.*

Visie

In het Openruimtebeleidsplan worden zestien open ruimtetyologieën bepaald binnen negen kwartieren van de Brugse binnenstad.

Ten aanzien van deze structuren worden in het rapport vier beleidsaanbevelingen geformuleerd:

- Streven naar een evenwichtige spreiding van verschillende types van open ruimten voor de binnenstad.
- Onderling verbinden van de afzonderlijke open ruimten tot een samenhangend netwerk.
- Valoriseren van de open ruimten door middel van een betere inrichting, ontsluiting en aansluiting op nabije bebouwing.
- Aanduiden van te beschermen waardevolle open ruimten.

Doelstellingen Managementplan 2012

De doelstellingen van het Openruimtebeleidsplan zijn integraal opgenomen in het Managementplan. Op basis van de hierboven opgesomde aanbevelingen worden een aantal concrete ontwikkelingsperspectieven en beleidsmaatregelen geformuleerd..

Aan elke geïnventariseerde openruimte-typologie wordt een van volgende vier beheerscriteria gekoppeld:

- De zogenaamde '**non toccandi**' open ruimten worden als groene monumenten beschouwd en daarom integraal moeten worden beschermd. Voorbeelden van deze categorie zijn de Dijver, de tuin van het Grootseminarie en het begijnhof De Wijngaard, diverse kloostertuinen en de Vestingengordel.
- De **te behouden open ruimten** zijn belangrijke open ruimten in het kwartier waarbinnen ze gelegen zijn en moeten worden gevrijwaard als open ruimte. Voorbeelden zijn de stadspleinen en stadsparken, grote kloostertuinen en particuliere tuinen (onbebouwde binnengebieden).
- Een derde zone zijn de **te herstructureren open ruimten** waarbinnen aanwezige open ruimtes te behouden zijn maar door herstructurering kwalitatief versterkt kunnen worden. Het gaat meestal om deels bebouwde binnengebieden zoals de tuin van het Sint-Jozefsinstituut, de site van het Sint-Leocollege en de site van het KTA in de Jakobinessenstraat.
- De **te herwinnen open ruimten** zijn zones die de ontbrekende schakels in de binnenstedelijke groene ruimtestructuur moeten realiseren. Dit kan door nieuwe open ruimten te creëren of door de aanleg van groene assen en fiets- en wandelpaden. Voorbeelden van zulke zones die volledige bebouwde delen hebben waar groen afwezig is, zijn het Baron Ruzettepark, de site van het bedrijf Genencor en de sectie van de vestingen ter hoogte van de Boninvest.

Voor elk van de categorieën worden concrete maatregelen voorgesteld. Het gaat hierbij om planningsinitiatieven die door de stad moeten worden genomen (beeldkwaliteitsstudies, masterplannen, inrichtingsplannen), het opstarten van beschermingsprocedures voor een aantal landschappen, de toegankelijkheid van open ruimten, de kwalitatieve herinrichting van een aantal bestaande open ruimten en het onderzoek naar een mogelijke onderhouds- en instandhoudingspremie voor waardevolle open ruimten in privé-eigendom.

3. STADSLANDSCHAP

Doelstelling structuurplan 1972

- benaderen van de stad als een landschap (i.p.v. individuele monumenten)
- uitbreiden van de bescherming van een aantal zones
- het vaststellen van een aantal conservatiezones, kernzones en actiezones (essentieel voor het stadslandschap).

Om een correcte historisch-landschappelijke waardebeoordeling te kunnen maken van de Brugse binnenstad, is het belangrijk om het stadslandschap duidelijk te definiëren.

Op basis van de definitie van de UNESCO aanbeveling over 'Historic Urban Landscape', kan een historisch stadslandschap geïnterpreteerd worden als een samenhangend ruimtelijk geheel dat authenticiteit en integriteit vertoont ten aanzien van geschiedenis, morfologie en architectuur. Het landschap wordt echter ook in belangrijke mate mee bepaald door niet-materiële elementen zoals sociale, economische en culturele patronen.

Om de historische-stadslandschappelijke waarde van een stadsdeel te bepalen wordt het geïdentificeerd ruimtelijke geheel geanalyseerd op basis van de kwaliteit van de morfologische structuur en van de bestaande architectuur en dit in verhouding met de historische context. Context, morfologie en architectuur worden steeds in relatie tot elkaar onderzocht.

Op basis van een analyse van de historisch-morfologische ontwikkeling van Brugge kunnen de hoofdstructuren en de morfologische karakteristieken van de stad worden vastgelegd. Daarop aansluitend wordt de specificiteit van het Brugse straatbeeld – qua stadslandschap, architectuur en publieke ruimte – geanalyseerd. Aan de hand van een aantal casestudies wordt een aanzet gegeven voor een methodologie voor het vaststellen van waardevolle historische stadslandschappen.

a. Historisch morfologische analyse

Een belangrijke stap om de morfologische analyse van Brugge uit te voeren, is een correct begrijpen van de historische evolutie die het stedelijk weefsel heeft ondergaan en bepaald. De historische reflex is een constante in het onderzoek en is cruciaal in het correct vaststellen en begrijpen van de architecturale en morfologische kwaliteiten die de werelderfgoedsite bepalen.

Methodologie

De opmaak van een kaart die de stedelijke evolutie weergeeft, gebeurt op basis van de uitgegeven historische cartografie van Brugge. Door de verschillende historische plannen te laten overlappen, kan een vergelijkende analyse worden gemaakt. Op basis hiervan worden met een duidelijke kleurencode de belangrijkste faseringen in de stedelijke mutatie weergegeven op één enkel syntheseplan.

Bevindingen

De transformaties van de 18de tot en met de 20ste eeuw werden in het bijzonder geprojecteerd op de oude, middeleeuwse kern. De oudste kern binnen de eerste stadsomwalling heeft een zeer kenmerkend, fijnmazig stratenpatroon. De verdwenen straten en waterlopen zijn op de kaarten aangeduid.

De meest omvangrijke interventie in de 18de eeuw was de aanleg van de Coupure en de overwelfing van een deel van de waterlopen, in wat nu de Annuntiatenstraat is.

In de 19de eeuw vonden de meest ingrijpende transformaties plaats in het zuidwesten van de stad. Hier werd de spoorwegverbinding door het stadscentrum getrokken met het station op't Zand en in het hart van de stad met de bouw van de stadsschouwburg en de aanleg van de straten errond.

In de eerste helft van de 20ste eeuw werd een opvallende stadsuitbreiding gerealiseerd in het noordwesten van de stad. Het kwartier Christus Koning werd aangelegd en de waterstructuur tussen de Ezelpoort en Dampoort verdween. Dit gebeurde met het oog op de verwachte bevolkingsgroei na de aanleg van de haven van Zeebrugge.

Behalve de wijzigingen in het stratenpatroon werden ook de bebouwde percelen in kaart gebracht. Op de overzichtskaart werd de bebouwde oppervlakte ten tijde van de eerste stadsomwalling (1127) en in de 19de eeuw ingekleurd. Op dat moment waren er nog veel onbebouwde percelen tussen de eerste en tweede stadsomwalling.

Door de verschillende historische lagen over elkaar te leggen, treden de opvallende wijzigingen van de afgelopen eeuw sterk op de voorgrond. Deze hebben zich voornamelijk in de periferie van de stadskern voltrokken. Als gevolg van deze veranderingen raakten de grote bouwblokken buiten de eerste stadsomwalling in toenemende mate gefragmenteerd. Parallel aan deze fragmentering, voltrok zich een sterke verdichting van het stedelijk weefsel. Langs de historische assen geënt op de poorten van de eerste stadsomwalling werd het stedelijk weefsel van de oudste kern verdergezet.

De kaart met de historische lagen laat toe die specifieke elementen te bepalen die essentieel deel uitmaken van de stadsmorfologie: de waterstructuur, het ruimtelijk gebruik en de historische assen in primis. Zonder exhaustief te zijn draagt deze methode bij tot het beter begrijpen van een aantal specifieke mutaties in het Brugse stadsbeeld en tot een geobjectiverde lezing van haar morfologische structuur.

b. De lagen van het stadslandschap

Het stedelijk landschap wordt bepaald door verschillende morfologische elementen/dragers zoals waterwegen en bruggen, groene ruimten (al dan niet openbaar), straten en pleinen, het stedelijk dak, de architectuur, het silhouet van de stad/gabariet, de perspectieven/de doorzichten, de verbindingen met de omgeving,...

In Brugge zijn er op verschillende schalen ruimtelijke componenten die het stadslandschap definiëren. Een aantal belangrijke elementen zijn het stedelijke basisweefsel, dat als drager fungeert voor verschillende stedelijke patronen, de groene rand rond de historische kern, de noordoostelijke groene structuur en het netwerk van pleinen rond de Burg. Het gaat hierbij niet louter om fysieke structuren, maar ook om beeldbepalende elementen binnen en buiten de binnenstad die een impact hebben op de perceptie van het stedelijk landschap.

Waterwegen en bruggen

De groei van Brugge is in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van water. Het water vertoont doorheen het grondgebied van Brugge een grote diversiteit aan ruimtelijke interacties met de openbare ruimte, groene gebieden en gebouwen. In het algemeen wordt de kwaliteit van de stedelijke ruimte versterkt door de aanwezigheid van het water, zowel in de binnenstad als langs de stadsrand.

In de binnenstad neemt de waterstructuur een verbindende rol op tussen de verschillende stedelijke elementen. Langs de waterstructuur kunnen onmiskenbaar een aantal kenmerkende landschappen worden vastgesteld. De kanalen aan de stadsrand vertonen minder een verbindend karakter. Enerzijds sluiten ze aan bij de groene vesten aan de kant van de binnenstad, anderzijds vormen ze een duidelijke grens met de stadsuitbreidingen buiten de binnenstad.

Historische assen

De historische assen zijn van primair belang bij de vastlegging van het stedelijk landschap. Het is langs deze assen dat Brugge zich door de eeuwen heeft uitgebreid en samen met de concentratie aan pleinen in de stadskern zijn ze de grondleggers van een belangrijk stedelijk patroon. De historische assen leiden van de stadspoorten aan de rand van de historische burcht naar de historische handelsroutes die Brugge in verbinding stelden met de weide omgeving. Die straten zijn een soort eerste stadsuitbreiding, aansluitend op het weefsel binnen de eerste stadsomwalling. De straatprofielen en het gevelritme van de historische assen zijn bijgevolg vergelijkbaar met die van de oudste stadskern; dezelfde strakke ritmering van de percelen blijft herkenbaar. Het is op deze assen dat het algemene gabariet van de binnenstad sterk naar voor komt. De coherentie van de straatprofielen en gabarieten draagt onmiskenbaar bij tot de perceptie van het uniforme stadsbeeld. Hierbij moet voor Brugge ook het belang van de waterwegen als handelsassen worden vermeld. Het was immers via die weg dat Brugge langs het water met het ommeland was verbonden.

Poorten en omwallingen

Het stadslandschap beperkt zich niet tot louter de historische stadskern, maar gaat uit van een ruimere benadering van de openbare ruimte. De groene omwalling rond Brugge is een belangrijk onderdeel van het Brugse landschap. Deze wordt geritmeerd door een reeks overbruggingen van de kanalen, die als poorten van de stad fungeren. De aanwezigheid van overblijfsels van de tweede stadsomwalling voegt een bijkomende laag aan het landschap toe. Het stadslandschap in de omgeving van een poort strekt zich uit over de rand van de historische kern tot aan de extra-muros uitbreidingen aan de overkant van de kanalen en grachten. De facto zou het stadslandschap nog verder moeten reiken en alle zichtbare elementen incorporeren. Daarbij komen bijvoorbeeld zowel de toren van een waardevol gebouw in het centrum als de hoogste verdiepingen van een sociale woonblok net buiten het centrum voor in aanmerking.

De overgangen tussen de kern en de stadsuitbreidingen groeiden op een totaal andere wijze in de westelijke en oostelijke richting. Ten westen zorgt de continuïteit van het stedelijk weefsel voor een naadloze overgang tussen stadskern en de noordwestelijke 20ste-eeuwse uitbreidingen. Ten oosten zorgen onder andere de sterke aanwezigheid van de ringweg en de ongestructureerde bebouwing voor een onthechte link met het stadscentrum. Voor de fusie werden de deelgemeenten ten oosten van de binnenstad ook niet in directe relatie beschouwd. Zij hebben zich los van de binnenstad ontwikkeld en vormen pas sinds de fusie een eenheid. Ten westen van de stad heeft zich een veel meer organische uitbreiding voorgedaan. De Christus Koningwijk is een voorbeeld van een kwalitatieve continuïteit van het binnenstedelijke weefsel. De tweespalt tussen de

oostelijke en westelijke stadsomwalling, manifesteert zich ook in de stadspoorten. Ten westen zijn ze een belangrijke schakel in de samenhang van het stedelijk weefsel (bv. Smedenpoort), ten oosten stellen we een grotere breuk vast. De poorten liggen hier op de breuklijn tussen de binnenstad en de ontwikkelingen in de deelgemeenten.

CASE STADSLANDSCHAP

Een weefsel zoals dat van de woonwijk rond het gerechtsgebouw toont aan dat de Brugse werelderfgoedsite door heel verscheiden typologieën wordt bepaald en dat deze in belangrijke mate bijdragen tot de leefbaarheid van de stad.

Eigen aan deze buurt is het kleinmazig, homogeen weefsel van parallelle, kort naast elkaar gelegen straten, vooral gekenmerkt door gelijkaardige, eerder kleine woningen.

Het gaat om een typische woonbuurt, gelegen tussen een historische as (de Langestraat) en de groene stadsgordel. Het basisweefsel wordt gekenmerkt door individuele rijwoningen die zijn onder te brengen in de categorie 'architectura minor', maar beschouwd in hun context vormen ze wel een bijzonder karakteristiek straatprofiel.

De continuïteit van de perceelsgrootte, de gevelopbouw, de proporties en de materialen vormen een sterk beeldbepalend element en er zijn weinig storende elementen aanwezig.

De architecturale waarde van de individuele gebouwen valt eerder onder de architectura minor te catalogiseren. Door de uniformiteit in de afwerking, indeling en materiaalgebruik van de verschillende woningen, ontstaat er wel een bijzonder waardevol stedelijk landschap met volgende belangrijke elementen:

- algemeen gabariet
- ritme van opeenvolgende gelijke ramen en deuren (het sluipend gevaar van onoordeelkundige verbouwingen)
- de kwaliteit van het schrijnwerk (een dreigende banalisering van de typologie)
- de gevelafwerking zorgt voor vaak gekaleid en geschilderde en/of uniforme bakstenen gehelen (een heterogene behandeling kan afbreuk doen aan de algemene beeldkwaliteit)

In de toekomst moet de ruimtelijke coherentie worden bewaard. Zij bepaalt de kwaliteit en het karakter van de buurt. Toch moet ook voldoende aandacht besteed worden aan de kwaliteit van de woonomgeving: dit niet louter op niveau van de individuele panden en woningen, maar ook in de stedelijke context. Een dergelijke typologie kan - omwille van haar eerder specifieke 'geheelswaarde' – onvoldoende worden beheerd binnen de gangbare erfgoed- of ruimtelijke ordening regelgeving, maar vereist een specifieke aanpak. De stedelijke premie voor "Kunstige Herstellingen" zou hier een belangrijk instrument voor kunnen zijn. Nu komt dit soort architectura minor niet in aanmerking voor een dergelijke premie.

Iconische gebouwen en hun omgeving

De publieke ruimte kan in de Brugse binnenstad niet beschouwd worden los van de iconische gebouwen die eraan grenzen. De publieke ruimten zijn groen en/of verhard en zijn soms introvert van karakter. De relatie tussen pleinen en omliggende bebouwing is vaak historisch bepaald. Zowel grotere als kleinere gehelen fungeren als bakens in het stadsweefsel en structureren de openbare ruimte. De meeste iconische gebouwen die het stedelijk weefsel doorbreken staan in nauw contact met de publieke ruimte - vaak pleinen. Door die sterke verwevenheid wordt de monumentaliteit van die iconische gebouwen versterkt.

Toch zijn het niet enkel monumentale gebouwen die de publieke ruimte haar karakter verlenen. Ook kleinere stedelijke gehelen of de coherentie van het stedelijk weefsel bepalen in sterke mate de publieke ruimte. Het begijnhof en de Markt zijn twee uiteenlopende voorbeelden van hoe de interactie tussen open ruimte en bebouwing een stadsdeel kan karakteriseren. Bij de Markt gaat het om hoofdzakelijk iconische gebouwen in een minerale omgeving. Het begijnhof heeft een veel meer besloten karakter door de subtiele samenhang van de typische huizen met het groene binnengebied en de begijnhofkerk die het geheel versterkt.

In de binnenstad wordt vastgesteld dat deze samenhang steeds op een andere manier wordt vormgegeven. De karakteristieken van een plek zijn naast het karakter van de bebouwing ook altijd een uitdrukking geweest van hun functie en rol in de stad. De Markt is de veruiterlijking van het historische stedelijke economische gebeuren met het belfort als icoon voor de handelsactiviteit. Het begijnhof daarentegen is een typisch besloten woonconvent dat zich richt op intimiteit, rust en stilte. Dit veruiterlijkt zich in de typische nederzettingstructuur en in de traditionele typologie van het woongebeuren rond een groene patio.

Groene structuur

Langs de noordrand van de historische kern bestaat er een systeem van groene ruimten dat er het stedelijk landschap karakteriseert. Dit geheel van onbebouwde ruimten is een relict van de ruimtelijke structuur tussen de twee omwallingen, met de voormalige “non-aedificandi” zone.

De groene open ruimte structuur is sterk verbonden met de groene ring rond Brugge, onder andere met de Brugse bosrand en het polderlandschap. Ook dit heeft een belangrijke historische achtergrond; het landschap rond Brugge (cf. Brugse Vrije tot eind 18e eeuw) is altijd een belangrijke ondersteuning geweest van de stad. De nauwe correlatie tussen groen binnen en buiten de stadskern is niet alleen op landschappelijk vlak een belangrijk gegeven, maar zeker ook wat de ecologische huishouding betreft.

Stadslandschappen en architecturaal design

De specifieke hoofdstructuur van de stad wordt in Brugge versterkt door een bijzondere architecturale vormgeving die op haar beurt een sterke historische gelaagdheid vertoont. Recente realisaties hebben getoond dat de specificiteit van de Brugse vorm- en materiaalgebruik vertaalbaar is naar hedendaagse programma's en bouwmethodes.

Architectuur en straatbeeld kunnen niet los van de stedelijke morfologie beschouwd worden. Zoals eerder beschreven bestaan er nauwe verbanden tussen bijzondere functies en openbare ruimten en tussen typologieën en de stadstructuur. De gebouwen zijn een essentieel element van de materialisatie van de publieke ruimte. De talrijke stijlen, elk specifiek aan bouwperiodes van de Middeleeuwen tot de 21ste eeuw, zijn mede bepalend geweest voor de specificiteit van de Brugse stadskern.

Een van de basiskennmerken in Brugge is het silhouet van de stad, dat gelinkt is aan het bestaande gabariet: een basisweefsel fungeert als onderlegger en daarop worden grootschalige programma's en/of merkwaardige gebouwen geënt. Dit betreft zowel nieuwe als historische realisaties. Doorlopende gevels zijn een constante in dit weefsel dat de variërende openbare ruimtes begrenst (plaatsen, parken, met of zonder water, enz.).

In Brugge kennen aanpalende gebouwen vaak sterke verschillen in hoogte, gevelbeëindigingen en afwerkingen. Ondanks die aanzienlijke variaties wordt de consistentie van het straatbeeld gegarandeerd door de materialisatie van de lijn die de private ruimte van het openbaar domein scheidt, door het ritme en de verticaliteit, maar evenzeer door het rijke palet van vormen, materialen en kleuren.

Doorheen de tijd hebben verschillende architectuurexpressies de Brugse binnenstad vormgegeven. Stellen dat Brugge een louter gotische stad zou zijn, doet afbreuk aan die grote variëteit. Elke periode wordt gekenmerkt door een specifieke vormtaal en materiaalgebruik. Dit blijkt ook in het Brugse straatbeeld dat deze rijke historische gelaagdheid nog steeds reflecteert.

Doelstellingen Managementplan 2012

- nieuwe benadering van het stadslandschap vanuit een globaal morfologisch perspectief
- Historic Urban Landscape als nieuwe erfgoedvisie implementeren
- aandacht voor het statuut van de architectura minor
- maximaal behoud van de waardevolle systemen vooropstellen en de zwakkere elementen uit het stadslandschap versterken

STRATEGIE VOOR HET WERELDERFGOED

De ambitie van de stad Brugge is om de aanbevelingen van UNESCO zo goed mogelijk ter harte te nemen en een duurzaam management van het Werelderfgoed en de stad verder te zetten. Centraal staat het behoud van de universele erfgoedwaarden in combinatie met een duurzame groei van wonen, cultuur, winkelen, toerisme, enz. In wat volgt wordt een beheer- en ontwikkelingsplan voor Brugge en haar Werelderfgoed voorgesteld. Aan dit ontwikkelingsplan is een concreet actieplan gekoppeld.

1. INLEIDING

In 2010 ontving de stad Brugge een delegatie met experts van UNESCO en ICOMOS. Het bezoek kwam er op initiatief van het werelderfgoedcentrum van UNESCO in Parijs nadat ze klachtenbrieven van een aantal Brugse erfgoedverenigingen hadden ontvangen. Het bezoek van de delegatie mondde uit in zes aanbevelingen die op de algemene vergadering van UNESCO in Brasilia (Brazilië, 25 juli – 3 augustus 2010) ook officieel werden goedgekeurd.

De zes aanbevelingen:

- “Explore ways to list the property in the framework of national legislation as an ‘urban landscape’ to protect the coherence and the overall urban form”
- “Undertake the study of the specific urban areas to define the urban typology and the conditions for possible future development”
- “Promote clearer and more effective links between the development interests of the city and the need to conserve the Historic Centre of Brugge, by incorporating the requirements of heritage conservation into regional planning documents”
- “Identify important views from and towards the property and incorporate their protection into urban planning documents”
- “Strengthen governance of the property to make it more proactive and incorporate this into the approved urban plan based on the approved Statement of Outstanding Universal Value”
- “Envisage the establishment of an advisory panel of experts specifically created for the property inscribed on the World Heritage List, that may be consulted as regards important projects and provide advice on their suitability at an early stage”

De stad Brugge greep deze aanbevelingen aan om een uitgebreide studie van de stad op te maken die ook een beheers- en ontwikkelingsplan voor Brugge en haar Werelderfgoed omvat. Binnen deze samenvatting kwam al de update en evaluatie van het structuurplan uit 1972 aan bod. Wat nu volgt is de strategie voor het Werelderfgoed en daarbij horende geplande acties.

2. FEEDBACK EN EVALUATIE

Dit Managementplan vertrekt vanuit de actualisatie van het eerste Structuurplan 1972 – een mijlpaal in het Brugse stedenbouwkundig verhaal en het erfgoedbeleid. Bijzondere aandacht gaat hierbij uit naar de analyse van de functies in de Brugse binnenstad tussen 1972 en 2012. Dit wordt mee mogelijk gemaakt door de vijfjaarlijkse update van de functiekaarten die de stad Brugge sinds 1972 opmaakt. Specifiek met het oog op erfgoedmanagement wordt daarnaast onderzoek gevoerd naar de historisch-morfologische en typologische kenmerken van het Brugse stadslandschap, een holistische benadering die ook minder monumentaal erfgoed opneemt.

Op basis van de actualisatie van het Structuurplan Brugge 1972 wordt in het tweede deel een evaluatie gemaakt van de bestaande toestand van de stad. Er wordt afgetoetst wat de beleidslijnen waren die in het Structuurplan Brugge 1972 werden opgesteld en hoe die anno 2012 al dan niet verder worden gezet. Deze evaluatie geeft aanleiding tot de opmaak van het ontwikkelingsmodel dat een visie ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van de binnenstad formuleert. Tenslotte wordt in dit hoofdstuk het plannings- en juridisch kader geëvalueerd dat kan worden ingezet voor de vrijwaring van het Werelderfgoed. Aandacht gaat hierbij in het bijzonder naar de context van het stadslandschap en de afweging van de juridische beschermingsmogelijkheden op verschillende beleidsniveaus.

De actualisatie van het Structuurplan 1972 leidde tot een aantal belangrijke vaststellingen. Vooreerst dient te worden benadrukt dat de Brugse binnenstad in tegenstelling tot andere werelderfgoedsteden nog een sterke **mix van functies** vertoont, een fenomeen dat onmiskenbaar bijdraagt tot de leefbaarheid van het Brugse stadscentrum. In quasi alle functies stellen we vast dat de interactie tussen de binnenstad en haar omgeving een belangrijk aandachtspunt is geworden. Een aantal gebruikers is – vaak omwille van schaalvergroting – uit de binnenstad vertrokken (bv. verzorging, kantoorfuncties,...), maar handel, onderwijs, horeca en wonen blijven belangrijke centrumfuncties. De woonfunctie in de Brugse binnenstad is dan wel niet teruggedrongen, maar is wel verdund.

Het ambitieuze **mobiliteitsplan** voor een autoluwe binnenstad werd sinds de opmaak van het structuurplan in verschillende mobiliteitsplannen consequent verder geïmplementeerd. De mobiliteitsproblemen situeren zich vandaag eerder in de aansluiting van de verschillende invalswegen op de binnenstad.

In 1972 werd er gekozen voor concentratie van het **toerisme** in de gouden driehoek. Dit blijft vandaag een spanningsveld en een aandachtspunt voor een evenwichtige stedelijke ontwikkeling. Er kan bijkomend worden onderzocht wat de mogelijkheden in het Brugse ommeland zijn.

Wanneer we de doelstellingen van het Structuurplan 1972 opnieuw evalueren, komen we tot de vaststelling dat een aantal van hen vandaag nog steeds aan de orde zijn. Aangevuld met enkele nieuwe essentiële thema's, kunnen de grootste uitdagingen voor Brugge anno 2012 als volgt worden samengevat:

Brugges' grootste uitdagingen:

- Beschermen van het wonen en de diversiteit van het wonen
- Jonge gezinnen en studenten aantrekken en huisvesten
- Een kwalitatieve toeristische aanwezigheid
- Een uniek en kwalitatief cultuur imago van oude en nieuwe meesters
- De link tussen stad en hinterland: een historisch gegeven dat nog steeds mogelijkheden biedt
- Vernieuwde visie op werelderfgoed en stadslandschappen: een debat over het stadsweefsel en oude en nieuwe iconen in het stadsbeeld
- Het gevoerde mobiliteitsbeleid aanhouden i.f.v. het verder terugdringen van de verkeersdruk ten gunste van de versterking van de binnenstad als wandel- en fietsstad

3. MANAGEMENTPLAN VOOR BRUGGE

De bevindingen uit de voorgaande delen moeten mee opgenomen worden in het erfgoedmanagement van de stad Brugge. Voor de opmaak van een managementplan voor een werelderfgoedsite bestaat momenteel geen standaardmodel. Het model dat door de Duitse UNESCO Commissie werd uitgewerkt, wordt evenwel het vaakst geciteerd als een goed basisdocument dat kan worden gevolgd. Dit model lag ook aan de basis van de offerte voor een Managementplan die door de stad Brugge werd uitgeschreven en stelt zeven hoofdstukken voor:

The 7 chapters of a Management Plan:

1. Fundamental concern – content and objective: an introductory chapter in which the scope of the management plan is clarified.
2. World Heritage attributes: a list of the statement of outstanding universal value (the motivation for the nomination as a World Heritage Property) and the statement of authenticity and integrity.
3. Subject of protection, protection goal, and instruments of protection: the objectives of the protection and the resources that can be deployed.
4. Protected area: the demarcation of the World Heritage Property, its buffer zone and the main sights.
5. Management system: the structures and bodies responsible for the management, the legal documents that can be used, special issues in the management plan.
6. Sustainable use: the management of the World Heritage Property integrated in a global vision for sustainable development (in pursuance of the 1992 UNESCO convention of Rio de Janeiro).
7. Resources: the people and resources that need to be deployed for the optimal management of the World Heritage Property.

Deze structuur wordt in het Brugse Managementplan niet integraal overgenomen. Iedere erfgoedsite is immers uniek en vraagt dan ook een unieke aanpak. De inhoud die in het Duitse model werd aangereikt, komt evenwel aanbod in het Brugse Managementplan en dit met specifieke accenten gericht op de UNESCO-aanbevelingen. De zes aanbevelingen, die in de inleiding zijn vermeld, zijn essentieel binnen het toekomstige management.

Daarnaast is dieper ingegaan op een aantal punten waar de stad Brugge in de toekomst sterk moet op inzetten. Er wordt vertrokken van het huidige beleid dat reeds een stevige basis heeft gelegd in het omgaan met erfgoed. Er wordt nagegaan hoe dit beleid werkt en of er bijsturing wenselijk is.

Vervolgens komen we tot het ruimtelijk en juridisch beleid. Het hoofdaandeel van de antwoorden op de aanbevelingen zitten hierin vervat. De krachtlijnen van het juridisch en ruimtelijk beleid zal de ruggengraat van het toekomstig Brugse erfgoedbeleid vormen.

Tot slot worden deze krachtlijnen aangevuld met opties die het erfgoedverhaal in een breder kader plaatsen. De betrokkenheid van de bevolking is essentieel in een stad als Brugge. Door in te zetten op publieke participatie en het creëren van een draagvlak kan een erfgoedbewustzijn ontstaan. Op deze manier kan de stad Brugge een succesverhaal schrijven dat niet alleen tegemoet komt aan de conservatie van haar erfgoed maar ook aan de hedendaagse verzuchtingen van een stad in de 21ste eeuw. Dit alles wordt gekatalyseerd in een concreet actieplan dat de stad Brugge kan helpen bij het implementeren en behalen van haar doelstellingen. Met dit actieplan wordt verder gewerkt aan een gedegen beleid dat breed gekaderd is en alle aspecten van een stad incorporeert. Dit actieplan is afgestemd met respect voor de status van het werelderfgoed en haar universele erfgoedwaarde.

ONTWIKKELINGSSTRATEGIE VOOR HET WERELDERFGOED

Het omzetten van het Managementplan naar een ruimtelijk beleid en juridische documenten is een cruciaal element binnen de strategie voor het behoud van het erfgoed. Daarom worden binnen de stad verschillende zones van belang onderscheiden. Binnen deze specifieke zones wordt aandacht geschonken aan zowel de behoudende reflex als aan de kwalitatieve stadsvernieuwing. Voor elk van deze afgebakende zones moet duidelijk zijn welke het meest adequate juridische instrument of beleidsplan is om de vooropgestelde doelstelling mee te begeleiden. De verschillende deelzones worden in dit deel bepaald en onderzocht.

De belangrijkste vaststelling is de niet te onderschatten interferentie tussen de periferie en de binnenstad. De binnenstad mag niet als een geïsoleerd eiland worden benaderd, maar moet steeds in relatie met haar omgeving gezien worden. Die omgeving reikt ver. Het zijn immers niet louter de bufferzone of de omliggende stedelijke kernen die een impact hebben, maar ook de waterverbindingen en de aansluiting van Brugge in een regionaal, nationaal en zelfs internationaal perspectief zijn van belang voor het werelderfgoed.

Met het Managementplan voor het werelderfgoed, wil Brugge specifiek de talrijke en diverse uitdagingen van het werelderfgoed aanpakken in relatie tot de volledige stad. Specifiek voor het werelderfgoed is het belangrijk dat er rekening wordt gehouden met de intrinsieke erfgoedwaarden van het Brugse stadslandschap. Het erfgoedverhaal moet complementair zijn aan de ontwikkeling van Brugge. Bij het verder ontwikkelen van de stad is er nood aan een constante erfgoedreflex, zonder belemmerend of verstikkend te werken. **De toekomstvisie voor het Werelderfgoed gaat dus hand in hand met een visie op dynamische en hedendaagse stadsontwikkeling.**

Om de complementariteit van de verschillende gebieden die de stad uitmaken te duiden, worden in het Managementplan vier verschillende zones gedefinieerd. Voor ieder van deze zones gelden eigen aandachtspunten omwille van ligging ten opzichte van het Werelderfgoed en het huidige functioneren van het gebied. Het Managementplan gaat binnen deze zones op zoek naar de noodzaak aan juridische instrumenten in relatie met de aanbevelingen van Unesco. Het juridisch instrumentarium dat met betrekking tot het beheer van het werelderfgoed kan worden gehanteerd, is bijzonder gedifferentieerd en dient weloverwogen gebruikt.

Bij de uit te voeren acties wordt een onderscheid gemaakt op basis van de specifiek afgebakende zones die werden gedefinieerd in het 'ontwikkelingsmodel binnenstad' binnen de evaluatie van het Structuurplan 1972. Het gaat hier over:

- Erfgoedzone (werelderfgoed + bufferzone)
- Afgebakend stedelijk gebied
- Zones van stedelijk belang
- Cultuurlandschap

Zoals gesteld in het ontwikkelingsmodel zijn er verschillende zones die van belang zijn voor het management van het werelderfgoed. In dit deel willen we duiden hoe met de verschillende zones die in het ontwikkelingsmodel werden voorgesteld kan worden omgegaan. Dit laatste dient niet louter vanuit een behoudende reflex ten aanzien van het Werelderfgoed te gebeuren, maar moet evenzeer in het licht van kwalitatieve stadsvernieuwing worden beschouwd. Om dit duidelijk vast te leggen wordt het debat over het juridisch instrumentarium opnieuw opgenomen. Voor elk van de afgebakende zones moet duidelijk zijn welke het meest adequate instrument is om de vooropgestelde doelstelling mee te begeleiden.

De gelaagdheid van de zones biedt ook mogelijkheden voor een adequate juridische verankering. In het tweede deel van de studie werden de verschillende instrumenten opgelijst die daarbij kunnen helpen. In dit hoofdstuk wordt onderzocht hoe dit instrumentarium kan worden ingezet voor de verschillende afgebakende zones. Het is hierbij belangrijk op te merken dat volgens artikel 110 van de laatste versie van UNESCO's Operational Guidelines het adequate managementsysteem afhangt van het type werelderfgoed en de natuurlijke en culturele context. In die zin kunnen volgens UNESCO volgende instrumenten gehanteerd worden:

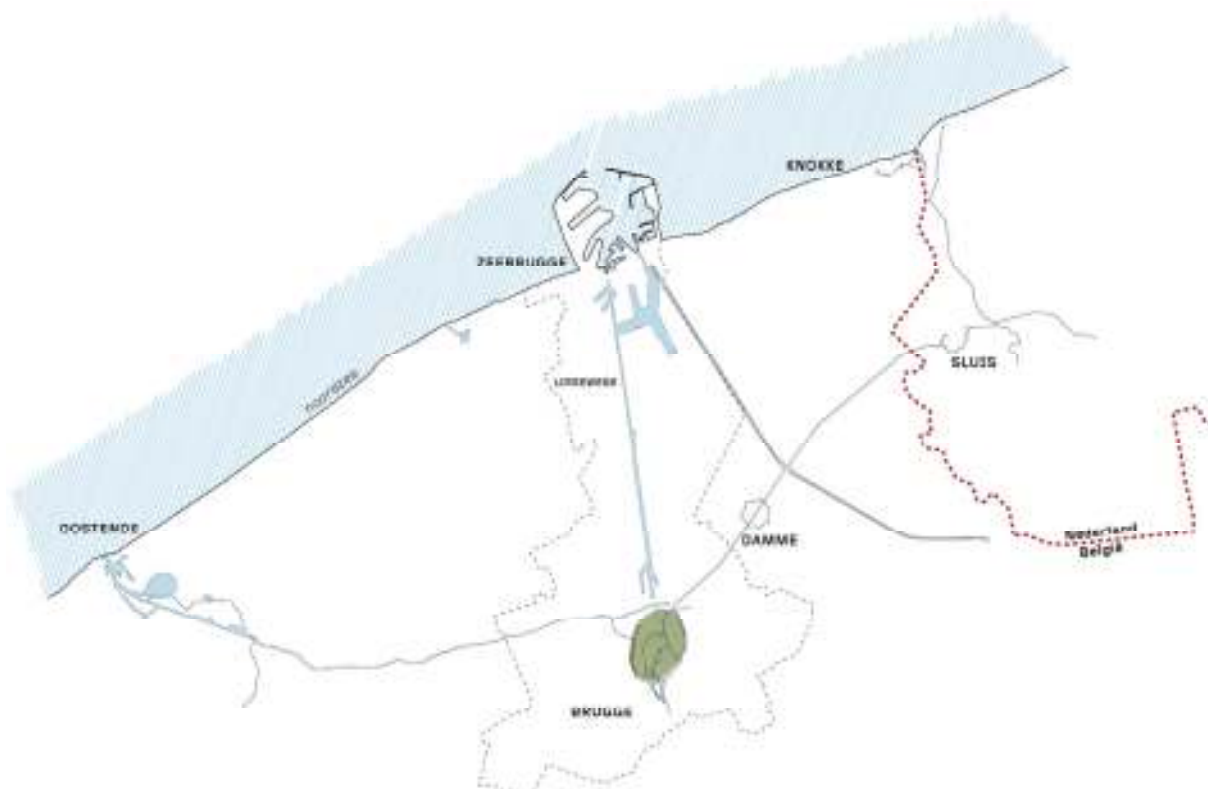
“traditional practices, existing urban or regional planning instruments, and other planning control mechanisms, both formal and informal.”¹

Er moet beklemtoond worden dat er niet één correct juridisch instrument bij uitstek bestaat om de gewenste doelstellingen te realiseren. Naargelang de specifieke doelstellingen komen verschillende instrumenten in aanmerking. De oplijsting van deze mogelijkheden gebeurt volgens de verschillende schaalniveaus zoals eerder bepaald.

Deze aanbevelingen willen geen oordeel vellen over bepaalde realisaties of toekomstige projecten. Ze staan voor een preventieve strategie die verandering anticipeert en kan begeleiden.

---

¹ UNESCO, 2011. “Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention.” Paris, november 2011, p.27.

1. HET CULTUURLANDSCHAP ROND BRUGGE

De geschiedenis en het belang van de binnenstad kunnen immers niet ten volle worden ingeschat wanneer de historische verbindingen naar de kust en het hinterland – zowel via het waternetwerk als de wegenstructuur – niet worden beschouwd. De precieze afbakening van dit gebied is een moeilijke oefening; het is belangrijk om een mentale verbinding in stand te houden, eerder dan een strikte aflijning.

In de evaluatie van het “Historisch Stadslandschap” wordt het belang van het cultuurlandschap rondom Brugge geduid. De Brugse binnenstad fungeerde eeuwenlang als administratief, economisch en cultureel centrum voor haar omgeving. De fysieke en mentale verbinding met het landschap is niet altijd even duidelijk en kan nog worden versterkt. Daarom is er nood aan een culturele en landschappelijke visie wat inrichting en gebruik betreft. Wat de ontsluiting betreft, zijn toerisme en recreatie van het grootste belang. Het gaat immers op een bijzonder aangename regio die zich makkelijk leent tot fiets-, wandel- en boottochten.

Wat toerisme en recreatie betreft, bestaat er reeds een samenwerkingsverband in het *Brugse Ommeland*. In dit gebied bieden 17 gemeenten een gezamenlijk aanbod van toeristische routes, wandelpaden, logies, etc. aan. Naast het vergroten van de zichtbaarheid van dergelijke initiatieven kan ook de fysieke en mentale verbinding met het landschap versterkt worden.

De ontwikkeling van een gemeenschappelijke erfgoedvisie voor het wijdere cultuurlandschap kan op verschillende manieren worden geïmplementeerd. Momenteel zijn er reeds een aantal initiatieven in die richting uitgewerkt.

Ankerplaatsen zijn hier een interessant model voor. Een ankerplaats is volgens het landschapsdecreet uit 1999 *“een gebied dat behoort tot de meest waardevolle landschappelijke plaatsen, dat een complex van gevarieerde erfgoedelementen is die een geheel of ensemble vormen, dat ideaaltypische kenmerken vertoont vanwege de gaafheid of representativiteit, of ruimtelijk een plaats inneemt die belangrijk is voor de zorg of het herstel van de landschappelijke omgeving.”*²

Op het Brugse grondgebied is momenteel één ankerplaats aangeduid (Maleveld en abdij van Male) en werden 11 ankerplaatsen opgenomen in de landschapsatlas. Zo werden onder andere het polderlandschap rond Damme en Dudzele in de landschapsatlas opgenomen.

De culturele landschapsdimensie kan ook worden doorvertaald in provinciale beleidsdocumenten. Dit kan in het provinciaal ruimtelijk structuurplan wanneer dit zou worden hernieuwd. Daarnaast moet ook de piste van de intergemeentelijke samenwerking worden onderzocht. Met Raakvlak beschikt Brugge en ommeland reeds over een intergemeentelijke dienst voor archeologie. In navolging daarvan kan bij landschappelijke dossiers een intergemeentelijk overlegmodel omtrent erfgoedvisie worden overwogen, het is duidelijk dat de stad Brugge hier een voortrekkersrol moet vervullen.

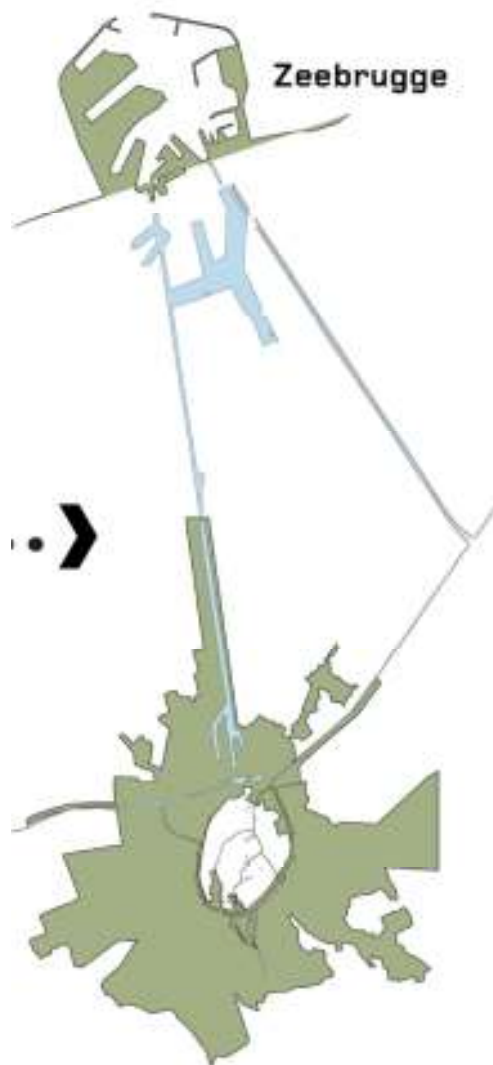
Actieplan voor het cultuurlandschap:

Het cultuurlandschap is een essentieel onderdeel van het historisch geheugen van de stad. De stedelijke identiteit van Brugge wordt in belangrijke mate beïnvloed door haar relatie tot het cultuurlandschap in haar omgeving.

Wat inrichting en ontsluiting betreffen, kan deze link versterkt worden door volgende acties:

- een overkoepelende visievorming met betrekking tot het cultuurlandschap
- het verderzetten van de aanduiding van strategische ankerplaatsen (Flemish Government).

² Vlaamse Overheid, 1999, “Decreet van 16 april 1999 betreffende de landschapszorg” Brussel.

2. HET REGIONAAL STEDELIJK GEBIED BRUGGE

Het regionaal stedelijk gebied Brugge, afgebakend in het gewestelijk RUP regionaalstedelijk gebied Brugge, bestaat uit delen van Brugge, Damme, Jabbeke, Oostkamp en Zedelgem. Binnen het afgebakend geheel zal een stedelijk beleid gevoerd worden waarbij de huidige en toekomstige behoefte aan wonen en werken worden opgevangen. Daarnaast moet ook ruimte voorzien worden voor andere functies zoals cultuur, randstedelijk groen, mobiliteit en recreatie. De afbakening bevat, naast een afbakeningslijn, een visie op het stedelijk gebied als geheel.

De binnenstad vormt het hart van Brugge en determineert dan ook in belangrijke mate het beeld van de stad. Toch zijn de deelgemeenten en het stedelijk gebied errond van cruciaal belang. Samen vormen ze immers het stedelijk gebied en de stedelijke invloedssfeer van Brugge. De ontwikkelingen die met de afbakening van het regionaalstedelijk gebied worden geanticipeerd, kunnen niet losgekoppeld worden van de Brugse binnenstad. De UNESCO-bezorgdheid over de zichten op het Werelderfgoed hebben immers een impact die verder reikt dan de zones die momenteel als Werelderfgoed en bufferzone staan aangeduid.

Het regionaalstedelijk gebied Brugge werd volgens het structuurplan afgebakend omwille van “haar bestaande en gewenste functioneel-ruimtelijke positie in de Vlaamse stedelijke structuur en de ruimtelijke potenties die zij heeft ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkeling in Vlaanderen.” Binnen dit stedelijk gebied wordt een gebiedsbeleid gevoerd waarbij men functies en voorzieningen wil verweven en bundelen. Een optimaal gebruik en beheer van de bestaande stedelijke structuur staat hierin centraal. Het verweven en bundelen mag niet conflicteren met de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad. Het regionaalstedelijk gebied is vanuit die optiek de zone bij uitstek waar sterke stedelijke ontwikkeling zal kunnen worden gerealiseerd. Momenteel bevinden zich hier reeds grootschalige voorzieningen zoals handelsruimten, recreatievoorzieningen, socio-medische voorzieningen en instellingen voor hoger onderwijs. De clustering van dergelijke grootschalige voorzieningen moet in de toekomst op doordachte wijze worden verdergezet.

Bij de grote fusie aan het begin van de jaren 1970 werd Brugge samengevoegd met zeven omliggende gemeenten. De morfologische interactie tussen de verschillende deelgemeenten komt tot op de dag van vandaag nog steeds niet overal even sterk tot uiting. Toch kan het belang van de deelgemeenten in relatie tot de binnenstad niet worden ontkend. Louter op basis van het bevolkingscijfer gaat het om een ontzettend belangrijk gebied waar meer dan 80% van de totale Brugse bevolking woont. Ook een groot deel van de stedelijke voorzieningen heeft zich vanuit de binnenstad in de deelgemeenten gevestigd. Dit is op zich geen negatieve evolutie, zolang de mix aan functies zowel in de binnenstad als de deelgemeenten wordt gevrijwaard. Rondom de binnenstad is er ruimte voor een aantal grootschalige ontwikkelingen die – omwille van haar typische stedelijke morfologie – niet in de binnenstad zouden kunnen plaatsvinden. Deze ontwikkelingen situeren zich onvermijdelijk in de omliggende stedelijke kernen, maar hebben vaak een impact op het Werelderfgoed.

UNESCO stelt expliciet dat de bescherming van het Werelderfgoed wordt geoptimaliseerd door het aanwezige instrumentarium optimaal aan te wenden. De afbakening van het regionaalstedelijk gebied wordt door de Vlaamse overheid gebruikt om regio's met een verhoogde stedelijke dynamiek aan te duiden. Het gebied dat buiten deze afbakening valt, is een eerder laag-dynamische zone waarin ontwikkelingen in een beperkte mate zullen plaatsvinden. Binnen het hoogdynamische regionaalstedelijk gebied zullen de belangrijkste ontwikkelingen plaatsvinden.

De UNESCO-bezorgdheid omtrent de zichten op het Werelderfgoed hebben een impact die verder reikt dan de zones die momenteel als Werelderfgoed en bufferzone staan aangeduid. De ontwikkelingen die met de afbakening van het regionaalstedelijk gebied worden geanticipeerd, kunnen niet losgekoppeld worden van de Brugse binnenstad. Het is belangrijk dat er kwalitatief kan worden gebouwd, maar er moet toch voldoende aandacht worden besteed aan het feit dat wanneer men in de buurt van het werelderfgoed komt, het zicht op het karakteristieke silhouet van de binnenstad niet wordt belemmerd. Daartoe dienen een aantal zichtperspectieven langs belangrijke assen worden vastgelegd.

De assen die hiervoor in aanmerking komen zijn: de Koning Albert I laan, de Baron Ruzettelaan, de Maalse Steenweg, de Moerkerkse Steenweg, de Scheepsdalelaan, de Generaal Lemanlaan, de Oostendse Steenweg, de Blankenbergse Steenweg, de Dudzeelse steenweg, de Gistelsesteenweg, de Zandstraat, de Torhoutse Steenweg en de Koolkerkse Steenweg. Ook de Damse Vaart en de kanalen Brugge-Gent, Brugge-Oostende en Boudewijnkanaal zijn belangrijke assen.

Voor deze assen moet nog specifiek worden onderzocht vanaf waar de bijzondere aandacht voor het perspectief op het bijzonder silhouet van de binnenstad geldt. Uiteraard moet hoogdynamische stedelijke ontwikkeling mogelijk zijn langs deze assen, maar moet door de opmaak van een RUP de vrijwaring van belangrijke perspectieven worden gegeneerd. Net zoals in andere afgebakende gebieden kan deze wens bij een herziening van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan worden opgenomen.

De stedenbouwkundige verordening die op dit moment van kracht is, bepaalt reeds dat voor constructies met een hoogste punt van minimum 30 meter die op Brugs grondgebied buiten de binnenstad en bufferzone worden gebouwd, een visuele impactstudie moet worden uitgevoerd. Het lijkt wenselijk dat wanneer de precieze afbakening van de zichtassen wordt onderzocht, ook een bijschaven van deze maximale hoogte kan worden overwogen.

Actieplan voor het regionaal stedelijk gebied:

Dit gebied omvat naast de binnenstad vooral de verstedelijkte stadsrand Omwille van het toegenomen belang van de interactie tussen binnenstad en stadsrand gaat het over zeer belangrijke gebieden. Een groot deel van de Brugse bevolking en van de stedelijke functies zijn net in deze gebieden terug te vinden.

Een globale en evenwichtige visie is vereist binnen deze gebieden onder andere door:

- het vaststellen van zichtassen met bijzonder perspectief op de binnenstad en het implementeren in een hoogbouwvisie;
- het belang van visuele impactstudies en het daarbij toepassen van de gemeentelijke stedenbouwkundige verordening verderzetten;
- het doorvertalen van de erfgoedreflex en visuele impactstudies in Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP's) in de stadsrand

3. STRATEGISCHE ONTWIKKELINGSGBIEDEN

In het ontwikkelingsmodel werd geponeerd dat de Brugse erfgoedzone geen geïsoleerd eiland is, maar in belangrijke mate in interactie staat met haar omgeving. Er zijn een aantal zones die met het oog op het optimaal beheer van het werelderfgoed én het begeleiden van stedelijke ontwikkeling, van groot belang zijn. Zij vormen belangrijke schakels in het stedelijk netwerk. De zones van stedelijk belang zijn tweërlei. Ten eerste gaat het om de omgeving van de stadspoorten, van groot belang omdat hier de aansluiting tussen binnenstad en omgeving wordt gemaakt. Ten tweede gaat het ook om een aantal strategische ontwikkelingsgebieden waar een visie op stadsvernieuwing in de toekomst van groot belang zal zijn.

Er zijn zeker een aantal zones die specifiek in aanmerking komen voor toekomstige stedelijke ontwikkeling. Deze zones lopen overheen de erfgoedzone (werelderfgoed en bufferzone) en de naburige deelgemeenten. Om de stadslandschappelijke waarde van de ontwikkelingsgebieden te valoriseren, dient een globale visie te worden geformuleerd die rekening houdt met zowel publiek domein, groene gebieden en de bestaande en gewenste bebouwing. Net zoals bij projecten in de bufferzone kan – in overeenstemming met het Gemeentelijke Ruimtelijk Structuurplan – ook een gebiedsdekkend RUP worden opgemaakt dat de ambitie tot stedelijke ontwikkeling begeleidt.

Behalve deze ontwikkelingsgebieden van strategisch belang is ook het wegwerken van de bestaande discrepantie tussen de poorten en hun omgeving ten oosten en ten westen van de stad belangrijk. De deelgemeenten ten westen van de binnenstad zijn historisch in relatie tot de binnenstad gegroeid en hebben een sterke continuïteit met het historische binnenstedelijk weefsel, terwijl de deelgemeenten ten oosten van de binnenstad als afzonderlijke entiteiten zijn uitgegroeid die pas na de grote fusie in relatie tot de binnenstad zijn getreden. De poortgebieden aan deze zijde hebben dan ook nooit een complementaire ontwikkeling aan de binnenstad gekend en vormen tevens landschappelijk een breuk. Als gevolg van de afzonderlijke ontwikkeling van de deelgemeenten ten oosten van de Brugse binnenstad (Sint-Kruis, Assebroek,...) wordt de barrière van de ring bijkomend beklemtoond. Binnen een globale landschappelijke visie moet het ongedefinieerde weefsel rond de stadspoorten nauwer met elkaar worden verbonden om zo de verwevenheid van Brugge met haar deelgemeenten ook ruimtelijk te vertalen en de erfgoedstad beter aan te kondigen. Het zijn deze zones die van groot belang zijn voor Brugge en voor het Werelderfgoed omdat daar de verbinding tussen de erfgoedzone en haar omgeving wordt gerealiseerd.

Om de integratie van de poorten in het stadslandschap te optimaliseren, lijkt het goed om de voorwaarden die in de thematische Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (RUP's) voor de binnenstad worden gehanteerd, uit te breiden tot de poortgebieden. Een coherente, landschappelijke visie op die gebieden kan de positie van de – aan de oostzijde vaak geïsoleerde – poorten versterken. Aandachtspunten die hierin in het bijzonder aan bod moeten komen zijn:

- De optimalisatie van de aansluiting voor de verschillende verkeersstromen (bijzondere aandacht voor voetgangers en fietsers, in het bijzonder langs de vaak gefrequenteerde fiets- en wandelroutes)
- De ontsluiting via het water en het waterverkeer
- De gelaagdheid van het historisch stadslandschap: het belang van de invalswegen tot de binnenstad vanuit een historisch perspectief en de graduele continuïteit van het stedelijk weefsel buiten de binnenstad. In het RUP moet precies worden aangegeven dat er bij nieuwe constructies in de omgeving van de poorten ook vanuit een erfgoedreflex moet worden gehandeld. Er moet aandacht zijn voor de visuele impact vanuit de binnenstad.
- De aandacht voor het onroerend erfgoed (beschermde poorten zijn: de Kruispoort, de Gentpoort, de Smedenpoort en de Ezelpoort) en het natuurlijke erfgoed (de vestingen en Damse Vaart)

Hoewel deze ontwikkelingsgebieden grotendeels buiten de erfgoedzone vallen, is het heel belangrijk dat ze niet worden veronachtzaamd. Er is ook daar nood aan een elementaire erfgoedreflex. Bij de opmaak van het RUP moet de bezorgdheid op de impact die de uitvoering van het RUP kan hebben op haar omgeving, worden opgenomen. Deze bezorgdheid kan bij een eventuele herziening van het Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan expliciet worden opgenomen.

Superpositie van de bufferzone op het historische fortificatie
1. Detail van de Dampoort
2. Detail van de Katelijnepoort

Binnen de elementaire erfgoedreflex moet in het bijzonder aandacht worden besteed aan de mogelijke visuele impact op het Werelderfgoed.

Eén van de aanbevelingen die door UNESCO werden geformuleerd, stelde expliciet dat belangrijke zichten vanuit en op het Werelderfgoed moeten worden gevrijwaard. Voor de voorgestelde stedelijke ontwikkelingsgebieden moet, gezien hun nabijheid tot de werelderfgoedzone, hier bijzondere aandacht naar uit gaan.

De aangepaste stedenbouwkundige verordening stelt reeds expliciet dat visuele impactstudies moeten worden uitgevoerd voor constructies met als hoogste punt:

- binnenstad UNESCO-werelderfgoedzone: hoogste punt 15m
- binnen de bufferzone: hoogste punt 20m
- buiten bufferzone: hoogste punt 30m

Actieplan voor de zones van stedelijk belang en de poortgebieden:

Deze zones voor stedelijk belang en de poortgebieden vormen de overgang tussen het bijzonder kwalitatief erfgoedweefsel en een hoogdynamisch stedelijk gebied. Binnen deze gebieden bestaat de mogelijkheid tot kwalitatieve stedelijke ontwikkeling en dit met respect ten opzichte van de erfgoedwaarden. Volgende zaken dienen best opgenomen:

- juridisch instrument opstellen voor de poortgebieden
- het belang van visuele impactstudies en het daarbij toepassen van de gemeentelijke stedenbouwkundige verordening
- juridisch instrument opstellen voor ontwikkelingen in de strategische ontwikkelingsgebieden
- opmaak hoogbouwvisie in relatie tot de Historic Urban Landscape-aanbeveling door Unesco

4. DE ERFGOEDZONE (WERELDERFGOEDZONE EN BUFFERZONE)

De erfgoedzone omvat naast de volledige binnenstad ook een deel van het omringende water (handelskom, ringvaart, westelijke vesten) en de bufferzone. De bufferzone rond de Brugse binnenstad is een amalgaam aan stedelijke elementen die een onduidelijke samenhang vertonen. Ze omvat op dit moment onder andere een ringweg (al dan niet met bebouwing), groene ruimte en commerciële voorzieningen. In het nominatiedossier van de binnenstad als werelderfgoed wordt de bufferzone als volgt gemotiveerd: “comme zone de tampon, une bande de 200 mètres est prise. Il convient de signaler que le boulevard périphérique acte de facto déjà comme bande de tampon.”

De erfgoedzone

In de erfgoedzone is het erfgoed vanzelfsprekend van een bijzonder hoge kwaliteit. Het Managementplan wil een uitspraak doen over hoe op gepaste wijze met het erfgoed kan worden omgegaan, in aanvulling op de huidige bestaande programma's. Toch is het in een globale ontwikkelingsvisie belangrijk te duiden dat de erfgoedzone een dynamische, stedelijke zone is die ook vanuit andere perspectieven moet worden benaderd. Uit de actualisatie en evaluatie van het structuurplan is gebleken dat de Brugse binnenstad voor een aantal uitdagingen staat. De afgelopen decennia heeft zich een toenemende decentralisatie voltrokken waarbij een aantal belangrijke functies zich uit de binnenstad naar de omliggende deelgemeenten hebben verplaatst. Daarnaast is evenwel gebleken dat er in de binnenstad een interessante functionele mix behouden bleef. Deze verwevenheid van functies draagt ertoe bij dat Brugge – in tegenstelling tot een aantal andere werelderfgoedsteden – niet volledig door het toerisme onder de voet is gelopen. Het beheersen van het evenwicht tussen het behoud van een leefbare binnenstad enerzijds en een toeristische topbestemming anderzijds, lijkt de belangrijkste uitdaging voor de erfgoedzone.

Er werd eerder aangehaald dat het ‘**historic urban landscape approach**’ in toenemende mate als instrument wordt gehanteerd met betrekking tot grotere erfgoedgehelen. De morfologische analyse die in het eerste deel werd uitgevoerd heeft bijgedragen tot het definiëren van het Brugse historisch stadslandschap. De methodologie van de case studies die werd gehanteerd, liet toe criteria op te stellen voor de afbakening van het historisch stadslandschap.

Een stadslandschap bestaat uit verschillende morfologische componenten (publieke ruimte, water, groen, bebouwing,...) die net door hun samenhang een interessant landschap vormen. De bestudeerde zones hebben aangetoond dat de kwaliteit van het landschap vaak niet kan worden afgelezen uit de individuele panden die er deel van uitmaken. Het stadslandschap is een nieuw concept dat ons uitdaagt om op basis van het bestaande juridisch instrumentarium een manier te vinden om die samenhang te bewaren.

De doelstellingen voor het behoud van het historisch stadslandschap zijn veelvoudig.

- Ten eerste moet zorgvuldig onderzoek verricht worden naar de bepalende componenten van het stadslandschap. Deze componenten zijn essentieel en dienen te worden behouden.
- Ten tweede moet ook het ondersteunende stedelijk weefsel en de storende elementen in het stadslandschap worden bepaald. De ondersteunende elementen moeten in principe worden gevrijwaard, wanneer de wens tot verbouwen/veranderen wordt uitgesproken, moet dit zorgvuldig overwogen worden. Een gelijkaardige afweging moet ook gebeuren wanneer een storend element zou worden vervangen.
- Ten derde moet er een algemene visie met inrichtingsprincipes per stadsdeel worden bepaald zodat bovenstaande afwegingen hieraan kunnen worden afgetoetst.
- Tenslotte kan het wenselijk zijn dat voor bepaalde stadslandschappen bestemmingen worden vastgelegd.

Met betrekking tot de juridische bescherming van het historisch stadslandschap komen twee instrumenten naar voor: enerzijds de bescherming als stadslandschap binnen de Vlaamse wetgeving Monumentenzorg, anderzijds de opmaak van een Thematisch Ruimtelijk Uitvoeringsplan Stadslandschappen

De bescherming als **stadsgezicht** zou een interessante optie zijn, maar vraagt toch een zeer voorzichtige aanpak. Aangezien de Raad van State een jurisprudentie heeft opgebouwd waarbij sloop binnen een

beschermd stadsgezicht niet mogelijk is, moet heel zorgvuldig worden onderzocht welke panden met opneemt in een bescherming en welke eventueel buiten het beschermde stadsgezicht zouden vallen.

Dit is zeker het geval voor de Brugse binnenstad die als het ware 'bevroren' zou worden omdat een vervanging van bepaalde storende panden in een stadsgezicht niet mogelijk is. Het credo van 1972 "behoud door vernieuwing" zou niet langer kunnen worden gehanteerd.

Ook de administratieve last voor de Vlaamse administratie door de minister als argument aangehaald om bescherming van de volledige Brugse binnenstad als stadsgezicht negatief te adviseren.

Het **thematisch Ruimtelijk Uitvoeringplan** lijkt een excellent alternatief. De bepalingen van een thematische RUP zijn vrij gelijklopend met de mogelijkheden van een stadsgezicht. Analyse van het erfgoed en van specifieke stadslandschappen zal de kwaliteiten ervan identificeren, waarna men zich op perceelsniveau kan uitspreken over behoud en/of gewenste wijzigingen. Het onderzoek zal zich richten op de historische lagen van de stad en uitspraken doen over waardevolle structuren. Een RUP kan sturend en dynamisch werken. Het zal ook specifieke openbare ruimte of groene ruimtes vastleggen.

Aan dit thematisch RUP wordt een **erfgoedwaarderingskaart** gekoppeld die mogelijkheden biedt tot bescherming. In tegenstelling tot een beschermingsprocedure kan een RUP dat stedelijke landschappen aanduidt, wel uitspraken doen over panden die voor vormelijke verbetering vatbaar zijn en eventueel gesloopt kunnen worden op voorwaarde dat het nieuwe project zich beter inschrijft in het stedelijke landschap..

Het mag duidelijk zijn dat de voorschriften van het RUP nauwgezet moeten toezien op de handhaving van het stadslandschap, maar allerminst een totale bevroering van de binnenstad tot gevolg mogen hebben. Het verplicht inwinnen van adviezen van externe commissies kan een interessant bijkomende bepaling zijn om het precair evenwicht tussen nieuwbouw en behoud te handhaven. Belangrijke instrumenten bij de opmaak van dit RUP zijn de erfgoedwaarderingskaart en de deelplannen.

Uiteraard sluit een thematisch RUP andere juridische instrumenten niet uit. Bijzonder waardevolle monumenten of stadsgezichten kunnen nog steeds beschermd worden waardoor hun behoud bijkomend wordt gegarandeerd. De specifieke regelgeving voor beschermde monumenten is binnen het thematisch RUP ook van kracht. De Vlaamse overheid nam bovendien nu al het initiatief om voor een aantal belangrijke structuren de beschermingsprocedure op te starten.

De huidige stedenbouwkundige verordening van de stad Brugge geeft bijzonder gedetailleerde richtlijnen over de verplichtingen die binnen een restauratie-, onderhouds- of nieuwbouwproject gelden. Deze stedenbouwkundige verordening is juridisch ondergeschikt aan het RUP, maar het spreekt voor zich dat de richtlijnen die in de verordening werden opgenomen de minimale basis vormen bij de opmaak van het RUP. Aanvullend op de verordening geeft het RUP een bijkomende visie gebaseerd op de coherentie en de gelaagdheid van het stadslandschap als groter geheel.

De bufferzone

Zoals blijkt uit de voorgaande analyses is de bufferzone rond het Werelderfgoed een eerder beperkt gebied. Voor de bufferzone wordt een geïntegreerde landschappelijke benadering voorgesteld. Door haar beperkte oppervlakte heeft ze een minimale beschermende functie ten aanzien van het Werelderfgoed. Door de bufferzone op te nemen in de stadslandschappelijke analyse, bevestigen we dat stadslandschappen zich niet louter tot de binnenstad beperken, maar verder door kunnen lopen dan de grenzen van de binnenstad.

Indien de bufferzone en de binnenstad deel uitmaken van één Brugse erfgoedzone, moet voor beide zones een gelijkaardige beheersmethode worden vastgelegd. Aangezien voor het beheer van het onroerend erfgoed in de binnenstad de voorkeur wordt gegeven aan een thematisch RUP, kan dit ook in de bufferzone. Bepaalde stadslandschappen lopen over de werelderfgoedzone en de bufferzone heen.

Ontwikkelingen in de bufferzone moeten mogelijk blijven. Daartoe kan voor specifieke deelgebieden een gebiedsdekkend RUP worden opgemaakt. De haalbaarheid van de gewenste ontwikkelingen en bestemmingswijzigingen moet voorafgaand worden onderzocht en getoetst aan een aantal uit te werken criteria of parameters voor de bufferzone, al dan niet gekoppeld aan een alternatievenonderzoek. De verschillende parameters moeten in een objectief wegingskader worden opgenomen.

Het spreekt voor zich dat het RUP moet kaderen binnen de algemene visie die in het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan werd geformuleerd.

Actieplan voor de erfgoedzone en de bufferzone:

Gezien de erfgoedzone de kern vormt van het opgestelde ontwikkelingsmodel omvat het de meeste acties. Het uitgangspunt zijn de historische stadslandschappen die worden geïmplementeerd door een gelaagd juridisch instrumentarium.

- erfgoedreflex en -behoud integreren in beleidsdocumenten en –plannen (opmaak erfgoedwaardingskaarten)
- juridisch instrument opstellen voor de bescherming van het stadslandschap
- beheerplannen opmaken voor het Begijnhof en het Belfort
- opmaak herwaardingsplannen voor bestaande en toekomstige nieuwe stadsgezichten
- verderzetten van procedures voor bescherming van monumenten en stadsgezichten
- verderzetten van procedure voor opname in de Vlaamse Inventaris Onroerend Erfgoed
- opmaak deelplannen voor de 9 stadskwartieren
- verderzetten van het premiebeleid voor restauratie van niet beschermde gebouwen met erfgoedwaarde
- aandacht voor projecten in de bufferzone

Gezien de Brugse bufferzone slechts een heel smalle strook omheen de Werelderfgoedzone uitmaakt, en samenvalt met een aantal aangeduide strategische ontwikkelingszones, moeten dezelfde acties en instrumenten worden toegepast:

- juridisch instrument opstellen voor de bufferzone in casu de poortgebieden : thematisch RUP
- het belang van visuele impactstudies en het daarbij toepassen van de gemeentelijke stedenbouwkundige verordening
- juridisch instrument opstellen voor ontwikkelingen in de strategische ontwikkelingsgebieden : gebiedsdekkend RUP
- opmaak hoogbouwvisie in relatie tot de “Historic Urban Landscape”aanbeveling door Unesco

WERELDERFGOED ACTIEPLAN: VLAAMSE OVERHEID

Het Managementplan vormt een aanzet naar te ondernemen acties die specifiek gericht zijn op het beheer van het Werelderfgoed van de Brugse binnenstad. Het is van belang om in deze fase aan te duiden dat op vandaag in het huidige beleid van de stad en de Vlaamse overheid al een stevige basis is voor het omgaan met erfgoed. Toch nopen een aantal nieuwe uitdagingen en expliciete aanbevelingen van UNESCO tot een verder doorgedreven juridisch instrumentarium. Het actieplan heeft tot doel verder te werken aan een gedegen beleid dat breed gekaderd is en alle aspecten van de stad incorporeert. Uiteraard met respect voor de status van het Werelderfgoed en haar universele erfgoedwaarde. Het actieplan is een verder uitwerking van de actiepunten opgelijst in het ontwikkelingsmodel.

1. HUIDIG BELEID VERDERZETTEN

De Vlaamse overheid, met name het Agentschap Onroerend Erfgoed, is bevoegd voor de bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten. Verder onderzoek naar beschermingen, zowel monumenten als stadsgezichten, dient door de overheid op zich genomen worden. In het kader van de aanbevelingen onderzocht de Vlaamse overheid de mogelijkheid tot integrale bescherming van de binnenstad als stadsgezicht. Dit werd door de Vlaamse en stedelijke overheid negatief geëvalueerd. Wel werd een proces opgestart tot de bescherming als stadsgezicht van die delen van de binnenstad (bv. de reien) die een uitzonderlijke en bepalende waarde hebben in het globale stadslandschap van de binnenstad.

Naast de bescherming staat de Vlaamse overheid ook in voor de goedkeuring van herwaarderingsplannen voor dorps- en stadsgezichten. Eigenaars en huurders van beschermende monumenten kunnen op hun beurt beroep doen op een restauratie- en onderhoudspremie. De blijvende noodzaak aan deze premies voor het behoud, de consolidatie en restauratie van het erfgoed staat niet ter discussie.

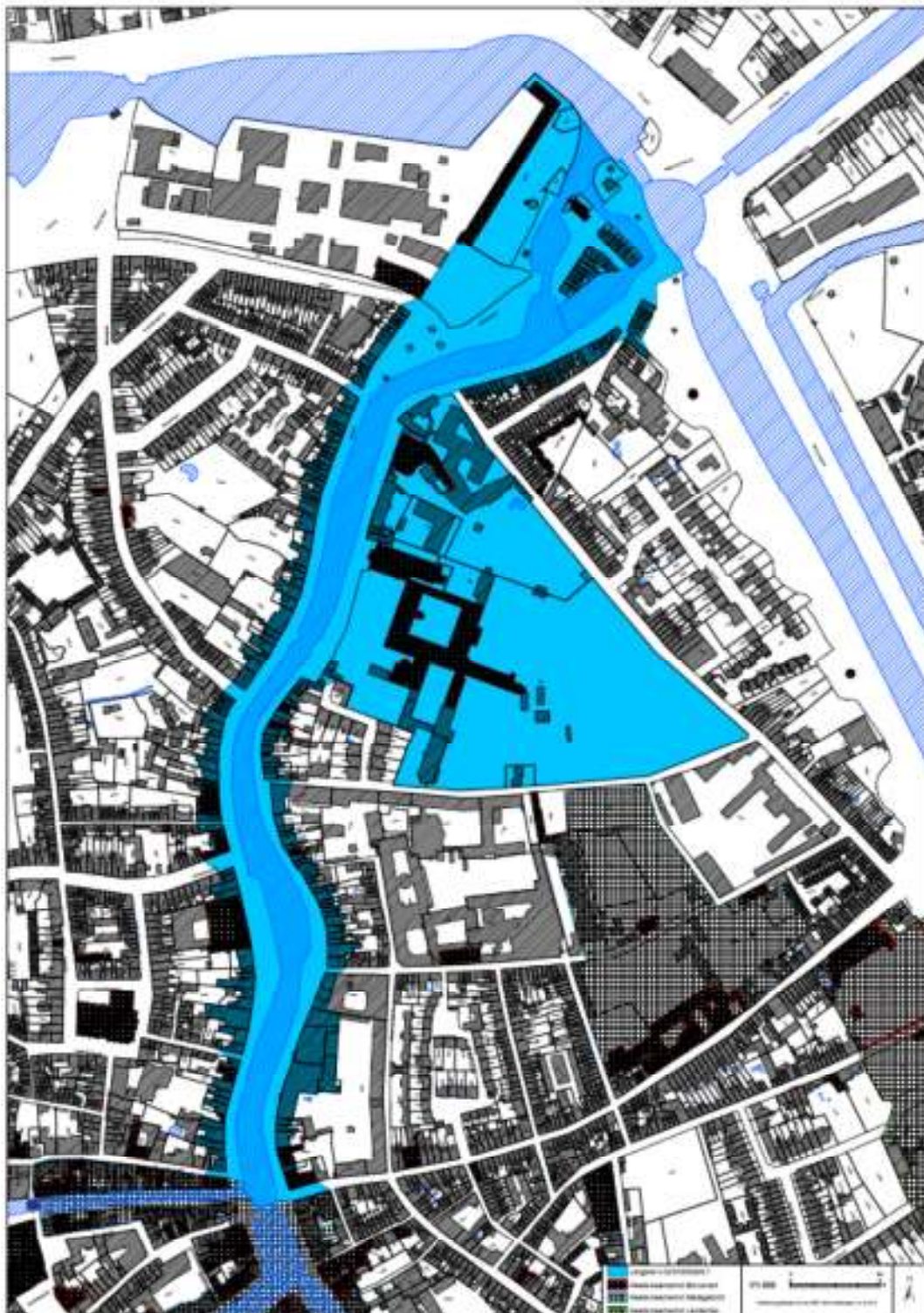
Andere taken van het Agentschap Onroerend Erfgoed zijn ontsluiten, beheren en het inventariseren van erfgoed. De inventaris onroerend erfgoed omvat zowel archeologisch, bouwkundige, landschappelijk als varend erfgoed en ondersteunt het wetenschappelijk onderzoek. Het gebruik van de inventaris is reeds geïmplementeerd in de werking van de Brugse stadsdiensten.

Actieplan

- Restauratie- en onderhoudspremie verder blijven gebruiken.
De onderhoudspremie is een begrip in de Vlaamse Monumentenzorg. Al jaren is het een efficiënte ondersteuning voor het goede onderhoud van vele beschermde monumenten.
- Inventarisatie onroerend erfgoed verder zetten
- Verderzetten van de procedure voor de bescherming van monumenten

Dit als antwoord op aanbeveling a):

-“Explore ways to list the property in the framework of national legislation as an ‘urban landscape’ to protect the coherence and the overall urban form”

2. OPDRACHTEN IN UITVOERING

Het stedelijk landschap

Vandaag telt de Stad Brugge 11 **beschermde stadsgezichten**. Zoals de naam aangeeft, beoogt een **stads-of dorpsgezicht** de bescherming van een waardevol samenspel van meerdere gebouwen, constructies en elementen binnen hun omgeving (een huizenrij, een dorpscentrum met gekasseid plein, hekwerk, gracht, lindebomen,...)

Een bescherming als stadsgezicht is juridisch gezien bijzonder strikt. Sloop is er uitgesloten. Voor de eigenaars geldt er een onderhouds- en instandhoudingsplicht. Verbouwings-, verbeterings-, of aanpassingswerken zijn nog steeds mogelijk, doch kunnen enkel goedgekeurd worden met een **bindend advies** van het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid.

Een **onderhoudspremie** verkrijgen voor werken in een stads- of dorpsgezicht kan pas na de opmaak van een **herwaarderingsplan**. Dergelijk plan somt de concrete maatregelen op die nodig zijn om de waardevolle elementen in het beschermd stads- of dorpsgezicht te onderhouden en te bewaren en moet goedgekeurd worden door de bevoegde minister. Bovendien kan een lokaal of regionaal bestuur een premie bekomen voor de opmaak van een herwaarderingsplan.

In navolging van de aanbevelingen van UNESCO stelde de Vlaamse Overheid dat een volledige bescherming van de binnenstad als beschermd stadsgezicht wenselijk noch haalbaar is gezien het strikte juridische karakter van deze bescherming. **Er werd onderzocht welke zones van de stad hier toch wel voor in aanmerking zouden komen:**

- in eerste instantie opteert men voor een verdere uitbreiding van de bestaande stadsgezichten van de Verversdijk, Sint-Annarei, Jan van Eyckplein, Spinolarei, Spiegelrei en Gouden Handrei naar het noorden toen, meer bepaald **langsheen de Potterierei en Langerei tot aan de stadsrand** en het begin van de Damse Vaart.
- Het dossier van het beschermd stadsgezicht van de Potterierei en Langerei is afgewerkt en wordt ter goedkeuring en ondertekening voorgelegd aan de bevoegde minister. Nadien volgt nog een uitgebreide administratieve procedure.
- in tweede instantie startte men met de opmaak van een beschermingsdossier voor **de Vesten**, restant van de verdedigingsgordel rondom de historische binnenstad. Dit zal een grote uitbreiding zijn van het bestaande beschermd landschap van de Kruisvest en omgeving.
- -gelijktijdig met de Vesten, de bescherming tot stadsgezicht van **de Groenerei gepland**, die aan de zuidelijke zijde aansluit op de Verversdijk en de Sint-Annarei.

Op deze manier beoogt de Vlaamse Overheid een **geleidelijke, samenhangende uitbreiding van de bestaande beschermde stadsgezichten langsheen de meest (beeld)bepalende, historische waterwegen en voormalige vestingen**. In de toekomst zal onderzocht worden of deze werkwijze kan doorgetrokken worden naar bijvoorbeeld de belangrijkste pleinen van de Stad (Markt,...).

Actieplan

- Beschermd stadsgezicht van Potterierei en Langerei is afgerond. Procedure nog op te starten
- Beschermingsdossier voor de Vesten en de Groenerei is opgestart en wordt eind 2014 afgerond
- Onderzoek naar bijkomende beschermingen

dit als antwoord op de aanbeveling a):

-“Explore ways to list the property in the framework of national legislation as an ‘urban landscape’ to protect the coherence and the overall urban form”

*

WERELDERFGOED ACTIEPLAN: STAD BRUGGE

1. HUIDIG BELEID VERDERZETTEN

Beleidsniveau Brugge

De stad Brugge leverde doorheen de jaren een enorme inspanning voor het behoud, het goed beheer en de restauratie van het erfgoed. Aan de hand van verschillende beleidsmaatregelen werd getracht om het erfgoed op een consequente manier te beheren. Het Brugse erfgoedbeleid zit op twee sporen: enerzijds is er de strategische visie die zich eerder op de lange termijn situeert, anderzijds zijn er de dagdagelijkse acties die door de stad ten behoeve van het Werelderfgoed worden ondernomen. De korte termijnactie en lange termijnvisie vullen elkaar aan in een geïntegreerd onroerend erfgoedbeleid.

Het gevoerde beleid gaat uit van een geïntegreerde benadering van kwalitatieve stadsvernieuwing waarbinnen de zorg voor monumenten, archeologische relictten, landschappelijk erfgoed en het hele gebouwde patrimonium voorop staat. Het beleid wordt grotendeels bepaald door het College van Burgemeester en Schepenen en de gemeenteraad. Het beleidsvoorbereidend werk en de uitvoering van het beleid zijn in handen van de dienst ruimtelijke ordening.

Dagelijkse werking

De bevoegde stadsdienst - DRO Sector UNESCO, dienst monumentenzorg en erfgoedzaken - is verantwoordelijk voor de dagelijkse opvolging van het erfgoedbeleid. Binnen de werking van deze dienst is de nauwe verwevenheid van de diensten verantwoordelijk voor onroerend erfgoed en stedenbouw, een eerder uitzonderlijke praktijk in Vlaanderen. Het stedenbouwkundig beleid dat gevoerd wordt, is gebaseerd op de maximale instandhouding van het bestaande historisch patrimonium en een kwalitatieve inpassing van nieuwbouw of nieuwe ruimtelijke vraagstellingen in de onmiddellijke bebouwde omgeving.

Stedenbouwkundige vergunningenbeleid

Ieder project in Brugge kent een contextuele projectgebonden benadering. Dit wil zeggen dat er steeds een ruimtelijke analyse van de stedelijke structuren binnen de projectgrenzen en in de onmiddellijke context plaatsvindt. Op deze manier is er voldoende flexibiliteit en vrijheid om elk project afzonderlijk te benaderen. Voor iedere vraag wordt getracht een aanvaardbare en kwalitatieve oplossing te vinden die zich inpast in de korrelgrootte van de bebouwing en de omgeving en binnen de algemene structuur van de stedelijke context.

Een belangrijke taakstelling van de stad Brugge is het toekennen van vergunningen. Dit verloopt volgens een vast stramien en vraagt een zeer alerte houding en grote inzet van kennis en capaciteit. Daar de stad Brugge over een uitstekende intrinsieke kennis van de stad en een ruime verzameling basisgegevens beschikt, kan er snel ingespeeld worden op gestelde vragen. Door het inzetten van een interdisciplinair team is er de mogelijkheid om diverse insteken te bundelen. Het Managementplan expliciteert dat het Brugse beleid moet worden verder gezet.

Het strikte vergunningenbeleid van de stad neemt de historische waarde van het erfgoed als vertrekpunt. Doorheen het volledige proces dat aan het uitreiken van een vergunning vooraf gaat, is er steeds een sterke erfgoedreflex. Dit begint bij het verkennend gesprek tussen de architect of bouwheer en de stadsdienst en wordt na het indienen van het dossier verder gezet.

Bijkomende adviezen worden gevraagd aan de Raadgevende Commissie Stedenschoon (indien de wijziging een impact heeft op het gevelbeeld), aan de Expertcommissie Unesco en eventueel aan het driepartijenoverleg (indien het gaat om belangrijke ingrepen).

In het geval van projecten met een grote ruimtelijke impact wordt het project gestuurd vanuit een specifieke consultatieronde met alle betrokken departementen (waaronder uiteraard de Vlaamse en stedelijke planning en erfgoeddiensten).

Financiële tussenkomsten voor restauraties aan erfgoedpanden

De stad participeert actief in de financiële tussenkomst voor restauraties aan beschermde monumenten in eigen bezit..

Daarnaast participeert ze sinds vele jaren in de restauratie van beschermde monumenten in privaat bezit. Hiervoor staat jaarlijks een aanzienlijke budget van 500.000€ op de begroting.

Nog eens 500.000€ wordt jaarlijks aangewend voor restauraties aan niet beschermde erfgoedpanden.

Al sinds 1877 reikt de Stad Brugge restauratiepremies uit aan eigenaars van waardevolle panden die niet als monument beschermd zijn, de zogenaamde subsidie '*Kunstige Herstelling*'. Het ontstaan van deze premie hangt samen met het groeiende belang van het toerisme en de neogotische architectuurbeweging in de tweede helft van de 19de eeuw.

Op heden kunnen 50% van de restauratiekosten aan alle gevels en bedakingen die zichtbaar zijn van op straat terugbetaald worden door de stad. Meestal omvat dit zowel het herstellen of vernieuwen van schrijnwerk, het reinigen en restaureren van gevelmetselwerk als (de aanzet van) de bedaking.

Uitzonderlijke achtergevels of interieurelementen (schouwen, balkenlagen,...) kunnen voor 30% beroelaagd worden. De maximale subsidie per pand bedraagt 18.750 euro.

Sinds 1877 zijn zo een 1000-tal panden gerestaureerd met stadssubsidie. De impact van deze maatregel in het stadsbeeld is dus niet te onderschatten.

Aangezien de Stad een belangrijk deel van de werken mee financiert, kunnen er strenge eisen opgelegd worden. Storende elementen (bijvoorbeeld winkelpuien die het ritme van de gevel doorbreken, ongelukkig verbouwde raamopeningen en schrijnwerkdetaillering,...) moeten opgelost worden en waardevol schrijnwerk dat nog in goede staat is, zo veel mogelijk hersteld en behouden.

VOOR

NA

Strategische benadering

De ambitie van de stad Brugge is om de aanbevelingen van UNESCO ter harte te nemen en een duurzaam management van het werelderfgoed en de stad verder te zetten.

Centraal staan het behoud van de universele erfgoedwaarden in combinatie met duurzame groei (zie doelstellingen hoofdstuk 2) van wonen, cultuur, winkelen, toerisme, enz.

De aanbevelingen van UNESCO werden aangegrepen om een beheer- en ontwikkelingsplan voor Brugge en haar Werelderfgoed op te stellen

De stad Brugge moet het gevoerde beleid van erfgoedbehoud, analyse en sturing van ruimtelijke ontwikkelingen in functie van het behoud van het karakter van het stadslandschap verder zetten. De dagelijkse praktijk van de DRO Sector UNESCO wordt gevoed door een aantal strategische beleidskeuzes, leidraden en adviesorganen.

Onder de leidraden die de dagelijkse werking voeden, worden onder andere volgende documenten of instrumenten beschouwd:

- Het *Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan*; momenteel wordt er nog geen specifieke aandacht besteed aan het werelderfgoed, maar bij een eventuele herziening moet dit zeker worden opgenomen.
- De *gemeentelijke stedenbouwkundige verordening*; dit is geen onveranderlijk document. Naar aanleiding van het rapport van de UNESCO/ICOMOS-missie werden er aanpassingen doorgevoerd om zo een juridische verankering te verkrijgen. Sinds de aanpassing is een visuele impactstudie vanaf een bepaalde bouwhoogte, afhankelijk van de ligging in de werelderfgoed-, bufferzone of daarbuiten, verplicht. Naast deze verplichting is er ook een aanvulling dat de sloop van stadslandschappelijk en kunsthistorisch waardevol erfgoed uitsluit.
- De *deelplannen* zijn reeds in opmaak sinds de jaren 1970. In die tijd werden panden bezocht om de historische waarde ervan te bepalen. In de toekomst moet binnen deze deelplannen verdere aandacht zijn voor erfgoedbehoud. Dit moet eveneens vervat zitten in BPA's, RUP's en het GRS.
- De *erfgoedwaarderingsskaart* is een uiterst geschikt werkinstrument voor de Brugse stadsdiensten. Voor ieder pand in de Brugse binnenstad wordt de erfgoedwaarde bepaald en in kaart gebracht. Deze kaart is flexibel en wordt constant verfijnd en aangepast.
- Naast de Vlaamse premies zijn er ook enkele stedelijke *premies*. Zo is er de stedelijke premie voor het restaureren van gebouwen met erfgoedwaarde, dit is een verderzetting van de premie voor kunstige herstellingen die reeds in 1877 werd ingevoerd. Daarnaast is er de functionele woonverbeteringspremie. Deze moeten in het kader van het erfgoedbeleid verder bestendigd worden.

Daarnaast zijn er een aantal *adviesorganen* die de stadsdiensten adviseren bij het al dan niet toekennen van vergunningen. De Raadgevende Commissie Stedenschoon, GECORO (Gemeentelijke Commissie Ruimtelijke Ordening) en het driepartijenoverleg zijn gevestigde waarden en hebben elk hun bevoegdheid als advies- en/of overlegorgaan.

In navolging van de zesde aanbeveling werd door de stad Brugge namens het Collegebesluit van 6 juni 2011 een Expertcommissie Unesco (ECU) opgericht die het stadsbestuur moet bijstaan in het beheer van het Werelderfgoed. Binnen deze beperkte groep van tien leden wordt een evenwicht nagestreefd tussen de zorg voor de 'outstanding universal value' van de historische binnenstad enerzijds en de zin voor pragmatisme en de noodzakelijke verdere ontwikkeling van de levende stad anderzijds. De continuïteit van deze groep is belangrijk als signaal naar UNESCO toe, maar ook voor de verderzetting van het beleid. Het takenpakket van de ECU bestaat onder andere uit:

- Input geven en begeleiden van de opmaak van de 'state of conservation' en het Managementplan. Onder andere de criteria voor het toetsten van nieuwe projecten en architectuur aan de 'outstanding universal value' is binnen de werkzaamheden van de ECU belangrijk.
- Begeleiden van stedenbouwkundige opdrachten die een verband houden met het WHP. Dit zijn deelstudies en/of sectoriële RUP's, aanpassing stedenbouwkundige verordening, enz.
- Advies en input verstrekken vanaf startfase ontwerpproces over die een impact kunnen hebben op de 'outstanding universal value' in de binnenstad en bufferzone. Specifiek gaat het hier over dossiers voor nieuwbouwprojecten, projecten van hoogbouw of grote schaal, ontwerp en aanleg van openbaar domein en groen, industriële projecten, ...

Adviezen van de ECU worden net zoals die van de Commissie voor Stedenschoon, GECORO,... een essentieel element in de besluitvorming van het College en in de rapportage aan UNESCO.

De Erfgoedwaarderingsskaart

De Dienst Monumentenzorg en Erfgoedzaken gebruikte sinds haar oprichting in 1971 een pandgebonden erfgoedwaarderingstoets. Deze werd vertaald in een **erfgoedwaarderingsskaart**. Op deze kaart werden alle panden van de binnenstad in één van de drie erfgoed categorieën ondergebracht: 'waardevol', 'bevat waardevolle elementen' en 'neutraal'.

Bij gebouwen waarvan vermoed wordt dat ze kunsthistorisch waardevolle elementen bevatten, wordt sinds jaar en dag een plaatsbezoek georganiseerd om de impact van bouwaanvragen en geplande werken te kunnen evalueren. Na veertig jaar resulteert deze werkwijze in een uitgebreide bibliotheek van pandgebonden historisch onderzoek en documentatie, fotomateriaal en inventarissen.

Als voorbereiding voor het op te maken Managementplan (en als basis voor het daaruit volgende thematische RUP en de te harnemen deelplannen), startte de Dienst Monumentenzorg en Erfgoedzaken in 2011 met een **actualisatie van de erfgoedwaarderingsskaart**. Meteen wordt alle beschikbare informatie (Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, naslagwerk Huizen te Brugge, nota's DME,...) gecentraliseerd. Elk van de 10.054 panden in de binnenstad wordt ondergebracht in één van de volgende **7 categorieën**:

0. **Icoongebouwen en landmerken**

Beeldbepalende gebouwen die de basisbebouwing overschrijden en significant zijn op stedelijk of zelfs internationaal niveau.

1. **Gebouwen met heel hoge erfgoedwaarde**

Deze categorie omvat de beschermde monumenten en de gebouwen die daar gelijkwaardig mee zijn.

2. **Gebouwen met hoge erfgoedwaarde**

Het betreft panden die belangrijk zijn door bv. een oudere kern of structurelementen of panden die een gaaf voorbeeld zijn van een bepaalde stijlperiode, enz.

3. **Gebouwen met enige erfgoedwaarde en/of stadslandschappelijke waarde**

Het betreft panden die enige erfgoedwaarde hebben en panden die door hun aard, plaats, door hun omvang of doordat ze bijvoorbeeld deel uitmaken van een rij eenheidsbebouwing, erg belangrijk zijn voor het straatbeeld.

4. **Gebouwen met een ondersteunende stadslandschappelijke waarde**

Het betreft gebouwen die op zich niet opvallen in het straatbeeld maar die door hun traditionele gevelopbouw, ritmiek, materiaalgebruik en volume/schaal perfect aansluiten bij de context.

5. **Neutrale gebouwen**

Deze gebouwen hebben geen specifieke meerwaarde in het straatbeeld, maar zijn evenmin storend.

6. **Schaalbreuk/contextbreuk**

Deze panden wijken dermate af qua ritme, schaal, materiaalgebruik,... dat een nieuwe architectuur die zich beter inpast, welkom zou zijn.

Deze classificatie verenigt doelbewust **twee verschillende aspecten: een kunsthistorische waardebeoordeling** (op basis van gaafheid, uniciteit, ouderdom,...) en **een stadslandschappelijke beoordeling binnen het stadslandschap**. Op kunsthistorisch vlak wordt het volledige gebouw geëvalueerd en niet louter de straatgevel. Door de stadslandschappelijke waarde op te nemen, krijgt ook de zogenaamde 'minor architecture' die belangrijk is binnen het straatbeeld een plaats.

De erfgoedwaarderingsskaart moet de onderlegger zijn van het thematisch RUP en de deelplannen. **Het doel is het behoud van de waardevolle panden (categorieën 0, 1, 2 en 3) juridisch te verankeren. Ook voor categorie 4 wordt in eerste instantie uitgegaan van een behoudsgezinde reflex, gekoppeld aan stringente voorwaarden.** Voor categorieën 5 en 6 worden strikte voorwaarden vooropgesteld naar een eventuele vervangende nieuwbouw toe. Deze dient zich zowel op vlak van schaal, volume, korrel en materialen in te passen in de bestaande straatwand en in de perceelstructuur van de omgeving en dient een ondersteuning en/of architecturale meerwaarde te bieden voor het stadslandschap.

De waarderingskaart is een tijdsdocument en biedt een actuele stand van zaken. Deze kaart is een “levend” instrument dat naar gelang er nieuwe informatie beschikbaar is of teruggevonden wordt, verder verfijnd en aangevuld moet worden met die informatie (zgn. *work in progress*). Bijkomende gegevens, bijvoorbeeld na nieuwe plaatsbezoeken of bijkomend historisch onderzoek zullen geïmplementeerd worden in de datagegevens.

Actieplan :

Volgende erfgoedbeheerinstrumenten moeten verder toegepast worden en zo nodig versterkt:

- Continue uitbouw en actualisatie van de erfgoedwaarderingskaart; Het doel is het behoud van de waardevolle panden (categorieën 0, 1, 2 en 3) juridisch te verankeren. Ook voor categorie 4 wordt in eerste instantie uitgegaan van een behoudsgezinde reflex, gekoppeld aan stringente voorwaarden.
- De jaarlijkse recurrente budgetten voor restauraties van beschermde en niet-beschermde erfgoedpanden moeten verzekerd worden op de toekomstige jaarlijkse begrotingen,
- De verdere actualisatie en uitbouw van de Erfgoedwaarderingskaart. Het moet de bedoeling zijn om de waardevolle erfgoedpanden (categorie 1,1,2 en 3) juridisch te verankeren. De erfgoedreflex is ook van toepassing op categorie 4, maar gekoppeld aan strikte voorwaarden.

Het gevoerde beleid m.b.t. stedenbouwkundige vergunningen, de subsidies voor restauraties van beschermde en niet beschermde erfgoedpanden, de erfgoedwaarderingskaart zijn gebaseerd op de evaluatie van die bepalende elementen die het architecturaal ensemble van WHP Brugge uitmaken zoals verwoordt in *Criterion iv*:

“The Historic Town of Brugge is an outstanding example of an architectural ensemble, illustrating significant stages in the commercial and cultural fields in medieval Europe, of which the public, social, and religious institutions are a living testimony.”

en een passend antwoord op volgende aanbevelingen a), c) en e):

-“Explore ways to list the property in the framework of national legislation as an ‘urban landscape’ to protect the coherence and the overall urban form”

-“Promote clearer and more effective links between the development interests of the city and the need to conserve the Historic Centre of Brugge, by incorporating the requirements of heritage conservation into regional planning documents”

-“Strengthen governance of the property to make it more proactive and incorporate this into the approved urban plan based on the approved Statement of Outstanding Universal Value”

2. OPDRACHTEN IN UITVOERING

De hoogbouwnota

Tot op heden ontbreekt het de stad aan een stedelijk beleids- en beoordelingskader voor hoogbouw of hoger bouwen in de omgeving van de werelderfgoedsite. De hoogbouwvisie moet deze lacune opvullen en een verdere ontwikkeling van de stad mogelijk maken.

De opdracht omvat het leveren van een toetsingskader voor hoogbouwplannen, door na te gaan wat een mogelijke bijdrage is van hoogbouw aan de ontwikkeling, de uitstraling en de leesbaarheid van de stad Brugge en daarnaast door het opmaken van een visie op de meest (on)wenselijke locaties voor hoogbouw. In de gemeentelijke verordening op het bouwen, verkavelen en op de beplantingen worden een aantal voorwaarden (Art. 9§1 en art. 20) opgelegd m.b.t. bouwhoogtes. Maar een echte visie rond hoogbouw voor het grondgebied Brugge is vandaag niet beschikbaar. Het spreekt wel voor zich dat de hoogbouwvisie de elementen van de gemeentelijke verordening zal meenemen in de visievorming en dat de uitgangspunten minstens in overeenstemming hiermee zullen zijn.

Wat de bijdrage van hoogbouw aan het stedelijk weefsel van Brugge betreft, vraagt dit om een zorgvuldige ruimtelijke afweging. Toekomstige hoogbouw moet als vanzelfsprekend een meerwaarde van kwaliteit, leesbaarheid, beleving en duurzaamheid opleveren voor zijn (directe) omgeving. De vraag is wat de stad Brugge verdraagt binnen zijn stedelijk weefsel en dit binnen een werelderfgoedcontext. Dit betekent dat zichtassen op het Unescowerelderfgoed of vanuit de werelderfgoedsite gedetecteerd worden en gevrijwaard moeten worden van storende ingrepen. Eventueel kunnen potentiële lokaties gedefinieerd worden, waar hoogbouw zou kunnen ingezet worden zonder afbreuk te doen aan de historische UNESCO beschermde binnenstad. Parallel moet ook onderzocht worden waar hoogbouw niet kan omwille van de aantasting van de uitzonderlijke universele waarde van het Werelderfgoed.

Het opstellen van een beoordelingskader voor toekomstige hoogbouwprojecten omvat het definiëren van richtlijnen en uitgangspunten die zich idealiter laten vertalen in een checklist die door de stad kan gebruikt worden bij het beoordelen van nieuwe aanvragen.

Actieplan :

De hoogbouwnota wordt ingezet als een beleidsdocumenten voor de beoordeling van projecten (wonen, infrastructuur, handel, etc.) die een visuele impact zullen hebben op het Werelderfgoed. De kanskaart en het daar bijhorende beoordelingskader zullen bijgevolg randvoorwaarden en uitgangspunten bepalen voor deze ontwikkelingen.

De hoogbouwnota is geen juridisch instrument maar is wel een actief beleidsbepalend document. De nota, in overeenstemming met de HUL-Recommendation (Historic Urban Landscape Recommendation) zal afgerond worden medio 2014.

De hoogbouwnota wil een antwoord bieden op de aanbeveling d):

“Identify important views from and towards the property and incorporate their protection into urban planning documents”

Thematisch ruimtelijk uitvoeringsplan stadslandschap

De bepalingen van een thematische RUP bieden gelijkaardige mogelijkheden als een stadsgezicht, doch zijn minder dwingend naar de globaliteit van dit landschap en kunnen een dynamisch omgaan omschrijven en vastleggen en daar beperkingen en ruimtelijke voorschriften aan koppelen. Het thematisch RUP heeft de handhaving van het stadslandschap tot doel zonder dat dit tot een bevrozing leidt. Het thematisch RUP doet - na studiewerk op perceelsniveau, straatniveau, kwartierniveau, ...- uitspraken over behoud en gewenste wijzigingen. Het zal zich richten op de historische lagen van de stad en uitspraken doen over waardevolle structuren en niet over de bestemming van individuele percelen.

Het thematisch RUP laat de bestemming van het gewestplan of reeds bestaand BPA's of RUP's ongewijzigd en doet enkel thematisch een uitspraak over de inrichting van het gebied. Dit is vergelijkbaar met een verordening maar gebeurt met meer detail en heeft in vergelijking met een verordening een grotere graad van openbaarheid. Net zoals in de beschermingsprocedure, kan aan dit RUP een erfgoedwaarderinglaag gekoppeld worden en biedt dit mogelijkheden tot bescherming. In tegenstelling tot een beschermingsprocedure kan een RUP dat stedelijke landschappen aanduidt, echter wel uitspraken doen over panden die voor vormelijke verbetering vatbaar zijn en daartoe eventueel gesloopt kunnen worden op voorwaarde dat het erop volgende project zich beter inschrijft in de voorwaarden van het stedelijk landschap. Het thematische ruimtelijk uitvoeringsplan voor de binnenstad behandelt volgende componenten van het stadslandschap:

- De historische hoofdwinkel- en poortstraten (kleur, materialisatie van de gebouwen, gabarieten, ...)
- De historische waterstructuur en de bijhorende randen (open ruimte, bebouwing, straat, groen)
- De vesten met aanleunende gevelwanden
- De open ruimte – verstedelijkt en groen - privaat en publiek - .

Essentieel voor het stadslandschap is het behouden, beheren en beschermen van de historische structuur van de stad. Daarnaast dient ook het straatwandprofiel, de ritmering van de perceelstructuur en het stedelijk dak als belangrijke karakteristieken van het Brugse stedelijk uitzicht bepaald te worden. Zij garanderen de fijnmazigheid en uniformiteit van het weefsel dat ondanks de bijzondere gelaagdheid en de historische interventies in de binnenstad nog sterk aanwezig is. Dit is in combinatie met de bepalingen voor het materiaalgebruik een belangrijk aandachtspunt. Bij het vastleggen van deze bepalingen moet overeenstemming met de van kracht zijnde stedenbouwkundige verordening worden nagestreefd.

De precieze bepalingen moeten in het thematisch RUP worden vastgesteld. Bijgaand overzicht wil sturend zijn en de basisvoorwaarden aanreiken waarop het RUP een antwoord moet bieden. Concreet zijn er een aantal grote aandachtspunten:

- Ten eerste moet de historische structuur van de stad worden gerespecteerd. Brugge is een organisch gegroeide stad met een specifiek patroon van straten, waterwegen en openbare ruimte. Dit is essentieel voor het stadslandschap en dient te worden behouden.
- Ten tweede moet de specifieke morfologie van het stadslandschap worden vastgesteld en voor elk van haar componenten moet een afweging worden gemaakt. De elementen die daarbij van belang zijn, zijn de waterstructuur, groene ruimte, publieke ruimte, waardevolle monumentale architectuur, waardevolle architectura minor en het stedelijke basisweefsel. Bovenal dient de coherentie van het stadslandschap te worden gevrijwaard.
- Wat de groene ruimte betreft, is het belangrijk dat er aansluiting en overeenstemming wordt gevonden met de doelstellingen in het open ruimtebeleidsplan: er zijn zones die absoluut moeten gevrijwaard worden, zones die moeten behouden of geherstructureerd worden en zones die moeten herwonnen worden. Het is ook belangrijk om in het stadslandschap de historische groene structuur te bepalen en bij herstructurering of herwinning van de groene ruimte dit historisch gegeven in rekening te brengen.
- Wat de openbare ruimte betreft, moet de koers die in 1972 werd uitgezet, verder worden gezet. De openbare ruimte moet ingericht worden op de schaal van de stad en haar gebruiker. De stad is er in de eerste plaats voor de zwakke weggebruiker. De inrichting van de openbare ruimte moet op een kwalitatieve manier gebeuren die niet bruuskeert en het historische stratenpatroon respecteert. De gebruikte materialen moeten met respect voor de natuurlijke en gebouwde omgeving worden gekozen. Op dit moment wordt vastgesteld dat overmatig busverkeer de aanleg van de straten te

zwaar belast. De oplossing mag niet schuilen in een alternatieve wegverharding zoals asfalt (dat veel minder goed past in een historisch stadslandschap), maar kan eerder in een herziening van de belasting van de getroffen straten schuilen.

- In het RUP moeten ook uitspraken worden gedaan over de gewenste bebouwing (zowel monumentaal als het basisweefsel). Daarbij dient de afweging tussen de monumentale architectuur en het basisweefsel grondig worden bestudeerd. In bepaalde zones kan een monumentale ingreep (bv. Concertgebouw) worden gerechtvaardigd, in andere zones dient de woonfunctie prioritair te worden gehandhaafd en moeten grootschalige ontwikkelingen die het woonweefsel aantasten, worden geweerd.
- Om de coherentie van het stadslandschap te vrijwaren, is de kennis over de gelaagdheid van het stadslandschap essentieel. Dit geldt niet enkel voor grotere stedelijk morfologische patronen, maar ook voor de architectuur. Een grondig onderzoek naar de bouwgeschiedenis van de panden binnen het stadslandschap moet ondernomen worden. Op basis daarvan moet bij een interventie in het stadslandschap aansluiting worden gevonden bij de omgeving.
- Het straatwandprofiel, de ritmering van de perceelstructuur en het stedelijk dak zijn belangrijke karakteristieken van het Brugse stedelijk uitzicht. Zij garanderen de fijnmazigheid en uniformiteit van het weefsel dat ondanks de bijzondere gelaagdheid en de historische interventies in de binnenstad nog bijzonder sterk aanwezig is. Deze bezorgdheid moet in het RUP worden geïntegreerd.
- Tenslotte is het materiaalgebruik een belangrijk aandachtspunt. Restauraties moeten nauwgezet worden opgevolgd en dienen met een grondige voorkennis van en respect voor het aanwezige erfgoed worden uitgevoerd. Voor nieuwbouwprojecten in de erfgoedzone gelden gelijkaardige bepalingen. Zij moeten gekenmerkt worden door een doordacht materiaalgebruik dat qua uitzicht de erfgoedomgeving respecteert en duurzaam is. De bepalingen voor materiaalgebruik dienen in een thematisch RUP te worden vervat. Bij het vastleggen van deze bepalingen moet overeenstemming met de van kracht zijnde stedenbouwkundige verordening worden nagestreefd.

Actieplan :

Het thematisch RUP stadslandchappen is een juridisch instrument waarin geen uitspraken worden gedaan over de bestemming van een perceel maar wel over het maximale behoud en beheer van het stadslandschap. Het stadslandschap is samensmelting van diverse elementen die allen karakteristiek zijn voor de beleving en intrinsieke erfgoedwaarde van de stad. Het thematisch RUP zal bijgevolg stedenbouwkundige voorschriften bevatten die een uitspraak doen over gabariet, materialen, kleurgebruik etc. Door deze voorschriften wordt het stadslandschap en de samenhang en algemene uniformiteit binnen de stad beschermd.

Het eerste thematisch RUP is momenteel lopende en zal normaal eind 2015 geïmplementeerd worden.

Het thematisch RUP stadslandchappen benoemt de bepalende elementen van het architecturaal ensemble van WHP Brugge en is dus een gevolg van *criterium IV*:

The Historic Town of Brugge is an outstanding example of an architectural ensemble, illustrating significant stages in the commercial and cultural fields in medieval Europe, of which the public, social, and religious institutions are a living testimony.

en wil een passend antwoord bieden op aanbeveling a) en e):

“Explore ways to list the property in the framework of national legislation as an ‘urban landscape’ to protect the coherence and the overall urban form”

“Strengthen governance of the property to make it more proactive and incorporate this into the approved urban plan based on the approved Statement of Outstanding Universal Value”

Herwaarderingsplannen

Een herwaarderingsplan is een op de toekomstige ontwikkeling gericht beleidsinstrument dat handelingen in een beschermd dorps- of stadsgezicht begeleidt. Dit plan heeft als doel de beschermde historische karakteristiek van het dorps- of stadsgezicht te behouden en/of te versterken.

De stad staat in voor de uitwerking van *herwaarderingsplannen* voor de bestaande en nieuwe stadsgezichten. Met een herwaarderingsplan wil men bereiken dat:

- de erfgoedkenmerken of de hoofdstructuur (wegen, wateren, perceelsindeling, rooilijnen, schaal, plaats, dichtheid en situering der bebouwing, schaal van de open ruimten, enz.) in stand gehouden worden
- veranderingen aan de erfgoedelementen of samenstellende delen van deze hoofdstructuur aan de historische karakteristieken getoetst worden
- de functionele en architecturale ontwikkeling van het stads- of dorpsgezicht afgewogen wordt aan de historische ontwikkeling

Het *herwaarderingsplan* is zowel gericht op het behoud en het versterken van de cultuurhistorische waarden, als op het verder functioneren van het stads- of dorpsgezicht en haar omgeving in overeenstemming met het historische ontwikkelingsproces. Het plan definieert en omschrijft de erfgoedkenmerken en de erfgoedelementen van het beschermde stads- of dorpsgezicht en geeft de wijze aan waarop deze kunnen worden:

- in stand gehouden en onderhouden
- hersteld en geherwaardeerd
- behoed tegen verval en ontwaarding

Aan de hand van een door de minister goedgekeurd herwaarderingsplan, kan er een onderhoudspremie toegekend worden voor werkzaamheden aan erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van het beschermde stadsgezicht. Deze werkzaamheden kunnen enkel in aanmerking komen voor een premie als ze vermeld zijn in het goedgekeurde herwaarderingsplan. Het herwaarderingsplan zal een limitatieve lijst met werkzaamheden bevatten. De opmaak van het herwaarderingsplan is gesteund op een grondig onderzoek naar de bouwgeschiedenis en specifieke kenmerken van elk pand en de ontwikkeling van het dorpsgezicht. Zo bevat het herwaarderingsplan informatie over alle waardevolle panden en hun karakteristieken, bouwgeschiedenis, foto's, postkaarten,... en reiken ze de nodige gegevens aan bij de uitvoering van werken in het kader van onderhoudspremies.

Actieplan :

Het herwaarderingsplan maakt een overzicht op van de te nemen acties en maatregelen om het behoud en de instandhouding te garanderen, en om het verval van beschermde stadsgezichten tegen te gaan. Het herwaarderingsplan biedt op deze manier een antwoord op de vrees voor een graduele aftakeling van de 'outstanding universal values' van het werelderfgoed. Het herwaarderingsplan is een door de minister goedgekeurd beleidsplan en tevens bindend.

Momenteel worden herwaarderingsplannen opgemaakt voor volgende beschermde stadsgezichten:

- Stadsgezicht Redemptoristinnen
- Stadsgezicht Omgeving Minnewater (bestaat grotendeels uit beschermd monument Begijnhof)
- Stadsgezicht Omgeving Engels Klooster

Deze opdrachten zullen midden 2014 voltooid zijn.

In 2015 is de opmaak van een herwaarderingsplan voor het beschermde stadsgezicht gevormd door de Spiegelrei, Gouden-Handrei, St.-Annarei en omgeving gepland (kredieten 2014).

Aan de nieuwe stadsgezichten in opmaak wordt onmiddellijk een herwaarderingsplan gekoppeld.

De herwaarderingsplannen bieden een passend antwoord op aanbeveling a) en e)

-*"Explore ways to list the property in the framework of national legislation as an 'urban landscape' to protect the coherence and the overall urban form"*

-*"Strengthen governance of the property to make it more proactive and incorporate this into the approved urban plan based on the approved Statement of Outstanding Universal Value"*

Deelplannen

Deelplannen zijn beperkte, gebiedsgerichte studies voor een bepaald stadsdeel. De deelplannen zijn in opmaak sinds de jaren 1970. Zo'n deelplan, uitvoeriger dan een BPA of een RUP heeft geen juridische rechtszekerheid en de vrijblijvendheid die er inherent aan verbonden is, biedt in principe geen enkele garantie voor toepassing en realisatie van de genomen optie(s). De deelplannen zijn dan ook veeleer een ontwikkelingsmodel, een stedenbouwkundig denkmodel die later mogelijks zijn juridische doorvertaling kan krijgen in een ruimtelijk uitvoeringsplan.

De deelplannen beperken zich tot een stadskwartier waarin een intense pand- en buurtgebonden inventarisatie en evaluatie wordt gedaan en gewenste toekomstige ontwikkelingen worden bepaald.

Zo wordt naast onderzoek naar de historische gelaagdheid en erfgoedwaardering, ook uitgebreid onderzoek gedaan naar de ruimtelijke karakteristieken en context binnen het kwartier en het actuele functioneren op buurtniveau.

De deelplannen zijn gericht op een flexibele visie op de toekomst en schetsen via de inventarisatieplannen een duidelijk beeld van het kwartier zoals ze vandaag leeft en functioneert. Zo worden plannen opgemaakt waar de bestaande activiteiten en functies worden op weergegeven en worden de groenstructuren en de bewegingspatronen in kaart gebracht. Na deze inventarisatiefase volgt een evaluatiefase. In deze fase worden de constructieve, architecturale en kunsthistorische waarde van individuele panden en open ruimtes geëvalueerd. Deze plannen doen uitspraken over de inpassing in de omgeving, de stedelijke wanden en de evaluatie van het kunsthistorische en landschappelijke waarde van het bouwkundig erfgoed en de publieke ruimte. In een laatste fase worden de projectieplannen opgemaakt waarbij een bestemmingsplan wordt uitgetekend voor het kwartier. Dit bevat onder de projectie van ruimte voor nieuwe voorzieningen, het verwijderen van storende functies en initiatieven met betrekking tot het verkeerspatroon en het ruimtelijk functioneren van het kwartier.

Actieplan :

De deelplannen zijn bedoeld als ontwikkelingsmodel gericht op het behoud en herwaardering van de historische stad maar evengoed op groei in functie van buurtgebonden noden en wensen. Het zijn geen juridische documenten maar gelden wel als beleidsdocumenten voor de behandeling van dossiers en stadsvernieuwingsprojecten. Ze geven krachtlijnen weer en schetsen randvoorwaarden op maat van het kwartier maar binnen een totaalvisie voor de stad.

De plannen kunnen eventueel een juridische doorvertaling krijgen in een gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan en worden opgemaakt per stadskwartier, 9 in het totaal. Voor de voltooiing van één deelplan wordt ongeveer één jaar gerekend. In 2013 werd gestart met de herziening van het deelplan voor het West-Brugge kwartier.

De deelplannen onderzoeken de structurerende elementen van het architecturaal ensemble van WHP Brugge op buurt of wijkniveau en is dus een gevolg van *criterium IV*

The Historic Town of Brugge is an outstanding example of an architectural ensemble, illustrating significant stages in the commercial and cultural fields in medieval Europe, of which the public, social, and religious institutions are a living testimony.

en geeft een passend antwoord op de aanbeveling b):

“Undertake the study of the specific urban areas to define the urban typology and the conditions for possible future development”

Communicatie strategie

De stad Brugge moet instaan voor de communicatie naar de burgers toe en de drempelverlaging voor participatie van de burgers. Dit gebeurt aan de hand van een dubbele taakstelling op korte en lange termijn.

Op korte termijn is het duidelijk dat de stad een heldere communicatie³ moet opzetten over het Managementplan en de noodzaak eraan. Al te vaak worden de Bruggelingen geconfronteerd met krantenartikels die de Brugse situatie (erfgoedzorg, nieuwbouw, grootschalige projecten, ...) als negatief benaderen.

Door een gericht communicatiebeleid te voeren kunnen vele heersende misverstanden de wereld uit geholpen worden en kan onder de inwoners een draagvlak gecreëerd worden. De volledige erfgoeddynamiek moet hierbij aan bod komen. Burgers worstelen vaak met vragen en onduidelijkheden met betrekking tot erfgoed en erfgoedzorg en door hen hierin correct en laagdrempelig over te informeren, wordt het beeld dat nog te vaak heerst met betrekking tot monumentenzorg versus stedelijke ontwikkeling, genuanceerd en uitgelegd. Deze communicatie kan tot stand komen door in interactie te treden met de burger, bijvoorbeeld door workshops, infosessies, erfgoedclubs, een website, enz.

De bevolking moet aangesproken en aangemaand worden om te participeren. Erfgoedwaardering, en de aandacht voor conservatie ervan, moeten van onder uit komen en deel uitmaken van een culturele identiteit. Er moet een debat ontstaan en een duidelijk verhaal worden verteld. Op die manier kan de band tussen het erfgoed en de inwoners worden versterkt. Dit zal op lange termijn resulteren in het ontstaan van een erfgoeddraagvlak. Dit draagvlak is van belang om enerzijds de kennis en relictten van het verleden te respecteren en anderzijds de zorg voor erfgoed naar de toekomst te vergroten.

Een belangrijke categorie die extra aandacht verdient zijn kinderen en jongeren. Van jongs af moet men bewust gemaakt worden van erfgoed en het belang ervan. Ondersteuning kan aan UNESCO gevraagd worden in het kader van het 'World Heritage in Young Hands'-project. Maar ook creatieve workshops, scholen, Brugs Erfgoednetwerk, de jeugdinstelling, Vlieg!, Tapis Plein, enz. kunnen een bijdrage leveren en gestimuleerd worden om rond erfgoed te werken. Een erfgoedbewustzijn komt er niet op een snelle manier, maar zal jaren in beslag nemen. Eens deze gevestigd is, zal het zijn vruchten afwerpen en automatisch worden doorgegeven.

Ook naar toeristen toe - zij zijn immers ook belangrijke gebruikers van de stad - is het belangrijk dat het volledige verhaal wordt verteld. Vaak worden enkel de klassieke verhalen toegelicht en enkel de belangrijkste monumenten getoond, maar niet het volledige verhaal van de stad en haar ontwikkeling of de betekenis van het Werelderfgoed anno 2012. Daarnaast mag de link met het immateriële erfgoed (zoals de Heilige Bloedprocessies) niet vergeten worden.

Actieplan:

De stad neemt haar rol als communicatieverantwoordelijke naar zijn inwoners op en gaf opdracht aan een gespecialiseerd communicatiebureau om een strategie uit te werken. Deze strategie moet zich richten op alle inwoners van de stad. Dit via diverse communicatiemiddelen en – kanalen. De stad wil op deze manier informeren maar ook draagvlak creëren en een passend participatietraject ontwikkelen. Deze opdracht wordt in 2014 opgestart en zal over een langere periode doorlopen. Het doel is om zowel het Managementplan als de lopende opdrachten aan de burger bekend te maken.

³ Typevoorbeelden: ewht.org.uk, durhamworldheritagesite.com, jurassiccoast.com

MANAGEMENTPLAN

ACTIE 5
COMMUNICATIE
&
EDUCATIE

NETWERK EN COMMUNICATIE

In de voorgaande hoofdstukken werd het ruimtelijk en juridisch kader geschetst. Omdat de Brugse binnenstad voor heel veel mensen ook een woon- en werkstad is, is het essentieel om uit te gaan van een bredere benadering dan louter het strikt juridische erfgoedverhaal. Dit is een belangrijk punt dat ook in de 'operational guidelines' van UNESCO, het Duitse model voor management en de definitie van het historisch stadslandschap sterk naar voor worden geschoven. Hieruit blijkt de noodzaak om een breder en meer omvattend kader uit te werken voor het management van werelderfgoed. Naast het materiële erfgoed moet er gekeken worden naar een integratie van het immateriële erfgoed, de ruimtelijke ordening, de sociale aspecten, het educatieve, enz.

De aanvullende opties die hier worden geformuleerd zijn in belangrijke mate geïnspireerd door het tweedaagse internationaal colloquium "Werelderfgoedsteden in de 21ste eeuw" dat in mei 2012 in Brugge plaats vond.. De internationale kennis- en ervaringsuitwisseling zorgde voor een goede voedingsbodem om de opties af te lijnen. Ervaringen uit andere steden en werelderfgoed sites zijn immers een ideale bron van inspiratie, omdat blijkt dat ze net met dezelfde problemen te maken hebben.

In elke werelderfgoed site komt het belang van een grondig inzicht in de huidige toestand en de wensen en de noden van zijn verschillende gebruikers naar voor. Het merendeel van de werelderfgoed steden is in de eerste plaats woonstad die evolueert en dus constant in verandering is. Sommige veranderingen kunnen niet gestuurd worden, andere wel. Bij de gestuurde verandering moet het erfgoed aspect steeds één van de pijlers zijn die in het beleid in overweging genomen worden. Er moet met andere woorden een constante wisselwerking aanwezig zijn tussen de wensen van het erfgoedbehoud en de wens naar stedelijke ontwikkeling.

Netwerk en sectorcommunicatie

Een constante bezorgdheid die in verschillende werelderfgoed steden aan de oppervlakte komt, is de quasi onmogelijkheid om UNESCO rechtstreeks te benaderen of in dialoog te treden. Dit is het gevolg van de organisatorische structuur van UNESCO. UNESCO heeft een secretariaatsfunctie en doet via zijn structuur beroep op externe adviesorganen zoals ICOMOS, die optreedt als een geprivilegieerde partner in discussies en de algemene visie over de implementatie van een Managementplan mee kan ondersteunen. Naast ICOMOS zijn er nog twee andere adviesorganen die een rol spelen: IUCN (International Union for Conservation of Nature) en ICCROM (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property). Toch blijkt de nood aan een rechtstreeks aanspreekpunt en aan een debat groot; zowel tussen de werelderfgoed sites onderling als met de andere actoren in de sector.

Netwerken en samenwerkingen

Door ervaringen en kennis uit te wisselen met andere werelderfgoed steden kan het eigen erfgoedbeleid aangepast en versterkt worden. Dit is mogelijk door 'zustersteden' te vinden die met gelijkaardige problemen kampen en samenwerkingsverbanden aan te gaan. Op deze manier kan een netwerk ontstaan tussen steden waarbij er constante uitwisseling van visies en informatie plaatsgrijpt. De zoektocht naar deze steden kan vrij eenvoudig verlopen daar men werkt met seriële nominaties die een duidelijk gemeenschappelijk kader hebben. Dit is ook mogelijk via de Organization of World Heritage Cities (OWHC/OVPM). Binnen deze organisatie, die 238 leden telt, is het de doelstelling om steden te ondersteunen bij het toepassen en verbeteren van hun managementmethoden en dit gekoppeld aan de specifieke eisen. OWHC/OVPM stimuleert eveneens samenwerking en uitwisseling van informatie op vlak van conservatie en management tussen steden en het ontwikkelen van een onderlinge solidariteit. Een andere mogelijkheid nog is het deelnemen en/of opstarten van Europese projecten.

Het is een taak voor de internationale cel van de stad Brugge om na te gaan welke mogelijkheden zich voordoen en welke samenwerkingsverbanden er kunnen worden opgestart. Deze kunnen zich ontwikkelen in een kennisnetwerk waarbij een open communicatie centraal staat.

Op lokaal niveau moet de samenwerking met de dienst Stedenbeleid en het Stedenfonds van de Vlaamse overheid bestendig worden. De meerjarige beleidsovereenkomst die wordt afgesloten moet een duidelijke erfgoedreflex bevatten.

De ‘werelderfgoednetwerken en –samenwerkingen’ kunnen worden aangevuld met kleinere, thematische werkgroepen of projecten. Rond een aantal specifieke thema’s (bv. waterbeheer in een historisch stadscentrum, nieuwe media voor toeristische ontsluiting, revalorisatie van industriële sites) kunnen eveneens netwerken worden opgebouwd die het werelderfgoedverhaal voeden en versterken.

Sectorcommunicatie

Communicatie tussen de verschillende diensten en instanties die instaan voor het Brugse werelderfgoed en werelderfgoed in het algemeen is eveneens een belangrijk aandachtspunt. Er zijn zoveel verschillende partijen betrokken bij het werelderfgoedverhaal en dat de communicatie tussen de verschillende partners hierdoor vaak onduidelijk en indirect is. De afstand tussen het lokale niveau en de noden die zich daar voordoen en UNESCO is te groot. Hierdoor is er te weinig kans om in dialoog te treden met elkaar, wat onmiddellijk de nood aan een communicatieplatform opwerpt.

Het is belangrijk voor de erfgoedsector dat er een open communicatie ontstaat die zowel top-down als bottom-up werkt. Om de communicatie te bevorderen kan er gewerkt worden met intermediaire niveaus. Deze intermediaire niveaus kunnen sneller reageren en instaan voor een vlottere communicatie.

- Internationaal niveau: op internationaal niveau kan een organisatie zoals OWHC/OVPM of ICOMOS optreden als intermediair platform. De situatie van een stedelijke werelderfgoedsite kan dienen als basis om een gemeenschappelijk front op te richten. In samenwerking met partnersteden kan het interessant zijn om te onderzoeken of de creatie van een intermediair niveau op internationaal vlak nuttig kan zijn en haalbaar is.
- Nationaal niveau: op nationaal niveau verloopt de communicatie met UNESCO via de Vlaamse overheid. De stad Brugge kan geen rechtstreeks contact opnemen met UNESCO. Dit verloopt niet altijd even eenvoudig omdat de werking momenteel vervat zit in een politiek kader. Het erfgoedbeleid moet over politieke grenzen worden gevoerd en ontwikkeld. De oprichting van een Kenniscentrum of Steunpunt Werelderfgoed kan hier soelaas brengen. De erkenning als World Heritage Property kan als gemeenschappelijke drager aanzien worden voor de participanten.
- Lokaal niveau: daarnaast moet de mogelijkheid bekeken worden om een lokaal platform op te richten waar mensen terecht kunnen met hun bezorgdheden omtrent het werelderfgoed. Voorbeelden zoals ‘Meneer Unesco’ in Brussel en werelderfgoed coördinatoren in het Verenigd Koninkrijk kunnen inspiratie bieden voor Brugge. De creatie van een aanspreekpunt kan de burger meer betrekken en vormt een mogelijkheid tot efficiënter werk. Zo kunnen de lokale overheden en diensten antwoorden bieden op problemen die zich voordoen binnen de werelderfgoedsite en die niet gefundeerd zijn om naar UNESCO te sturen. Het is belangrijk om deze werking grondig te verankeren zodat dit aanspreekpunt een autoriteit wordt en de bevolking echt gerust kan stellen.

Monitoring

Sinds de revisie van de ‘operational guidelines’ verlangt UNESCO dat werelderfgoedsites op regelmatige basis hun vooruitgang rapporteren door middel van het zogenaamde ‘periodic reporting’. Op deze manier wordt de informatie over de werelderfgoedsite up-to-date gehouden, heeft men een zicht op het management en de monitoring, kunnen veranderende omstandigheden gemeld worden, kan er informatie uitgewisseld worden tussen erfgoedsites, etc. Dit is belangrijk naar UNESCO toe, maar minstens evenzeer voor de eigen werking. Sinds de erkenning tot Werelderfgoed is dit in Brugge nog nooit gebeurd. De ‘state of conservation’ die in het kader van deze studie werd opgemaakt, is een eerste ‘periodic report’. Bij volgende tussentijdse rapporteringen kan de stad Brugge ondersteund worden door de Expertcommissie UNESCO (ECU).

Er wordt vaak vastgesteld dat bij de opmaak van een nominatie dossier veel moeite wordt gedaan voor het verzamelen van data en informatie over het erfgoed, de staat van het erfgoed, enz. Dit moet eveneens integraal deel uitmaken van het management van het erfgoed. Het ontwikkelen en uitvoeren van een

managementbeleid is de uitgelezen kans om deze monitoring verder te zetten. Bij het management van werelderfgoed is er immers noodzaak aan een methodologische en wetenschappelijke ondersteuning.

Sinds begin jaren 1970, met de opmaak van het eerste Structuurplan Brugge, is de stad Brugge gestart met monitoring. Eén van de belangrijkste monitoringtools is de registraties van stedelijke functies in de binnenstad. Vanaf 1982 werd beslist om vijfjaarlijks een registratie van de functies uit te voeren om zo de evolutie in beeld te brengen. Dit werd steeds uitgevoerd met uitzondering van in 2007. De stad Brugge moet er op toezien dat deze registratie consequent wordt verdergezet en via een correcte en zelfde methodologie wordt geanalyseerd.

Tussen 1972 en midden jaren 1980 werden, in het kader van de deelplannen, architecturale waardebeoordelingskaarten opgemaakt. Dit wordt momenteel verder gezet met de erfgoedwaarderingskaart. Dit is een levend werkdocument dat constant verfijnd en aangepast wordt. De stad Brugge moet erover waken dat dit instrument verder wordt gebruikt.

Monitoring moet echter veel breder gaan dan louter erfgoed. Toerisme, bezoekersdruk, economische return, socio-economische leefbaarheid, mobiliteit, impact klimaat op werelderfgoed, enz. kan gemonitord worden. Aan de hand van een doorgedreven monitoring kan het beleid beter afgestemd worden op het breed kader dat erfgoedmanagement impliceert. Erfgoed kan immers als een motor voor ontwikkeling functioneren, monitoring kan deze ontwikkeling mee ondersteunen.

TOEKOMST VOOR HET WERELDERFGOED

Het ambitieniveau

De ambitie van de stad Brugge is om de aanbevelingen van UNESCO zo goed mogelijk te beantwoorden en een duurzaam management van het erfgoed en de stad op te starten. Centraal staat het behoud van de universele erfgoedwaarden in combinatie met duurzame groei van wonen, cultuur, winkelen, toerisme, enz. De aanbevelingen van UNESCO werden onmiddellijk aangegrepen om een beheers- en ontwikkelingsplan voor Brugge en haar werelderfgoed op te stellen.

Deze worden vertaald in en uitgebreid actieplan. Dit actieplan geeft een overzicht van de reeds uitgevoerde en uit te voeren acties die de stad Brugge toelaten om de doelstellingen te implementeren en te behalen. Deze acties zullen zowel op korte termijn als op lange termijn moeten worden uitgevoerd. Bij het formuleren van iedere actie wordt steeds dezelfde structuur gebruikt. Er wordt verduidelijkt wat de actie inhoudt, wanneer deze moet worden uitgevoerd, wie de uitvoerder is en waar mogelijk wordt een indicatie van het budget voorzien.

Enkele acties werden onmiddellijk uitgevoerd om zo tegemoet te komen aan de verzuchtingen van de visitatie. Deze worden kort weergegeven ter volledigheid van het actieplan.

Gedeelde verantwoordelijkheid

De uitvoering van het Managementplan en de bijhorende acties is een gedeelde verantwoordelijkheid van de stad Brugge en de Vlaamse overheid. Beide overheden hebben ruime ervaring met erfgoedbeleid en dienen deze ervaring aan te grijpen om het toekomstige beleid uit te voeren en te sturen. Daarnaast moeten ze hun verantwoordelijkheid opnemen ten aanzien van de burger. Gezien de financiële investeringen die een dergelijk beleid met zich meebrengt moet de burger op een correcte en open manier geïnformeerd worden over de plannen en gang van zaken. Dit zal bijdragen tot het creëren van een draagvlak. Wanneer alle betrokken actoren correct geïnformeerd worden over de waarde van hun erfgoed, zal de noodzaak aan onderhoud, restauratie, beheer en financiële inspanningen beter begrepen worden.

Naast de overheden moeten ook maatschappelijke stakeholders mee betrokken worden bij de uitvoering van het beleid. Zij kunnen relevante input aanreiken en een beeld geven van de gewaarwordingen op het terrein. In het actiekader zal steeds vermeld worden wie de desbetreffende actie moet uitvoeren. Het spreekt voor zich dat de stad Brugge een regierol zal opnemen en verschillende actoren bij elkaar zal brengen.

Financiën

Het voeren van een erfgoedbeleid vereist financiële inspanningen. Reeds in het verleden werden aanzienlijke inspanningen geleverd en dit zal in de toekomst niet anders zijn. Ook hier zullen verschillende overheden hun bijdrage moeten leveren.

Doorlopende investeringen stad Brugge

De stad Brugge voert reeds veertig jaar een geïntegreerd beleid van stadvernieuwing en zorg voor erfgoed. Door de jaren heeft het een stadsdienst kunnen ontwikkelen die met gedegen kennis het beleid uitvoert en mee ondersteunt. Bij de stedelijke dienst ruimtelijke ordening sector UNESCO, Christus Koning en Lissewege, dienst voor monumentenzorg en erfgoedzaken werken 16 personeelsleden. Het diensthoofd wordt ondersteund door vijf personeelsleden Monumentenzorg&Erfgoedzaken, 3 personen voor dossierbehandeling, 4 personeelsleden op de afdeling ruimtelijke planning, 2 personen voor bouwcontrole en 1 administratief medewerker. (zie lijst in bijlage)

Naast de stadsdiensten voorziet de stad Brugge enkele stedelijke premies die de inwoners stimuleren om te voorzien in het onderhoud van hun woning. De stedelijke premie voor het restaureren van gebouwen met erfgoedwaarde (voorheen kunstige herstellingen) reikte in 2011 €364.619 uit. Daarnaast is er ook de

functionele woonverbeteringspremie voor woningen die 40 jaar of ouder zijn. De kostprijs van de werken moet minstens €1.750 bedragen, de premie beslaat 40% van de totale kost (max. €4.500 gedurende 10 jaar). Het stimuleren van de bewoners om zorg te dragen voor het patrimonium moet onverminderd verdergezet worden. Het is dus van belang dat de aanzienlijke kost wordt ingecalculleerd in toekomstige begrotingen.

Doorlopende investeringen Vlaamse Overheid

De Vlaamse overheid met in het bijzonder het Agentschap Onroerend Erfgoed voert een beleid van beheer en bescherming. Tegelijkertijd ondersteunen en sensibiliseren ze de lokale overheden en burgers met advies, subsidies en premies. Voor de samenwerking inzake erfgoed zijn vooral het aanspreekpunt van UNESCO Vlaanderen en het aanspreekpunt van het Agentschap Onroerend Erfgoed van belang.

De Vlaamse overheid voorziet eveneens premies, met name de onderhoudspremie en restauratiepremie voor bouwkundige erfgoed. Deze kunnen gebruikt worden voor het onderhoud of restauratie van monumenten, stads- en dorpsgezichten. Deze premies moeten in de toekomst bestendig worden.

Bij het Agentschap Onroerend Erfgoed wordt in de afdeling West-Vlaanderen op jaarbasis 1,2 voltijdse equivalent tewerkgesteld. Dit is op basis van de ongeveer 600 beschermde monumenten en stadsgezichten, de Werelderfgoedzone, de bufferzone en het archeologisch erfgoed.

Middelen voor het realiseren van een aantal nieuwe doelstellingen uit het Managementplan

In het actieplan worden een hele reeks nieuwe acties voorgesteld, deze zullen uiteraard financiering nodig hebben. Het is de taak van de stad Brugge om op zoek te gaan naar de gepaste budgetten en middelen om deze acties uit te voeren. In het belang van het verdere beleid van de stad is het cruciaal om de voorgestelde acties daadwerkelijk uit te voeren.

Bij de goedkeuring van het Managementplan voor het Werelderfgoed Brugge op 6 juli 2012 werd een lijst van acties goedgekeurd en werd een principiële akkoord geformuleerd over de noodzakelijke kredieten die nodig zijn om de gestelde doelstellingen te bereiken.

In de recente begroting 2014-2019 zijn eveneens budgetten vastgelegd voor het verderzetten van deze acties.

TOT SLOT

De erkenning als Werelderfgoed is voor Brugge een grote eer, maar houdt ook verplichtingen in. De verplichtingen moeten ons in de eerste plaats bewust maken van wat leeft, van het proces dat tot de opname op de Werelderfgoedlijst heeft geleid, van de waarden die het mogelijk hebben gemaakt. We blijven schatplichtig aan dit proces.

De historische binnenstad van Brugge blijft de kern van het stedelijk leven. Gezien de status van Werelderfgoed, is het management van de stad een permanent balanceren tussen het behoud van de universele erfgoedwaarden aan de ene kant, en de nood aan kwalitatieve vernieuwing aan de andere kant. De verandering van de stad stopt niet, ondanks de generaties lange traditie van behoud van gevels, korrel en structuur van de stad. De verandering leeft in elke nieuw gebruik van een pand, in elke stedelijke ontwikkeling, in de waarde die we toekennen aan erfgoed, in de publieke ruimte... De stad bewijst hiermee haar duurzaam karakter, haar vermogen tot aanpassing aan nieuwe wensen en eisen.

Het erfgoed draagt voor een groot deel deze evoluerende omstandigheden en bewijst daarmee dat het duurzaam is en actief leeft, dat de veranderingen verzoenbaar zijn met het wezen van het erfgoed

Recente aanbevelingen van UNESCO onderlijnen de noodzaak aan een duidelijke en standvastige houding ten aanzien van die elementen die precies de Uitzonderlijke Universele Waarde van Brugge uitmaken, zoals ze erkend zijn in de UNESCO erkenning.

Gezien de status van Brugge als Werelderfgoedstad is het beheer een permanente evenwichtsoefening tussen behoud van de Uitzonderlijke Universele Waarden enerzijds, en de nood aan een kwalitatieve vernieuwing anderzijds. Dit Managementplan beschrijft de Uitzonderlijke Universele Waarde van Brugge. Het belicht het gevoerde consistente beleid door in de eerste plaats de aandacht te richten naar erfgoedmanagement.

Het belicht eveneens een belangrijk aantal acties die een weloverwogen ontwikkeling als levende stad mogelijk moeten maken, zonder afbreuk te doen aan de integriteit en authenticiteit geroemd in de werelderfgoederkenning.

De evaluatie van het Structuurplan van 1972 geeft een aantal uitdagingen aan voor de historische binnenstad. Dit Managementplan beoogt het verzoenen van deze uitdagingen in een eenduidige strategie voor het Werelderfgoed :

Wanneer we de doelstellingen van het Structuurplan 1972 evalueren, komen we tot de vaststelling dat een aantal ook nu nog steeds aan de orde zijn. Aangevuld met een aantal nieuwe belangrijke thema's, kunnen de grootste uitdagingen voor Brugge als volgt worden samengevat:

- Beschermen van het wonen en de diversiteit van het wonen met de bedoeling aldus jonge gezinnen en studenten aan te trekken en te huisvesten
- Verder inzetten op een kwalitatieve toeristische aanwezigheid
- Het verder versterken van het unieke en kwalitatieve culturele imago van oude en nieuwe meesters
- De link tussen de historische binnenstad, het stedelijke gebied Brugge en het hinterland verder versterken: dit is een historisch gegeven dat nog steeds mogelijkheden biedt
- Het gevoerde mobiliteitsbeleid aanhouden i.f.v. verder terugdringen van de verkeersdruk ten gunste van de verdere versterking van de binnenstad als wandel- en fietsstad
- Uitwerken van een vernieuwde visie op het Werelderfgoed en op de bescherming en het beheer van de stedelijke landschappen. Dit proces zal een debat openen over erfgoedwaarden, de waarde van specifieke stadsweefsels en over oude en nieuwe iconen in het stadsbeeld

De uitvoering van het Managementplan en de bijhorende acties is de gedeelde verantwoordelijkheid van de stad Brugge en de Vlaamse Overheid.

Samenvattend kan gesteld worden dat het plan van aanpak voor het Werelderfgoed Brugge een tweedelig actieplan omvat:

1. Verderzetten van het huidige erfgoedbeleid en beschikbaar stellen van de noodzakelijke middelen voor het beheer van het Werelderfgoed:

Op Vlaams niveau (Vlaamse regering) worden volgende erfgoedmiddelen verder ingezet:

- restauratie en onderhoudspremies voor beschermde panden. De onderhoudspremie onderlijnt het belang van de houding van “goede huisvader” voor de instandhouding van het monument en zorgt voor de nodige ondersteunende middelen. Jarenlang vormt deze subsidie een efficiënte bijdrage in het zorgvuldige instandhouding van beschermde monumenten.
- inschrijving in de Vlaamse Inventaris Onroerend Erfgoed. ;
- procedures voor de bescherming van monumenten, landschappen en stadsgezichten.

Voor de stad Brugge zijn volgende erfgoedmiddelen verder in te zetten en eventueel te versterken:

- Voortzetten van het huidige beleid inzake stedenbouwkundige vergunningen en erfgoedbehoud: voor beide is erfgoedbehoud het belangrijkste uitgangspunt. Het nieuwe Thematisch Ruimtelijk Uitvoeringsplan Stadslandschappen kan een belangrijk juridisch instrument vormen voor het gevoerde vergunningen beleid.
- Het recurrent budget voor de restauratie van beschermde en niet beschermde erfgoedpanden dient bevestigd te worden in de opeenvolgende jaarlijkse budgetten.
- Een continue aandacht voor de toekomst van religieus erfgoed en andere belangrijke historische complexen in de historische binnenstad is een essentieel gegeven. Onderzoek naar nieuwe mogelijke functionele ontwikkelingen in deze erfgoedpanden is noodzakelijk.
- Verder uitbouwen en actualiseren van de erfgoedwaarderingskaarten, en deze up-to –date houden. Het is de bedoeling om die panden die prioritair belangrijk zijn omwille van hun erfgoedwaarde of waarde in het stadslandschap (categorie 0, 1, 2 en 3) juridisch te verankeren in het Thematisch RUP Stadslandschappen en andere beleidsplannen. Een behoudsgezinde reflex blijft ook bestaan voor categorie 4 , maar wel gekoppeld aan strikte voorwaarden.

Het beleid op vlak van stedenbouwkundige vergunningen, de restauratietoelagen voor beschermde en niet-beschermde panden en de erfgoedwaarderingskaart vertrekken alle uit de evaluatie van die beslissende elementen die het specifieke architecturale ensemble van het Werelderfgoed Brugge uitmaken. T

2. Nieuwe specifieke acties voor het beheer van het Werelderfgoed Brugge

Gezien de ‘Uitzonderlijke Universele Waarde’ van het Werelderfgoed Brugge, gezien het belang van het historische stadslandschap van de binnenstad in relatie tot de omgeving, en om een antwoord te bieden aan de richtlijnen gevat in de UNESCO Werelderfgoedconventies (Operational Guidelines - Historic Landscape” Recommendation) worden verschillende actie ingezet met de bedoeling tot een adequaat beheersplan te komen.

Volgende wettelijke en beleidsinstrumenten worden specifiek uitgewerkt door de stad Brugge in de hoop een passend antwoord te vinden op de aanbevelingen UNESCO :

- De hoogbouwnota waarin het belang van de zichten van en naar de stad wordt onderzocht en gedefinieerd
- Het Thematisch Ruimtelijk Uitvoeringsplan Stadslandschappen
- De heropname van de opmaak van deelplannen voor de 9 stadskwartieren
- De opmaak van herwaarderingsplannen voor beschermde stadsgezichten.

De stad wil haar rol opnemen om een grotere communicatie met de bevolking aan te gaan.

Onlangs werd daarom een gespecialiseerd communicatiebureau aangesteld met de bedoeling een passende strategie te ontwikkelen

Deze strategie moet voorstellen aanreiken om alle de bewoners te bereiken via verschillende communicatiekanalen. Hierdoor wil de stad niet enkel informeren, maar vooral via een grotere betrokkenheid en via een gepast participatie proces een grotere bewustwording en draagvlak creëren. De opdracht is gestart voorjaar 2014 en zal over een grotere periode doorlopen. Het is in elk geval de bedoeling om zowel het Managementplan als alle vervolgoopdrachten bekend te maken bij het grotere publiek.

Zoals duidelijk blijkt uit dit Managementplan heeft de stad Brugge sinds de zomer 2010 een heel ambitieus programma opgezet en bovendien voor de realisatie ervan onafgebroken belangrijke kredieten uitgetrokken.

Brugge hoopt dat dit Managementplan een passend antwoord biedt op de aanbevelingen van UNESCO en bovendien zeker de toekomst van onze Werelderfgoedstad veilig stelt.

BIJLAGEN

1. MANAGEMENTPLAN MET OVERZICHT VAN DE TE NEMEN ACTIES

Uittreksel uit het originele en extensieve Managementplan goedgekeurd op 7 juli 2010.

Onderstaand actiekader heeft een overzicht van reeds uitgevoerde, de lopende en alle nog uit te voeren acties.

Bij iedere actie worden de aangewende kredieten vermeld. Voor bepaalde acties zijn reeds budgetten vastgelegd, voor andere acties zijn budgetten voorzien op de komende stedelijke begrotingen.

Deze lijst met actiepunten is (**in vet**) aangevuld met huidige stand van zaken.

ALGEMENE ACTIEPUNTEN INGEVOLGE VISITATIE EN AANBEVELINGEN	
Opdrachten in uitvoering of afgewerkt	Opmaak Managementplan Onderzoek naar volledige bescherming van de historische binnenstad Wettelijk kader voor richtlijnen (gemeentelijke stedenbouwkundige verordening) Aanstellen van een adviserende commissie van Experts
Initiatiefnemers	Managementplan : stad Brugge (aangesteld SumResearch) Adviserende Commissie van Experts : stad Brugge Integrale bescherming van de historische binnenstad : Vlaamse overheid
Kredieten	Stad Brugge Voor het Managementplan voorzien : 100.000€
BUDGET 2011	UITGEVOERD - Management Plan = 99.159,50€ Goedgekeurd op 6 juli 2012
Acties in uitvoering die verder te zetten zijn	Onderzoek naar bijkomende bescherming van stadsgezichten (reien, pleinen, enz.) Opvolgen en inventariseren van stedelijke functies Erfgoedwaarderingskaart
Initiatiefnemers	Stad Brugge en de Vlaamse Overheid Agentschap Onroerend Erfgoed
Kredieten	GEEN
BUDGET 2014-2019 (2017)	10.000€ voor de 5-jaarlijkse actualisatie van de stedelijke functies
ALGEMENE INITIATIEVEN IN UITVOERING VAN MANAGEMENT PLAN	
Actie 1	Vertaling van het Managementplan in Engels voor het UNESCO werelderfgoedcentrum Parijs
Wanneer	2012 (na goedkeuring)
Initiatiefnemers	Stad Brugge – sector UNESCO
Kredieten	Raming: 20,000 euros
RECURRENT BUDGET 2013-2019	10.000€ VOOR ALLE UNESCO GERELATEERDE VERTALINGEN
Actie 2	Publicatie van boek: 40 jaar Structuurplan Brugge en

	Managementplan voor het UNESCO Werelderfgoed	
When/Wanneer	2013	
Initiatiefnemers	Stad Brugge	
Kredieten	Raming: 50,000 euros	
BUDGET 2013-2019	GEEN - DIGITALE VERSPREIDING	
Actie 3	Communicatie strategie: overlegmomenten inplannen met betrekking tot het beheer van het Werelderfgoed Brugge	
Wanneer	vanaf eind 2012 –begin 2013	
Initiatiefnemers	Stad Brugge – initiatief van Sector UNESCO in samenwerking met de Communicatiedienst (eventueel met een externe communicatiepartner)	
Kredieten	Nog te beslissen	
BUDGET 2013-2019 (2013)	99.016,72 € - IN OPSTARTFASE	
Actie 4	Opvolgen Managementplan	
Wanneer	Vanaf eind 2012 – begin 2013	
Initiatiefnemers	Stad Brugge – Sector UNESCO, dienst Monumentenzorg en Erfgoedzaken in samenwerking met Communicatiedienst (eventueel met een externe communicatiepartner)	
Kredieten	Raming: 15,000 euros	
BUDGET 2013-2019	GEEN BUDGET NOODZAKELIJK	
ERFGOEDZONE (werelderfgoed + bufferzone)		
Uitgangspunt	Geïntegreerde benadering voor werelderfgoedzone en bufferzone. Deze zone omvat drie werelderfgoed sites alsook het immaterieel werelderfgoed van de Heilige Bloedprocessie. Dit bijzonder gegeven vraagt een geïntegreerde aanpak. Uitgangspunt zijn de historische stadslandschappen die worden geïmplementeerd door een gelaagd juridisch instrumentarium.	
Actie 1	Continuëren van het gevoerde beleid van erfgoedbehoud en analyse en sturing van ruimtelijke ontwikkelingen i.f.v. behoud van de integriteit en het karakter van het stadslandschap. Inschrijven van een elementaire erfgoedreflex in stedelijke planningsdocumenten.	
Wanneer	Heden	Actie is reeds een feit Verdere implementatie in bestaande en nieuw op te maken RUP's
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Alle sectoren DRO i.s.m. sector Unesco – Monumentenzorg en Erfgoedzaken
Kredieten		GEEN EXTRA KREDIETEN NOODZAKELIJK
BUDGET 2013-2019		GEEN EXTRA KREDIETEN NOODZAKELIJK
Actie 2a	Aandacht voor erfgoedbehoud in bestaande en in opmaak zijnde RUP's en BPA's garanderen	
Wanneer	Heden	Actie is reeds een feit Verdere implementatie in bestaande en nieuw op te maken RUP's
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Alle sectoren DRO i.s.m. sector Unesco – Monumentenzorg en Erfgoedzaken

Kredieten		GEEN EXTRA KREDIETEN NOODZAKELIJK
BUDGET 2013-2019		GEEN EXTRA KREDIETEN NOODZAKELIJK
Actie2b	Inschrijven van een elementaire erfgoedreflex in stedelijke planningsdocumenten	
Wanneer	Bij herziening GRS 2013	VOORSTEL TOT HERZIENING GRS GEFORMULEERD aan CBS Erfgoedreflex implementeren in basisdocument en beleidsdoelstellingen
Initiatiefnemers	Stad Brugge	N112203
Kredieten	STAD BRUGGE DRO 93047/122-02	250.000€
BUDGET 2013-2019 (2014)		250.000€ - nog toe te wijzen
Actie2c	Opmaak beheersplannen werelderfgoedsites Brugge	
Wanneer	Onmiddellijk VERPLICHTE OPDRACHT	Beheersplannen (managementplan) voor Begijnhof en Belfort
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Sector Unesco, Monumentenzorg & Erfgoedzaken i.s.m. respectievelijk VZW De Wijngaard, Brugse Erfgoedpartners, OE Vlaanderen Sector Unesco i.s.m. musea Brugge en erfgoedpartners
Kredieten		GEEN KREDIET NOODZAKELIJK
BUDGET 2013-2019		GEEN KREDIET NOODZAKELIJK
Actie3a	Uitwerking thematische RUPs voor stadsgezichten Erfgoedreflex meenemen (zie actie 1)	
Wanneer	2013, 2014 e.v.	Thematische RUP's voor 9 stadskwartieren in erfgoedzone Initiatief : sector Unesco
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Sector Unesco – Monumentenzorg & Erfgoedzaken Opmaak bestek "Thematisch RUP Erfgoedzone" Kredieten vast te leggen voor opmaak ca. 25.000 à 50.000€ per RUP (afhankelijk van afbakening en grootte - min. 2 RUP's)
Kredieten	VOORZIEN OP BEGROTING BW2/2012 93047/122-02	100.000€ goed voor opmaak 2 à 3 thematische RUP's
BUDGET 2012		99.4498,50€ - GLOBAAL THEMATISCH RUP STADSLANDSCHAP VOOR WERELDERFGOEDZONE – in uitvoering
Actie3b	Uitwerking herwaarderingsplannen voor bestaande en nieuwe stadslandschappen (zie actie 2A)	
Wanneer	2013, 2014 e.v.	Onderzoek mogelijkheden voor bestaande stadslandsschappen
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Initiatief Sector Unesco – Monumentenzorg & Erfgoedzaken Al dan niet in samenwerking met privaat studie bureau/ Verder te onderzoeken
Kredieten	VOORZIEN OP BEGROTING BW2/2012 93047/122-02	25.000€
BUDGET 2012 BUDGET 2013-2019 (2014)		24.986,50€ - HERWAARDERINGSPLANNEN MINNEWATER, REDEMPORISTINNEN, ENGELS KLOOSTER – in uitvoering 25.000€ - nog toe te wijzen
Actie 3c	Onderzoek naar bijkomende beschermingen (monumenten + stadsgezichten)	
Wanneer	Verderzetting	Overleg opstarten rond concrete opmaak, afbakening, criteria
Initiatiefnemers	Onroerend Erfgoed	Sector Unesco/Onroerend Erfgoed Vlaanderen

	Vlaanderen	
Kredieten		GEEN KREDIETEN NOODZAKELIJK
BUDGET 2013-2019		GEEN KREDIETEN NOODZAKELIJK
Actie 3d	Onderzoek naar opname in inventaris VIOE (niet beschermde gebouwen)	
Wanneer	Jaarlijks (volgende datum : aug. 2014)	In functie van bovenstaand onderzoek door Onroerend Erfgoed Vlaanderen : lokale insteek
Initiatiefnemers	Stad Brugge i.s.m. Onroerend Erfgoed Vlaanderen	Sector Unesco – Monumentenzorg & Erfgoedzaken
Kredieten		GEEN
BUDGET 2013-2019		GEEN KREDIETEN NOODZAKELIJK
Actie 4	Verdere opmaak van de deelplannen	
Wanneer	2013, 2014, e.v.	Deelplannen voor de 9 stadskwartieren Eventueel leidend tot gebiedsdekkend RUP
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Initiatief voor oproep : sector Unesco opmaak bestek “Deelplannen” Oproep tot kandidaatstelling bij studie bureaus
Kredieten	VOORZIEN OP BEGROTING BW2/2012 93047/122-02	100.000€
BUDGET 2012 BUDGET 2013-2019		92.710,20€ - WEST BRUGGE KWARTIER – in uitvoering Jaarlijks 100.000€
Actie 5	Verderzetting van het stedelijk premiebeleid (restauratie van van gebouwen met erfgoedwaarde) en onderzoek naar mogelijke uitbreiding voor architectura minor	
Wanneer	Heden 2013 e.v.	Nota met criteria wordt voorgelegd CBS 22 juni 2012: Aandacht voor panden met “minor value” – aandacht voor stadslandschap Voorstel voor uitbreiding/aanpassing reglement voor ingrepen i.f.v. behoud en herwaardering stadslandschap
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Initiatief Sector Unesco – Monumentenzorg en Erfgoedzaken Bij goedkeuring : Opmaak hernieuwd subsidieregelmtn
Kredieten	Stad Brugge – jaarlijks terugkerend krediet “Kunstige Herstelling”	Kredieten KH aanhouden 400.000€ Eventuele Invloed premiewijziging opvolgen
RECURRENT BUDGET 2013-2019		Jaarlijks 500.000€
Actie 6	Gelijkwaardige behandeling van de bufferzone en werelderfgoedzone door het team van Sector UNESCO	
Wanneer	Voorstel Managementplan : uitbreiden behandelingszone sector Unesco naar rand Onmiddellijk	Niet werkbaar door versnippering sectoren. Gedeelde verantwoordelijkheid van alle sectoren. Momenteel wordt advies gevraagd over projecten voor inventaris panden. Adviesvraag aan sector Unesco uitbreiden voor projecten met mogelijke impact op WHP Inbouwen dossiermatig structureel overleg tussen sectoren
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Initiatief o.l.v. schepen en directeur. Onmiddellijke opstart : Alle sectoren DRO – Sector Unesco – Monumentenzorg en Erfgoedzaken
Kredieten		GEEN
BUDGET		GEEN BUDGET NOODZAKELIJK

ZONES STEDELIJK BELANG		
Uitgangspunt	De overgang tussen Werelderfgoed en omgeving kaderen: respect tegenover de erfgoedwaarden, maar met mogelijkheid tot kwalitatieve stedelijke ontwikkeling. Het onderscheid wordt gemaakt tussen de poortgebieden (waar de historische assen de binnenstad met het ommeland verbinden) en twee potentiële ontwikkelingsgebieden ten noorden en ten zuiden van de binnenstad.	
Actie 1	Uitbreiding van de thematische RUP's tot de poortgebieden met bijzondere aandacht voor de historische gelaagdheid en de continuïteit van het stedelijk weefsel, aansluitingen van verkeersstromen en het aanwezige onroerend erfgoed	
Wanneer	2014, e.v.	Concreet : aansluiting Damse vaart – aansluiting historische poorten en binnenstad op randgemeenten (Moerkerkse Steenweg/Maalse Steenweg – General Lemanlaan – Baron Ruzettelaan) Parallel aan de thematische RUP's voor de erfgoedzones (overlap)
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Sectoren DRO
Kredieten	TE VOORZIEN OP BEGROTING GU 2014 - 93047/122- 02	50.000€
BUDGET 2013-2019		50.000€ x 2 (2015-2016)
Actie 2	Blijvend hanteren van de gemeentelijke stedenbouwkundige verordening met bijkomende verplichting om in de ontwikkelingsgebieden visuele impactstudies vanaf een bouwhoogte van 20m te verplichten	
Wanneer	Heden	Onmiddellijk
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Alle sectoren
Kredieten		GEEN
BUDGET		UITGEVOERD – GEEN BUDGET NOODZAKELIJK
Actie 3A	Opmaak “Hoogbouwvisie” in overeenstemming met HUL-recommendation	
Wanneer	2013	Ingevolge aanbevelingen en Managementplan : uitschrijven opdracht voor studieonderzoek “Hoogbouwvisie” en aanverwante thema's
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Sector Unesco i.s.m. alle sectoren rand Opmaak bestek voor “studieopdracht”
Kredieten	VOORZIEN OP BEGROTING BW2/2012- 93047/122-02	50.000€
BUDGET 2012		45.254€ - in opmaak
Actie 3B	Opmaak gebiedsdekkend RUP voor ontwikkelingen in de strategische ontwikkelingsgebieden	
Wanneer	2014, e.v.	RUP stationsomgeving reeds in opmaak Ruimere stationsomgeving : opdracht start 2012 Ontwikkelingsgebied Noord : (langetermijnvisie die wordt gerealiseerd wanneer reconversie van de sites zich opdringt)
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Betrokken sector rand i.s.m Sector Unesco Opmaak bestek voor “studieopdracht”
Kredieten	TE VOORZIEN OP BEGROTING GU 2014 -93047/122-02	
BUDGET 2013-2019		50.000€ x 2 (2016-2017)

AFBAKENING STEDELIJK GEBIED		
Uitgangspunt	Hoogdynamische stedelijke zones vastgesteld in een Gewestelijk RUP die niet los van het Werelderfgoed kunnen worden beschouwd. Een globale en evenwichtige visie is vereist.	
Actie 1	Toepassen van de gemeentelijke stedenbouwkundige verordening voor verplichte visuele impactstudies (vanaf bouwhoogte van 30m), ook voor een aantal van kracht zijnde RUP's of RUP's in voorbereiding	
Wanneer	Heden	Onmiddellijk
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Alle sectoren
Kredieten		GEEN
BUDGET 2013-2019		GEREALISEERD - GEEN BUDGET NOODZAKELIJK
Actie 2	Vaststellen van zichtassen met bijzonder perspectief op de binnenstad in een RUP	
Wanneer		Zie actiepunt 3A bij "zones stedelijk belang"
	2013	OP TE NEMEN IN :Opmaak "Hoogbouwvisie" in overeenstemming met HUL-recommendation
Initiatiefnemers	Stad Brugge	Sector Unesco i.s.m. alle sectoren rand Opmaak bestek voor "studieopdracht"
Kredieten		(pro memorie: zie 3A zones stedelijk belang) – in uitvoering
CULTUURLANDSCHAP		
Uitgangspunt	Een essentieel onderdeel van het historisch geheugen van de stad schuilt in de sterke verbondenheid met haar omgeving. Wat inrichting en ontsluiting betreft, kan deze link worden versterkt	
Actie 1	Aanduiding van strategische ankerplaatsen	
Wanneer	2012-2013	Heden (verderzetting van de aanduidingen in de landschapsatlas) Aandringen bij bevoegde overheid
Initiatiefnemers	Vlaamse overheden Ruimte & Onroerend Erfgoed	Bevoegde sectoren DRO
Kredieten		GEEN
BUDGET		GEEN BUDGET NOODZAKELIJK
Actie 2	Overkoepelende visievorming met betrekking tot het cultuurlandschap	
Wanneer	2013, 2014,	
Initiatiefnemers	Intergemeentelijke samenwerking, provincie	Initiatief Stad Brugge : Cultuursector, Toerisme en Unesco Uitnodiging aan Provincie West-Vlaanderen en regiogemeenten. Kredieten voor kosten verbonden aan de intergemeentelijke samenwerking
Kredieten	VOORZIEN OP BEGROTING 2013, 2014 GU 93047/122-02	5.000€
BUDGET		GEEN BUDGET WEERHOUDEN
ANDERE ACTIES ALGEMEEN BELEID		
Actie 1	Toerisme: verder promoten van verblijfstoerisme en herhaaltoerisme Focus verleggen op een breder toerisme door story-telling, het volledige verhaal brengen,...	
Wanneer	2012, 2013, e.v.	In het nieuwe strategisch beleidsplan Toerisme Brugge
Initiatiefnemers	Pro Memorie	Toerisme Brugge & sector Unesco-DME

Kredieten	Nieuwe acties	Krediet te bepalen
BUDGET		BELEIDSPLAN AFGEWERKT - GEEN KREDIETEN NOODZAKELIJK
Actie 2A	Creatie van erfgoedbewustzijn door middel van debat, educatie, participatie, promotie, enz.	
Wanneer	2013-2014, e.v.	
Initiatiefnemers		Stad Brugge sector Unesco-DME met Tapis Plein, OMD, ... & erfgoedbewegingen, lokale verenigingen, en
Kredieten	JAARLIJKS TE VOORZIEN OP BEGROTING 2013, 2014, e.v. GU 93047/122-02	Te bepalen
BUDGET 2013-2019		72.207,96€ - OPDRACHT COMMUNICATIETRAJECT - in opstartfase
Actie 2B	Jongeren en erfgoed: via onderwijs jongeren betrekken bij het erfgoed	
Wanneer	2013-2014, e.v.	
Initiatiefnemers		Stad Brugge sector Unesco-DME ,met Tapis Plein, OMD, ... & scholen, jeugd- en jongerenverenigingen
Kredieten	JAARLIJKS TE VOORZIEN OP BEGROTING 2013, 2014, e.v. GU 93047/122-02	Te bepalen
BUDGET 2013-2019		Pro memorie – zie actie 2a - OPDRACHT COMMUNICATIETRAJECT - in opstartfase
Actie 3A	Onderzoek naar intermediaire niveaus: zustersteden. Mogelijkheid tot uitwisseling/samenwerking met andere steden bekijken	
Wanneer	2013-2014 e.v.	
Initiatiefnemers		Stad Brugge sector Unesco-DME
Kredieten	JAARLIJKS TE VOORZIEN OP BEGROTING 2013, 2014, e.v. GU 93047/122-02	10.000€
BUDGET 2013-2019		Jaarlijkse budgetten voorzien
Actie 3B	Onderzoek naar intermediaire niveaus: lokaal platform. Mogelijkheid bestuderen om aanspreekbaarheid naar de burger toe te verbeteren	
Wanneer	2013-2014 e.v.	
Initiatiefnemers		Stad Brugge sector Unesco-DME i.s.m. Communicatiedienst & Stedenbeleid
Kredieten	JAARLIJKS TE VOORZIEN OP BEGROTING 2013, 2014, e.v. GU 93047/122-02	Kredieten voor diverse communicatiestrategieën Te bepalen
BUDGET 2013-2019		Pro memorie – zie actie 2a - OPDRACHT COMMUNICATIETRAJECT - in opstartfase
Actie 4	Monitoring uitbreiden: erfgoedzorg, toerisme, economische return, socio-economisch, mobiliteit,...	
Wanneer	2013,2014 e.v. – 2017-2022	Continue monitoring binnen sector – aankoop van externe datagegevens (bv. automobilititeit)
Initiatiefnemers		Stad Brugge, sector Unesco & dienst Toerisme & dienst lokale handel & andere Al dan niet ondersteund via extern studiebureau
Kredieten	VIJFJAARLIJKS TE VOORZIEN OP	Te bepalen

	BEGROTING 2017, 2022, e.v. GU 93047/122-02	
BUDGET 2014-2019 (2017)		10.000€ voor de 5-jaarlijkse actualisatie van de stedelijke functies
Actie 5	Periodic reporting: verplichte stand van zaken doorgeven aan UNESCO	
Wanneer	2013-2014 e.v.	
Initiatiefnemers		Stad Brugge sector Unesco-DME
Kredieten	JAARLIJKS TE VOORZIEN OP BEGROTING 2013, 2014, e.v. GU 93047/122-02	Kosten voor vertaalopdrachten enz. 20.000€
RECURRENT BUDGET		JAARLIJKS 10.000€
Actie 6	Beleidsondersteunend advies van Expertcommissie Unesco	
Wanneer	2013-2014, e.v.	
Initiatiefnemers		Stad Brugge sector Unesco-DME
Kredieten	JAARLIJKS TE VOORZIEN OP BEGROTING 2013, 2014, e.v. GU 93047/122-02	Erelonen & kosten Expertcommissie Unesco 15.000€
RECURRENT BUDGET		JAARLIJKS 10.000€

2. MULTIDISCIPLINAIR TEAM

SECTOR UNESCO, CHRISTUS KONING & LISSEWEGE

MONUMENTENZORG EN ERFGOEDZAKEN

De Dienst voor Monumentenzorg en Stadsvernieuwing werd in 1971 door het toenmalige stadsbestuur opgericht als autonome stedelijke dienst. Brugge was de eerste stad in België die een specifiek team met erfgoeddeskundigen aanstelde voor het beheer van haar historisch erfgoed. Het team telde op dat moment vier medewerkers.

Vanaf het prille begin was de dienst belast met de behandeling van alle aspecten van behoud en beheer van monumenten en erfgoedpanden, maar evenzeer met de behandeling van bouwaanvragen voor de historische binnenstad. Deze unieke combinatie van erfgoedbeheer en vergunningenbeleid garandeerde een maximaal respect voor het behoud van het historisch erfgoed in Brugge.

Vandaag, meer dan 40 jaar later zijn sector UNESCO en de dienst Monumentenzorg en Erfgoedzaken nog steeds belast met deze taken. Het team is inmiddels uitgegroeid tot een hoog gekwalificeerd team van deskundigen, zowel op vlak van erfgoedbeheer als op vlak van stedelijke ontwikkeling en planning gekoppeld aan een coherent vergunningenbeleid.

Ingrid Leye

Master in Architectuur, Hoger Architectuurinstituut Sint-Lucas Gent 1976

Master in conservation of historic towns and buildings, Raymond Lemaire International Center for Conservation and Town Renewal, Brugge 1976-1977

Opleiding Gemeentelijke Stedenbouwkundig Ambtenaar Vlaanderen, 2002

Opleiding Masterclass Stadsprojecten, org. Stedenbeleid Vlaanderen, 2008

Als architect en ruimtelijk planner verbonden aan de stad Brugge sinds 1 maart 1979

Aangesteld als Gemeentelijk Stedenbouwkundig Ambtenaar sinds 26 oktober 1999.

Aangesteld als wnd. hoofd van dienst van sector Unesco, Christus Koning & Lissewege en van de dienst voor Monumentenzorg & Erfgoedzaken sinds 1 februari 2009.

Site manager voor UNESCO-werelderfgoed Brugge sinds 1 juni 2011.

Monumentenzorg en Erfgoedzaken

Brigitte Beernaert

Master in de Kunstwetenschappen, Universiteit Gent 1974

Master in Pers en Communicatie, Universiteit Gent 1975

Als architectuurhistoricus/erfgoedconsulent in dienst sinds 1977

Organisator van de Open Monumentendagen in Brugge, auteur van diverse wetenschappelijke publicaties over Brugge en het architecturaal patrimonium.

Joris Nauwelaerts

Ir. Architect, Mastergraad aan de Universiteit Gent 2003

Master monumenten- en landschapszorg, Henry van de Velde Hogeschool Antwerpen, 2006

Vanaf 2003 tot 2007 werkzaam als restauratie-architect

Als erfgoedconsulent in dienst sinds 30 september 2007.

Sofie Baert

Master in de Kunstwetenschappen, Universiteit Gent, 2001

Master monumenten- en landschapszorg, Henry van de Velde Hogeschool Antwerpen, 2006

Specialist restauratie en conservatie polychromie, Anderlecht

Als erfgoedconsulent in dienst sinds 2010

Christophe Deschaumes

Master in de Kunstwetenschappen, Universiteit Gent 2001

Master monumenten- en landschapszorg, Henry van de Velde Hogeschool Antwerpen, 2003

Attaché, Directie Monumenten & Landschappen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 2003 tot 2012
Als erfgoedconsulent in dienst sinds 1 maart 2012

Thomas Wets

Bouwkundig tekenaar Stedelijke Academie Brugge.
Opleiding Monumentenzorg aan Vormingsinstituut voor KMO W-Vlaanderen vzw Brugge
Beroepservaring in restauratie bij restauratie-aannemer Arthur Vandorpe, Brugge van 1992 tot 1996
Als technisch medewerker in dienst sinds januari 1997.
Gespecialiseerd in historisch schrijnwerk en houtbewerking.

Dossierbehandeling Sector Unesco, Christus Koning & Lissewege

---

Inge Mispelaere

Ir. Architect, Mastergraad aan de Katholieke Universiteit Leuven, 1999
Master in conservation of historic towns and buildings, Raymond Lemaire Center for Conservation, Leuven, 2002
Stedenbouw en Ruimtelijke planning, Hogeschool Gent, 2006
Als architect in dienst sinds augustus 2000; aangesteld als GSA sinds december 2002

Katrien Roels

Master in Architectuur, Henry van de Velde – instituut Antwerpen, 1995
Vastgoedexpert, Vormingsinstituut voor KMO W-Vlaanderen vzw Oostende, 1999
Als architect-dossierbehandelaar in dienst sinds februari 2009
Introductie ruimtelijke ordening, School voor Bestuursrecht Provincie W-Vlaanderen, 2010

Annelies Saron

Master in architectuur, Hogeschool voor wetenschap en Kunst Sint-Lucas Gent, 2006
Master in de Ruimtelijke Planning en Stedenbouw, Universiteit Gent, 2009
Opleiding Masterclass Stadsprojecten, 2009 - 2010
Als architect-GSA in dienst sinds maart 2009

Ruimtelijke planning

Korneel Morlion

Ir. Architect, Mastergraad aan de Universiteit Gent 2006
Master in Ruimtelijk Planning, GAS opleiding Universiteit Gent 2007
Als ruimtelijk planner in dienst sinds april 2011

Luc Meulemeester

Bouwkundig tekenaar Stedelijke Academie Brugge
Opleiding Monumentenzorg aan Vormingsinstituut voor KMO W-Vlaanderen vzw Brugge
Als technisch medewerker in dienst sinds mei 1979.
Beheerder GIS-applicaties en lokale databanken erfgoed en planning

Philippe Mabilde

Interieurvormgeving Hogeschool Gent 1998
Postgraduaat monumenten- en landschapszorg Antwerpen 2009
Als technisch medewerker in dienst sinds mei 2011

Bernard Schotte

Master in de Geschiedenis Universiteit Gent 1982
Als technisch medewerker in dienst sinds 1996
Auteur van diverse historische werken gerelateerd aan de huizengeschiedenis.

Bouwcontrole

Frédéric Vanderschaegen

Graduaat in de Topografie, Hogeschool Gent 1975

Centraal examen Landmeter 1977

Als technisch (hoofd-)medewerker/bouwcontroleur in dienst sinds april 1989

Sven Weissenborn

Boekhouden/informatica Koninklijk Atheneum 2002

Als technisch medewerker/bouwcontroleur in dienst sinds februari 2011.

Administratieve ondersteuning

Natalia Ovchinskova

Als administratief medewerker in dienst sinds 1 april 2008

Taken en bevoegdheden :

Monumentenzorg en Erfgoedbeheer

- Opvolgen van restauraties aan beschermde en niet-beschermde erfgoedpanden
- Opvolgen stedelijke restauratiepremie voor panden met erfgoedwaarde
- Behandelen van stedenbouwkundige vergunningsaanvragen voor waardevolle erfgoedpanden in sector Unesco
- Adviseren van stedenbouwkundige vergunningsaanvragen voor erfgoedpanden over het volledige grondgebied van Brugge
- Opmaak waarderingsfiches en erfgoedwaarderingskaarten voor sector Unesco, Christus Koning & Lissewege
- Architectuurhistorisch onderzoek, huizengeschiedenis, historisch onderzoek, ...
- Organisatie Open Monumentenweekend Brugge
- Erfgoeddagen en tentoonstellingen
- Organisatie Monumentenprijs Brugge
- Communicatie naar derden, onthaal specialisten en studenten.
- Bouwcontrole op afgeleverde stedenbouwkundige vergunningen voor restauraties.
- Enz.

Dossierbehandeling en ruimtelijke planning

- Behandeling van stedenbouwkundige vergunningsaanvragen voor sector Unesco, Christus Koning & Lissewege
- Organisatie Raadgevende Commissie voor Stedenschoon
- Onderzoek bebouwingsmogelijkheden binnen sector Unesco i.s.m. erfgoedconsulenten
- Aansturen en opvolgen stedenbouwkundige processen en planningsprocessen voor sector Unesco, Christus Koning & Lissewege
- Databeheer ontwikkelingen binnen Werelderfgoed site Brugge
- Aansturen en opvolgen van wedstrijdprocessen
- Inventarisatie en input i.f.v. studies en externe opdrachten (Managementplan Unesco, thematische RUP's, erfgoedwaarderingskaarten, deelplannen, herwaarderingsplannen, enz.)
- Bouwcontrole op afgeleverde stedenbouwkundige vergunningen.
- Beleidsvoorbereidend onderzoek en rapporten i.v.m. erfgoedbeheer, toerisme, mobiliteit, enz.
- Organisatie en secretariaat van diverse adviserende instanties.
- Enz.

UNESCO werelderfgoed Brugge

- Aansturen en opvolgen beheer Werelderfgoed site Brugge
- Organisatie en aansturen van overleg rond werelderfgoedproblematiek met "State Party"
- Verslaggeving aan "State party" rond conflictdossiers Unesco
- Rapportage en Periodic Reporting aan "State party" voor Unesco Parijs
- Organisatie van visitatiebezoek van Unesco aan Brugge maart 2010

- Opmaak van oproepen voor studieopdrachten in kader van beheer Werelderfgoedsite Brugge
- Aansturen en opvolgen van opmaak studieopdracht “State of Conservation” en “Managementplan” (2011-2012)
- Aansturen en opvolgen van vervolgoopdrachten Managementplan nl. de opmaak van
  - Thematische RUP’s stadslandschappen
  - Deelplannen voor de Werelderfgoedsite Brugge (9 stadskwartieren- 2013-2017)
  - Herwaarderingsplannen (2013- 2015)
  - Hoogbouwvisie Brugge (2013)
  - Communicatietraject
  - ...
- Organisatie Colloquium rond problematiek “Werelderfgoed in de 21ste eeuw”
- Organisatie, inhoudelijke voorbereiding en secretariaat van de Expertencommissie Unesco Brugge sinds 2011.
- Uitbouw van internationaal platform met ander Werelderfgoedsteden in Europa
- Deelname aan vergaderingen binnen netwerk OVPM
- Deelname aan internationale congressen rond problematiek van Werelderfgoedsteden enz.
- Volgen van studiedagen, lezingen, opleidingen in kader van beheer WHS Brugge
- Enz

4. GLOBALE INVESTERING IN SPECIFIEKE MANAGEMENT ACTIES (in euros)

GLOBALE INVESTERING IN SPECIFIEKE ACTIES							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
MANAGEMENTPLAN BRUGGE	HERWAARDERINGSPLANNEN VOOR BESCHERMDE STADSGEZICHTEN IN DE WERELDERFGOEDZONE	24.986,50 €	25.000€	–	–	–	–
	DEELPLANNEN VOOR STADSKWARTIEREN	92.710,20 €	100.000€	100.000€	100.000€	100.000€	100.000e
	HOOGBOUWNOTA	45.254,00 €	–	–	–	–	–
	THEMATISCH RUIMTELIJK UITVOERINGSPLAN STADSLANDSCHAPPEN	99.498,30 €		50.000€	50.000€	–	–
			–	–	50.000€	50.000€	–
	EXPERTEN COMMISSIE UNESCO	10.000,00 €	10.000€	10.000€	10.000€	10.000€	10.000€
	WHP COMMUNICATIE PLAN	72.207,96 €	–	–	–	–	–
	TOTALS	344.656,96 €	135.000€	160.000€	210.000€	160.000€	110.000€

5. ANDERE STEDELIJKE INVESTERINGEN MET EEN POSITIVE IMPACT OP HET WERELDERFGOED

ANDERE STEDELIJKE INVESTERINGEN MET EEN POSITIVE IMPACT OP HET WERELDERFGOED						
ACTIES	2014	2015	2016	2017	2018	2019
RUIMTELIJKE ORDENING BRUGGE						
HERZIENING RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN BRUGGE – STUDIEOPDRACHT	250.000€					
STEDENBELEID BRUGGE						
RELIGIEUS EN ANDER ERFGOED KRIJGT HERBESTEMMING, WAAR WENSELIJK						
- technische prestaties aan derden	30.000€	30.000€				
- Toelagen aan verenigingen en bedrijven	50.000€	50.000€	50.000€	50.000€	50.000€	50.000€
- Plannen en studies	25.000	25.000€	25.000€			
- Uitrusting en buitengewoon onderhoud van andere gebouwen – gemeenschapsgoederen	250.000€	250.000€		250.000€		250.000€
VOOR DE OPEN RUIMTE IN DE BINNENSTAD WORDT VERTROKKEN VAN EEN STATUS QUO, ZOALS VOORZIEN IN HET OPENRUIMTEBELEIDSPLAN DAT WORDT HERBEVESTIGD	50.000€	50.000€	550.000€	50.000€	50.000€	50.000€
5-JAARLIJKE UPDATING VAN DE FUNCTIEGEGEVENS HISTORISCHE BINNENSTAD				10.000€		
TOTALEN	655.000 €	405.000 €	625.000 €	360.000 €	100.000 €	350.000 €

